

1999-2000 SEZONUNDA TÜRKİYE DEPLASMANLI
1. HENTBOL LİGİNDE YERALAN BAYAN VE ERKEK
SPORCULARIN BAŞARI MOTİVASYONLARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ

Murat KABADAYI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**1999-2000 SEZONUNDA TÜRKİYE DEPLASMANLI
1. HENTBOL LİGİNDE YERALAN BAYAN VE ERKEK
SPORCULARIN BAŞARI MOTİVASYONLARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Murat KABADAYI
Yüksek Lisans Tezi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Beden EĞitimi ve Spor
Anabilim Dalı
Őubat 2001

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Murat Kabadayı'nın 1999-2000 Sezonunda Türkiye Deplasmanlı 1. Hentbol Liginde Yer Alan Bayan ve Erkek Sporcuların Başarı Motivasyonlarının Değerlendirilmesi başlıklı, Sağlık Bilimleri Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalındaki, Yüksek Lisans Tezi 03/07/2001 tarihinde, aşağıdaki jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı) :	Prof. Dr. Fethi HEPER	
Üye :	Prof. Dr. İnan ÖZALP	
Üye :	Yrd. Doç. Dr. M. Serdar TEREKLİ	
Üye :
Üye :

Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 23.03.2001. tarih ve11/2..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Mustafa ÖZYÜREK

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

1999-2000 SEZONUNDA TÜRKİYE DEPLASMANLI
1. HENTBOL LİGİNDE YERALAN BAYAN VE ERKEK
SPORCULARIN BAŞARI MOTİVASYONLARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ

Murat KABADAYI

Anadolu Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Fethi HEPER

2001

Bu araştırmanın amacı, Türkiye Deplasmanlı 1. Hentbol Liginde yer alan bayan ve erkek sporcuların başarı motivasyonlarının değerlendirilmesi ve bayan ve erkek sporcuların başarı motivasyonlarının aralarındaki farkların tespit edilmesine yöneliktir.

Araştırma tarama modelinde yapılmıştır. Araştırmanın evrenini 1999-2000 sezonunda Türkiye Deplasmanlı 1. Hentbol liginde yer alan ve aynı yıl ligi ilk dört sırada tamamlayıp Türkiye'yi Avrupa Kupalarında temsil etmeye hak kazanan 4 bayan ve 4 erkek takımda bulunan toplam 107 sporcu oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin toplanması için spor

ortamı içerisinde sporcunun kişilik özelliklerini ölçtüğü düşünülen "Spora Özgü Başarı Motivasyon Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde istatistiksel teknik olarak frekansların dağılımları ve yüzdelerin hesaplanmasından yararlanılmıştır.

Araştırma giriş, materyal ve yöntem, bulgular, tartışma ve sonuç olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın giriş bölümünde kuramsal bilgilere yer verilmiştir. Materyal ve yöntem bölümünde araştırmanın gerçekleştirilmesi sürecinde yapılan çalışmaların açıklanmasına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Elde edilen veriler bulgular bölümünde toplanmıştır. Tartışma ve Sonuç bölümünde ise araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda tartışma ortaya konmuş ve sonuç çıkarılmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın sonucunda bayan ve erkek sporcuların başarısızlıktan kaçınma güduları arasında çok fazla farklılıkların olmadığı gözlenmiş, başarıya yaklaşma ve güç gösterme güdüsü arasında belirgin farklılıklar olduğu bulunmuştur.

ABSTRACT**Master of Sciences Thesis****THE ASSESMENT OF ACHIEVEMENT MOTIVATION OF
WOMAN AND MAN ATHLETES THAT HAVE PARTICIPATED
1999-2000 SEASON OF TURKEY 1. HANDBALL LEAGUE****Murat KABADAYI****Anadolu Üiversity
Institute of Health Sciences
Physical Education Majore Branch****Supervisor: Prof. Dr. Fethi HEPER****2001**

In this research, it is aimed to related with achivement motivational differences between male and female who playing in the first handball league also; evaluate the differences.

The research was done in the research model. The sample size included 4 female, 4 male handball team that play handball first league who play total 107 athletes. A questionnaire was performed in order to collect the research data. Frequency counting and percentages were used in analyzing of the data

The research was performed in 4 groups; Introduction, Material and methods, Results, Discussion and Conclusion. Theoretical knowledge took place in thi Introducing part. The explanation on materialize of the study was given in the Result section. In the Discussion and Conclusion part of study,

discussion was made in the view of the result and brought up an individual conclusion.

As a Consequence of the study, it is achieved that the achievement motivation evaluated by researcher in man and woman athletes. According to this research there is no differences in woman and man athletes on motive to avoid failure but there is a differences on motive to approach succes and power motivation.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde katkılarından dolayı aşağıda adı geçen kişi ve kuruluşlara içtenlikle teşekkür ederim.

Beni böyle bir çalışmaya teşvik eden, araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve yazım aşamalarında yardım desteğini esirgemeyen danışmanım Sayın Prof. Dr. Fethi HEPER'e,

Çalışmamda yakın ilgi ve desteğini gördüğüm, değerli düşünceleri ile çalışmama ilgi ve destek göstererek beni yönlendiren, Sayın Prof. Dr. İnan ÖZALP'e, Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Müdür Yardımcısı Yrd. Doç. Dr. Serdar TEREKLİ'ye,

Göstermiş oldukları ilgi ve yardımlarından dolayı ASKİ, Çankaya Belediyesi, Beşiktaş, Diyarbakır Polisgücü, Ankara TMO, Anadolu Üniversitesi, Ankara Türk Telekom, İzmir Büyükşehir Belediyesi takımlarının yönetici ve antrenörlerine, anketimi büyük bir sabır ve özveri ile yanıtlayan sporcu arkadaşlarıma,

En içten teşekkürlerimi sunarım.

Murat KABADAYI
ESKİŞEHİR-2001

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	i
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
ÇİZELGELER DİZİNİ	viii
KISALTMALAR DİZİNİ	ix
GİRİŞ	1
1.1. Sporda Motivasyon Kavramının Genel Olarak İncelenmesi	4
1.1.1. Gereksinim	8
1.1.2. Dürtü	9
1.1.3. Gudu	10
1.2. Başarı Kavramı ve Sporda Başarı	12
1.3. Sporda Başarıyı Etkileyen Faktörler	15
1.3.1. Başarı beklentisi	17
1.3.2. Başarılı ve başarısız olma yaşantıları	19
1.3.2.1. Başarılı olma yaşantıları	20
1.3.2.2. Başarısız olma yaşantıları	22
1.3.3. Hayal kırıklığı	25
1.3.4. Başarı korkusu	31
1.3.5. Amaç belirleme	32
1.3.6. Stres	34
1.4. Sporda Başarı Gudu	34
1.4.1. Mc Clelland'ın başarı gereksinmesi kuramı	36
1.4.1.1. Başarı gereksinimi	37
1.4.1.2. Bağlılık gereksinimi	40
1.4.1.3. Güç gereksinimi	43
1.4.2. Mc Clelland ve Atkinson başarı kuramı	45

1.5. Sporda Cinsiyetler Arası Başarı Farklılıklarının Nedenleri	52
1.5.1. Sporda erkek ve bayan sporcular arasındaki farklılıklar	52
1.5.2. Cinsiyet ve başarı ilişkisi	59
1.5.3. Sporda bayanların deneyimleri	64
1.5.4. Bayanlar ve başarı korkusu	66
2. MATERYAL VE YÖNTEM	71
3. BULGULAR	77
3.1. Araştırmaya Katılan Sporcuların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	77
3.2. Araştırmaya Katılan Bayan ve Erkek Sporcuların Takımlara Göre Dağılımı	78
3.3. Araştırmaya Katılan Sporcuların Güç Gösterme Güdüsüne Göre Dağılımı	79
3.4. Araştırmaya Katılan Sporcuların Başarıya Yaklaşma Güdüsüne Göre Dağılımı	83
3.5. Araştırmaya Katılan Sporcuların Başarısızlıktan Kaçınma Güdüsüne Göre Dağılımı	90
4. TARTIŞMA VE SONUÇ	95
5. KAYNAKLAR	122
6. EKLER	128

ŞEKİLLER DİZİNİ

ŞEKİL 1.1.	İnsan davranışının doğuşu	11
ŞEKİL 1.2.	Başarılı olma yaşantıları	22
ŞEKİL 1.3.	Başarısızlık yaşantılarının etkisi	23
ŞEKİL 1.4.	Engelleme(Hayal Kırıklığı)	27
ŞEKİL 1.5.	Yüksek düzeyde başarı ihtiyaçları davranış şekli	38
ŞEKİL 1.6.	Mc Clelland Atkinson Başarı Motivasyonu teorisinde kullanılan terimler	47
ŞEKİL 1.7.	Hareket ve başarı seçeneğinin Ecless Modeli	63

ÇİZELGELER DİZİNİ

ÇİZELGE 2.1.	Araştırmanın evreni ile ilgili sayısal bilgiler	72
ÇİZELGE 2.2.	Araştırmaya katılan takımlardaki sporcular ile ilgili sayısal bilgiler	73
ÇİZELGE 3.1.	Araştırmaya katılan sporcuların cinsiyetlerine göre dağılımı	78
ÇİZELGE 3.2.	Araştırmaya katılan bayan ve erkek sporcuların takımları göre dağılımları	78
ÇİZELGE 3.3.	Araştırma grubunun Güç Gösterme Güdüsüne göre dağılımı	81
ÇİZELGE 3.4.	Araştırma grubunun Başarıya Yaklaşma Güdüsüne göre dağılımları	85
ÇİZELGE 3.5.	Araştırma grubunun Başarısızlıktan Kaçınma Güdüsüne göre dağılımları	92

KISALTMALAR DİZİNİ

BSRI	Cinsiyet Rolü Keşfi
FOS	Başarı korkusu
Is	Başarının teşvik edici değeri
Maf	Başarısızlıktan kaçınma güdüsü
Mext	Dışsal motivasyon
M-s	Başarısızlıktan kaçınma güdüsü
Ms	Başarı güdüsü
n Ach	Başarı gereksinimi
Ps	Başarma olasılığı
PQA	Kişisel Nitelik Anketi
SOQ	Spor Yönelim Anketi

1. GİRİŞ

Gelişen teknoloji içerisinde, kültürel ve toplumsal yapılara bağlı olarak daha iyi, daha güçlü ve daha hızlı olmak tüm insanlar için bir yaşam biçimine dönüşmüştür. Spor, günümüzde hız, güç ve yükseslere ulaşma hedefinin temsil edildiği, dünyanın en iyi organize olmuş kurumlarından birisi olarak görülmektedir.

Çağdaş yaşam içerisinde gelişen teknoloji ve kitle iletişim araçları aracılığıyla ülkeler arasında yakınlaşmalar, kültürel alışveriş ve değişimler daha da kolaylaşmıştır. Bu durum ülkelerin kendi eksiklerini tanımları konusunda bir fikir kazanmalarını sağlarken, gizli bir rekabeti de ortaya çıkarmıştır. Ülkeler bütünleşme çabalarının yanında kendi kültürel değerleri ve politikalarının egemenliği için uğraş vermeye başlamışlardır. Evrensel bir görüş taşıyan olimpizm felsefesi ilk olimpiyatlardan bugüne geniş kitlelere yayılırken, beraberinde ulusal nitelik taşıyan anlayışları da ortaya çıkarmıştır [1]. Bu bağlamda spor, ülkelerin bir tür reklamları ve bunun yanında soğuk savaş aracı niteliğini de kazanmıştır. Bunun doğal sonucu olarak spordaki başarılar ve başarılı sporcular ülkelerinin ulusal onuru olarak değerlendirilirken, başarısızlıklar ise ulusal onurun kırılması olarak değerlendirilmeyi beraberinde getirmiştir.

Spor bu anlayış biçimi yanında daha sağlıklı, üretken kuşaklar yaratma sorumluluğunu ve işlevselliğini de taşımaktadır. Bu durum ülkeleri spora ve sporcuya sahip çıkmaya yönlendirmektedir. Bu nedenle tüm dünya ülkeleri gelişen anlayışlara ve yapılanmalara bağlı olarak spora daha fazla önem vermekte ve yatırım yapmaktadırlar.

Günümüz toplumsal yaşantısında bilim ve bilim adamlarının etkinliğinin artmasının doğal bir sonucu olarak, sporda da spor bilimcilerinin etkinliği ortaya çıkmaya başlamıştır. Spor bilimlerindeki gelişmeler ile daha hızlı, daha kuvvetli, daha

yükseğe çıkacak sporcuları yaratma çabası bir rekabeti de beraberinde getirmiştir. Bu rekabet başarı için çok çalışan sporcular gerektirmektedir [1]. Bu ise daha fazla yatırım ve daha yüksek performansı yakalama olarak düşünülebilir. Bununla birlikte artan başarı beklentileri yapılacak spor için psikolojik özelliklerede sahip olmayı gerektirmektedir. Bu bağlamda spor bilimlerinin ana dallarından biri olan spor psikolojisinin içinde sporcu motivasyonu ve başarı motivasyonu alt alanları ile birlikte sporcuların performanslarını arttırmayı amaçlamıştır.

Spor müsabakalarında dışsal faktörlerle bulunulan etkileşim sporcunun psikolojik durumu üzerinde etkili olabilmektedir. Dışsal etkenler arasında çalışılan fiziksel ortam, seyircinin davranışları, müsabakanın dış(deplasman) ya da iç(ev sahibi) sahada olması, yönetim-aile ve çevrenin beklentileri, medyanın baskısı, cinsiyet sayılabilir.

Psikolojik faktörlerin, sporcunun üzerindeki etkisi olumlu veya olumsuz yönde değişiklik gösterebilir. Burada amaç sporcuyla iyi motive ederek olumsuz etkilerden uzaklaştırıp, başarılı olmaya yönlendirmektir. Çünkü performansı olumsuz etkileyen faktörler, sporcunun müsabakada kaybetmesine ve başarısızlığına kadar uzanan bir zincirin başlangıcına neden olur.

Müsabaka öncesi, sporcunun başarısı için gerekli ortamın sağlanması, sporcunun müsabakaya ve kazanmaya hazır hale getirilmesi ancak iyi bir motivasyon süreci ile mümkündür. Sporcunun motivasyonunu olumsuz etkileyecek küçük bir etken dahi sporcunun başarısızlığı için geçerli bir neden olabilir.

Sporcuların hangi psikolojik faktörlerden etkilendiğinin bilinmesi, sporcuyla başarıya motive etmede önemli bir yer tutmaktadır.

Sporda kazanma ve başarıyı arzulamak doğal bir motivasyon sağlar. Doğal motivasyon bireyin kendisini bulunduğu ortamda kontrol etmesini sağlayan bir duygudur. Genç bir sporcuyla spora

sevk eden güçlü bir motivasyon bireysel başarı getirir. Bireysel başarı ise sosyal bir beklenti ve değerdir. Bireysel başarı ancak bir işi gerçekten iyi yapmayı ve kendi dalında en iyi olmayı arzulamakla olur. Bir çok sporcu performansından gurur duyar ve bu nedenle başarı için sürekli çalışır. Performansı arttırmak ve başarıya ulaşmak için sadece çok çalışmak yeterli değildir. Bir süre sonra sporcu diğer motive edici faktörleri arama girişiminde bulunur. Bu faktörler; heyecan, ilgi, prestij, statü, özgürlük, ödül ve para olarak sayılabilir. İçsel motivasyonun etkisi bir sporcuya için olumsuz sonuç verirken, diğer bir sporcu için olumlu ve başarıya götüren bir sonuç sağlayabilir.

Başarı sağlamada belirsiz bir yönlendirme dikkat edilmesi gereken bir konudur. Başarı motivasyonu sporcuların performanslarının yükseltilmesinde kişisel bir faktör olarak incelenmiştir. Sporcuda başarı motivasyonu sadece finale gelme, başarıyı arama ile değil, başarıya ulaşırken yaşanacakları da kapsar. Motivasyon sürecinin sporcunun davranışlarına, düşüncelerine, duygularına, doğru spor dalının seçimine, cinsiyet farklılığına, heyecan reaksiyonlarına, amacı ulaşmak için harcanan güce ve şiddete(ne kadar sıklıkta çalışma yapıldığı), zorluklar ve başarısızlıklar karşısında gösterilen dirence yönelik etkilerini görebiliriz.

Bu araştırmada cinsiyet farklılıklarının sporcuların başarı motivasyonuna etkileri incelenecektir. Bayan ve erkek sporcular arasında aktivetelerde fizyolojik ve biyolojik farkların yanı sıra sporda performansın belirleyicilerinden olan motivasyon boyutunda bir takım farklılıklar vardır. İnsanlar arasında bu konuya ilişkin olarak bazı düşünceler vardır. "Bayan ve erkek sporcuların başarı motivasyonu algılamaları arasında farklılıklar vardır, erkek sporcular daha yüksek başarı motivasyonuna sahiptir ve performansları olumlu olarak etkilenir, bayan sporcularda başarıdan kaçınma motivisi erkek sporculardan daha yüksek

düzydedir" [2] şeklinde ifade edilmektedir. Başarı motivasyonu üzerine bir çok araştırma yapılmış ancak başarı motivasyonunda cinsiyet farklılığı üzerinde detaylı bilgi sağlanamamıştır.

Bu araştırmada spor etkinliklerinde bayan ve erkek sporcuların başarı motivasyonları değerlendirilerek, bayan ve erkek sporcuların başarı motivasyonları arasındaki farklılıklar tartışılacaktır.

- Sporda kadın ve erkekler üzerine varolan basmakalıp görüşleri elde edilen bilgiler destekliyor mu?
- Sporda cinsiyet eşitsizliği var mıdır?
- Başarı motivasyonunda cinsiyetlerin rolleri nelerdir?
- Rol çatışması ve bayan sporcular.

1.1. Sporda Motivasyon Kavramının Genel Olarak İncelenmesi

Neden bazı insanlar dağ tırmanışı yaparlarda, buz hokeyi yapmazlar? Yarışmak için değişik nedenler var mıdır? Niçin maraton koşucuları devam eden sakatlıklarına rağmen maratону bitirmek için mücadele ederler. Diğer bir deyişle insanları bir davranışa güdüleyen nedir? Yukarıda sorulan herbir soruya yıllardır motivasyon, rekabet ve başarı gibi konularda araştırma yapan psikologlar cevap aramışlardır.

Yüksek performans için bedensel yetenek ve sistemli çalışmak arasında sıkı bir ilişki vardır. Bu iki koşul birlikte olmadan sporculardan uluslararası düzeyde başarılı olmaları beklenemez. Ancak günümüzde, sporda başarılı olan ülkelerde bedensel yetenekleri ve çalışma olanakları eşit olan binlerce sporcudan çok azı yüksek performansa ulaşma başarısını gösterebilmektedir. Bu farklılığın nedeni sporcular arasındaki farklı psikolojik yapılar ve bu yapıların gerek antrenmanda gereksede müsabaka ortamlarında bazı sporcularda performansı arttırdığı

bazılarında ise performansı engellemesi olarak düşünölmektedir.

Çalışma hayatında insanı ele aldığımızda, davranışın başlıca iki değişkeni olduğunu görürüz; Bunlar davranışın yönü ve yoğunluğudur. O halde, sporcuların davranışlarını istenen yoğunlukta, istenen yöne çevirmek için ne yapmak gerekir? Bu soruya yanıt bulabilmek için davranışın oluşumunda önemli bir yere sahip olan motivasyon yapısını ortaya çıkarmak gerekir. Motivasyon kavramı iki görünüşe sahiptir. Bunlar, bireyi davranışlara doğru yönlendirmesi yani davranışa güç vermesi ve davranışa yön vermesidir. Bazı psikologlar motivasyonu canlanma olarak görürken, bazılarıda motivasyonu bir süreç içerisinde oluşturulan davranış değişikliği olarak ele almışlardır.

Türk Dil Kurumu Ruh Bilimleri Sözlüğünde motivasyon terimi iki biçimde ele alınmaktadır. Bunlardan birincisi "Kişinin eylemin yönünü, gücünü ve öncelikle sırasını belirleyen iç ya da dış dürtülerin etkisi ile eyleme geçmesi", ikincisi "Canlıda öğrenme ya da eyleme geçme eylemi" olarak adlandırılmaktadır [3]. Alderman'a göre motivasyon, "bağlantıları ve sonuçları tarafından kontrol edilen davranışın yönü, seçicilik eğilimi ve bu eğilimdeki davranışın hedef başarılincaya kadar ısrarlılığıdır" [4]. Farklı bir tanımda ise, bireyin içinde yaşadığı biyolojik ve sosyal ortamda varlığını sürdürmeye yönelik davranışlarının nedenlerine motif ve bütünü ile bu olguya motivasyon denir [5]. Yukarıda yapılan tanımlarda da görüldüğü gibi birey birbirinden farklı fakat birbirinden ayrılamaz ve birbirlerini tamamlayan iki ortam içinde yaşamaktadır. Bunlar biyolojik ve sosyal ortam olarak adlandırılır. Bu iki ortamın bireyden istedikleri ve bireyde neden oldukları davranışlar birbirinden farklıdır. Hatta çoğu zaman birbirleri ile çelişki içinde oldukları söylenebilir. Örnek olarak; karnı aç olan bir insan, her ne pahasına olursa olsun karnını doyumak ister. Çünkü varlığı tehlikeye girmiştir. Ancak sosyal ortam bireyin hırsızlık yaparak karnını doymasına izin vermez [5].

Yukarıdaki açıklamalarda görüldüğü gibi, motivasyon kavramı biyolojik ve sosyal motivasyon olarak iki bölümde incelenebilir. Bireyin organik varlığını sürdürmeye yönelik davranışlarının nedeni, biyolojik dürtü ve içgüdülerden kaynaklanıyorsa bu **biyolojik motivasyondur**. Örnek olarak; yemek, içmek, uyku gibi. Buna karşılık birey toplum ile olan ilişkilerini kendi organizma ve yaşamı için rahatsızlık vermeyecek ve sürtüşmelere yol açmayacak bir biçimde sürdürmesi ise **sosyal motivasyondur**. Toplumsal yaşamda, bireyin bencil istekleri ile toplum yaşamının gerekleri arasında her zaman bir çatışma söz konusudur. Buna karşılık birey yalnız organik varlığını değil, aynı zamanda sosyal varlığını da sürdürmek zorundadır. Bu nedenle sosyal motivasyonların, öğrenilen koşullu motivasyonlar olduğu ortaya çıkmaktadır. Bireylerin ihtiyaçları var olma, kendini koruma ve gerçekleştirmeye yarayan gereklilikler şeklinde kendini gösterir. Örnek olarak; hareket ihtiyacını yeteri kadar tatmin edemeyen bireyler, bunun sonunda kendi sağlığını, psikolojik ve fiziksel performansını tehlikeye atabilir.

Hareket ihtiyacının yansıması olarak değerlendirilen motivler bireylerin çevresinde bulunan bir spor kulübüne katılarak spor yapmalarında, başkaları ile birlikte spor yaparak kendilerini kabul ettirmelerinde, huzurlu olmalarında, psikolojik ve fiziksel performans yeteneklerini geliştirmelerinde rol oynarlar.

Günümüzde spor insanların yakından ilgilendiği, beğeni gören büyük bir endüstri durumuna gelmiştir. Spor kavramı içinde kulüp yöneticileri, eğiticiler, antrenörler, izleyiciler ve öğrenimi yıllar süren becerileri sergileyen sporcular, hep birlikte spor eylemlerinin tüm insanlığın yararlı ve anlamlı bir uğraşısı olarak algılanmasına hizmet eden kişilerdir [6]. Sporda motivasyon kavramını anlayabilmek için sporun kendi yapısından kaynaklanan biyolojik, psikolojik ve sosyal özelliklerini bilmek gerekir.

Bu amaçla sporun biyolojik özellikleri incelendiğinde

karşımıza hareket uyarısı kavramı çıkmaktadır. Hareket uyarısı organizma üzerinde etkisi olan uyarıların en önemlilerinden biridir. Bu uyarının yokluğu, erişkin organizmalarda kas dokusunda gerilemeye neden olurken, geliştirmekte olan organizmada ise, spor yaparak, organizmada göz ile görülebilen, çeşitli araçlar ile ölçülebilen olumlu değişiklik ve gelişmeler sağlar. Bireyin kemikleri kalınlaşır, kasları gelişir, kas gücü ve dolaşım sisteminin verimi, dayanıklılığı artar. Hareketleri yumuşaklık ve akıcılık kazanır, bedensel performansı yükselir [5]. Böylece birey daha güçlü ve çalışma hayatında üretken olabileceği gibi, bunun yanında diğer bireylerden daha sağlıklı olabilecektir. Bu üstünlük bireye toplum ile sağlıklı ilişkiler kurma olanağı verebileceği gibi, onun sosyal motivasyonu üzerinde önemli bir etkiye de sahip olabilir.

Sporun sosyal özelliklerine bakıldığında spor kavramının özellikle son yıllarda görülen sporcuların yaratıcılık ve dayanma sınırlarını değişik yollarla sonuna kadar zorlamaları insanı hayrete düşürmektedir. Ayrıca performansın gelişmesi sporculardaki basın, radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarındaki gelişmeler, geniş halk kitlelerinin spora olan ilgisini arttırdığı görülmektedir. Bu nedenle spor bazı beden hareketleri veya basit bir yarışma olayı olmaktan çıkmış, kitleleri harekete geçiren bir heyecan ve seyir aracı olmuştur [5]. Bütün bu gelişmeler, spora ilgi duyan veya duymayan binlerce genci değişik şekilde etkilemiştir. Onlara kendi küçük çevrelerinde beğenilmekten başlayıp, toplumsal bir kahraman olmaya, uluslararası ün kazanmaya, manevi hazlara, daha iyi parasal koşullara ve toplumsal sınıf değiştirmeye kadar uzanan geniş olanaklar sağlamıştır. Birçok genç, erken yaşlarda spora başlamıştır. Daha çok sayıda bilim ve spor adamı, spor alan ve araçlarını daha yüksek performans sağlayacak şekilde geliştirme çabası içine girmiştir. Bütün bunların sonucunda inanılmaz bir rekabet duygusu içinde sporcuya sadece fiziksel antrenmanın yetmediği, bunun yanında psikolojik antrenman kullanımının

gerekli olduğu ortaya çıkmıştır. Spor 20 y.y.'ın sonlarında teknik, psikolojik antrenman yöntemleri ve çağın sporcuları ile bir çok genç insanın spora bakış açısını ve spora yönelik içsel motivasyonlarını etkilemiştir. Böylece havuza giren her çocuk, Mark Spitz'i, topa vuran her genç Pele'yi, basketbol oynayan her çocuk İbrahim Kutluay'ı ya da onlar gibi sporcu olmayı düşlemeye başlamıştır.

Bütün bu gelişmeler ile birlikte antrenörler, sporcular spor olgusu içerisinde yer alan spor psikolojisinin en önemli konularından motivasyon kavramını daha yoğun olarak kullanmaya başlamışlardır. Konu bu nedenle salt bir psikoloji konusu olmaktan çıkıp, sosyal ve ekonomik öğeleri de içeren karmaşık bir konu haline gelmiştir.

Bu nedenle motivasyon kavramı pek çok bilim adamınca uzun yıllardan beri araştırılan ilginç, ilginç olduğu kadar karmaşık bir konu olduğu ortaya çıkmaktadır. Motivasyon kavramının daha iyi şekilde anlaşılabilmesi için aşağıda bulunan bazı kavramların açıklanması gerekecektir.

1.1.1. Gereksinme

Bireylere özgü başarıma isteği, güvenlik, toplum onayı, statü gibi dürtülere "gereksinme" adı verilir [7]. Gereksinme kavramı, bireyin sağlığı ve iyi olması yolunda duyduğu herhangi bir eksiklik diye açıklanabilir. Bu eksikliği gidermeye bireyin duyduğu gereksinme onun toplumdaki fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için bir gerekliliktir [8].

Motivlerle gereksinmeler arasında sıkı bir ilişki vardır. Örnek olarak; biyolojik olarak oksijen eksikliği, oksijen gereksinmesi ile sonuçlanır. Bu gereksinme ise organizmayı güdüler. Bu gereksinmenin tatmin edilmesiyle güdü kendini azaltır. Gereksinme organizmayı harekete geçirir ve gereksinmenin doğası

davranışa yön verir [9].

İnsan gereksinmesinin bilincine vardığında bunlar onun tutum ve eyleminin motivi şeklinde ortaya çıkar. Örnek olarak; bir yarışmaya hazırlanan sporcu ayakkabısını, araç-gerecini hazırlar, uykusuna, beslenmesine, antrenmanlarına ve bu gibi özel düzenlemelere dikkat eder [10]. Bunların her biri sporcunun iyi bir performans göstermesi için gerekli olan öğelerdir. Bu nedenle sporcular iyi bir performans elde etmek istedikleri için bu ihtiyaçları yerine getirmeye çalışırlar.

Gereksinmeler organizmanın içsel ve dışsal özelliklerinin tümüdür. Gereksinmeler bireyin etkinliklerinin yönlendiricisidir. Motivler sistemi olarak kendini gösterirler. Gereksinme, varoluşun somut koşulları için de önemini ifade eden veya insanın belirli bir şey için duyduğu ihtiyaçtan doğan kişiliğin bir durumu olarak açıklanabilir.

1.1.2. Dürtü

Dürtü, canlı varlıkların yaşamlarını sürdürebilmeleri için eksikliği duyulan maddelerin giderilmesi için organizmada oluşan bir enerji yoğunlaşmasıdır [11]. Bir başka tanıma göre dürtü, organizmanın ihtiyacını karşılamak için belli bir yöne yönelmesi olarakta tanımlanabilir [12]. Dürtü, bilinçli bir biçime dönüştüğünde "arzu" ya da "istek" olarak tanımlanabilir. Bireyde varolan bilinçli arzu, onu temelde oluşturan gereksinmenin giderilmesine yönlendirecek, dolayısıyla birey bir çabaya ya da bir uğraşa itilecektir [8].

Bir dürtünün bir davranışa dönüşmesi ve aynı dürtünün değişik insanlarda bazen benzer, bazen farklı ve aynı insanda da aynı şekilde, benzer ya da farklı davranışlara neden olması bir rastlantı değildir. Bu davranış kalıbı, kendi içinde tutarlı bir yapı oluşturmaktadır. Bu yapıyı tanımadan niçin Ahmet Bey'in Ahmet

Bey gibi, Mehmet Bey'in Mehmet Bey gibi davrandığını da anlamak olanaksızdır. Bir antrenör, ancak bu tutarlı yapıyı tanıdıktan sonra sporcularını tanıyıp, tepki ve davranışlarını önceden kestirerek önlem alabilir. Yukarıda da değinildiği gibi, bir davranışın ortaya çıkabilmesi için, bir dürtü gereklidir. Ancak, birey bir dürtüye, davranış şeklinde tepki gösterirken, hiç bir zaman tam bağımsız değildir.

1.1.3. GÜDÜ

Güdü ve güdülenme sözcükleri hayatımızda sık sık duyduğumuz, ancak yerli ve yersiz olarak kullanılan sözcüklerdendir. Güdüleme kavramının dilimizde tam karşılığını bulmak oldukça zordur [13].

Güdülenme terimini sözlük anlamı olarak ele alırsak, hareket ettirmek anlamı gelmektedir. Sözcüğün kökünü "movere" oluşturmaktadır. Motivasyon ve motiv de bu kökten türemiştir. Türk Dil Kurumu da bu sözcüğü Güdü ve Güdüleme olarak adlandırmıştır [14].

Güdü teriminde, pek çok yazarın farklı bir tanım yaptığı görülebilir.

Örneğin Cratty, "eyleme girişme ya da girişmemeyi zorlayan etmen" olarak güdüyü ele alırken[15], Karman, "hareketin başlangıç noktasıdır" demektedir [7]. Hançerlioğlu'da benzer bir tanımlama ile "canlı organizmayı harekete geçirip bir amaca yönelten güce" güdü demektedir [14].

Yapılan tanımlardan da anlaşılacağı gibi ortak olan nokta hareketin dayanak noktası olarak "güdü"nün gösterilmesidir.

Şekil 1.1'de görüldüğü gibi bir güdünün oluşabilmesi için gereksinimler ve dürtüler olmalıdır.

Gereksinim → Dürtü → GÜdü → Davranış

Şekil 1.1. İnsan davranışının doğuşu[14]

Örgütsel bir yapı içerisinde insan davranışlarını belirleyen çeşitli etmenler bulunmaktadır. Bu etmenlerin bir bölümü de çevresel koşullar(kültür, toplumsal değer yargıları, çalışma vb.) tarafından belirlenmektedir.

Bireysel güdülenme düzeyi, her şeyden önce, bireylerdeki gerginlik ve dengesizliğin şiddetine bağlıdır. Bireyi belirli bir davranışta bulunmaya iten gücün yokluğunu ya da güdülemenin gücünü belirleyen etmenler, Atkinson tarafından şu denklemlerle açıklanmıştır [14].

Güdülenme Düzeyi= f (Güdü x Beklenti Düzeyi x Özendirme Ögeleri)

Yukarıda da verilen denklem incelendiğinde bireyin güdülenme düzeyi belirlenen üç değişkene göre eksi ya da artı değer olmasıyla değişecektir. Eğer sonuçta eksi bir değer çıkarsa bireyin güdülenme düzeyinin yeterliliğinden bahsedilebilir. Ancak burada unutulmaması gereken en önemli özellik, bireyin belirli bir davranışı gözlemleyerek onun ne şekilde güdülendiğinin bulunabileceğidir.

Araştırma kapsamına alınan kaynaklarda "motivasyon" sözcüğünün karşılığı olarak bazen "güdüleme" bazen de "güdülenme" sözcükleri kullanılmaktadır. Ancak iki sözcük arasındaki fark üzerinde pek durulmamakta sözcükler genellikle anlamlarındaki incelik dikkate alınmadan kullanılmaktadır. Güdüleme sözcüğünde "etken", güdülenme sözcüğünde ise "edilgen" bir yapı vardır. Konuyu spor açısından düşündüğümüzde güdüleme genellikle idareci ve antrenörlerin sporcuları motive etmesi; güdülenme ise, antrenör ve idarecilerin motive olması durumunu açıklamaktadır.

Özellikle son yıllarda motivasyon kavramı spor bilimleri içerisinde de çok sık kullanılmasına rağmen, yine de pek çok spor

tartışmasının psişik boyut ve güdülenme düzeyinde bitmemiş bir tartışma olduğu bilim adamlarının çoğu tarafından kabul edilen bir gerçektir.

Öncelikle motivasyon bir bakıma gereksinme-dürtü-güdü gibi bütün bu kavramları içine alan geniş bir alan olduğu için ve her bireyde farklılıklar göstermesi açısından bu kavramlar davranışın ortaya çıkmasında önemli rol oynarlar.

Güdüler bireylerin belirli davranışlarının nedenlerini açıklayan ve bir davranışla sonuçlanan dürtü ya da itici güçlerdir. Bireyin bir ihtiyacı uyarıldığında bu ihtiyacı gidermek için belirli bir davranışa geçecektir. Bu davranış, ihtiyacı karşılayacak bir amaç ya da istek yönünde olacaktır. Güdüleme süreci ile hem bireysel hem de örgütsel gereksinimlerin birleştirilmesi sağlanarak, bireylerin enerjilerinin istenen hedeflere yönlendirilmesi gerçekleştirilir.

Güdüleme gerçekte daha karmaşık bir süreçtir. Bireyin belirli bir davranışı, birbirinden farklı birçok gereksinimlerini gidermeye yönelik olabilir. Güdüleme oldukça çeşitli insan ihtiyaçlarını gidermeye yönelik bir süreçtir.

1.2. Başarı Kavramı ve Sporda Başarı

Sporda, motivasyonun gücü ve başarı arasındaki ilişkinin çok önemli olduğu yapılan birçok bilimsel araştırmalarla ile belirlenmeye çalışılmıştır [15].

Sporun yapısı içinde gerek amatör gerekse de profesyonel olarak spor yapanların başarıyı algılama biçimleri her zaman bir birinden farklıdır. Eğlenmek için bir araya gelip spor yapan bireyler ile elit düzeyde spor yapan bir sporcunun başarı gereksinimi düzeyi ile benzerlik göstermesi beklenemez.

Özellikle son yıllarda "Sporda insanları etkileyen en önemli kelime nedir?" diye sorulacak olsa, buna verilecek cevapların çoğu

kuşkusuz başarı ve yüksek performans olacaktır. O halde, niçin insanlar başarı ve yüksek performans geliştirmek için çok çalışıyorlar. Başarılı olmaya niçin bu kadar çok önem veriyorlar? Bu ve buna benzer sorular daha da çoğaltılabilir. Gerçektende insanlar başarılı olmayı istemekte ve başarılı olma isteğini doğal bir dürtü, bir varolma savaşı şeklinde kuşaklar boyu sürdürmektedirler.

Başarıya ulaşmak sporun özünde vardır. Çünkü gerçek anlamda profesyonelce spor yapan bir sporcu, başarıma amacını karşılayabilmek için bir çok fiziksel ve psikolojik engeli aşmak zorundadır.

Hecker başarı kavramını, herhangi bir görevin gereği olarak önceden belirlenen standartlara uygun davranışın gösterilmesi ve beklenen amaçlara yaklaşma derecesi olarak tanımlamaktadır [17].

Başarı kavramı, sporda bilinçli ve iradi bir eylemdir. Bu amaçla sporda başarı kavramı spor içerisinde iki yöntem ile ele alınmalıdır. Birincisinde sporcunun bir hareket faaliyetini yerine getirmesi süreci, başarı olarak değerlendirilir. İkincisinde ise, başarı spor faaliyetinin sonucunu anlatır. Sporun hangi amaçla yapıldığına göre de başarı kavramı farklı biçimlerde tanımlanabilir [18].

Bir kitle veya okul sporundaki başarıyla, performans sporundaki başarı birbirlerinden oldukça farklıdır. Sporda yüksek başarı gereksinimi sporcuları psikolojik bir baskı altına alabileceği gibi sporcuların becerilerinin daha mükemmel olmasını da sağlayacaktır. Çünkü yüksek başarı gereksinimi olan insanlar daha çabuk öğrenecekler ve diğerlerine göre çok çalışıp daha verimli olmayı isteyeceklerdir.

Sporda başarı kavramının daha iyi incelenebilmesi için aşağıda belirtilen ve başarı kavramı ile ilişkisi bulunan özelliklerin bilinmesi gerekir:

- *Sonucuyla bağlantılı olarak yapılan bir eylem, isteyerek gerçekleşmesi, olumlu değer yargılarına dayanması ve üstesinden gelme duygusunun yaşanması durumunda, başarı olarak değerlendirilir [18].*

Başarı, bir görevin üstesinden gelme, zorlukları yenmek için gayret gösterme ve mevcut olana bir anlam yüklemeyi ifade eder. Örnek olarak; basketbol oynayan bir sporcunun topu potaya atması sadece amaçsız bir davranıştır. Ancak yapılan bu görevin çözümüne yönelik olarak anlamların yüklenmesi ile anlaşılır hale gelir. Elde edilen bir başarının diğer başarılarla ilişkilendirilmesi gerekli değildir. Burada başarının en önemli özelliği, ileride dışarıdan getirilen taleplere değil de, içsel olaylara yönelmesidir. Bu şekilde anlaşılan başarı kavramı, çocuklardaki başarının temeli olarak görülebilir.

- *Bir eylemin sonucu ölçme, değerlendirme ve hüküm verme temeli üzerinde diğer eylemlerle karşılaştırılarak değerlendiriliyorsa, başarının ikinci anlamından söz edilir [18].*

Buradaki en önemli özellik, başarının karşılaştırılmasıdır. Genellikle müsabakalarda rastladığımız bu karşılaştırma, bireyin o andaki başarısını en iyi kendisinin değerlendirmesi şeklinde de gerçekleşebilir. Başarının ölçülmesi, daima karşılaştırmaya yol açar. Böyle bir karşılaştırma yapılmadığı takdirde, başarı bir anlam taşımaz. Daha yukarı, daha hızlı, daha ileri, daha kolay veya zor, eksik veya mükemmel gibi nitelermeler her zaman, başarının nitelik ve nicelik yönünden tanımlanmasıdır.

- *Önceden tespit edilmiş bir başarı normuna ulaşılması durumunda başarı olarak kabul edilen beklentiler, başarının üçüncü özelliğini meydana getirir [18].*

Bu şekilde takım oyunundaki başarıları, başka takımların örnek sayılabilecek başarılarıyla ilişkilendirmek ve oyun gücünü buna göre tanımlamak mümkündür.

Yukarıda da belirtildiği gibi, başarının değerlendirilmesi ve bir eylemin sonucunun başarı ölçütlerine göre sınıflandırılmasının ilk şartı; konunun temelini oluşturan başarı kavramının açıklanmasıdır. Sporda başarıyı değerlendirirken, "kime veya neye göre başarılı olundu?" soruları karşımıza çıkar. Elde edilen sonuç, önceden tespit edilmiş olan bir hedef dereceyle karşılaştırılır. Bu karşılaştırma bazen dünya veya olimpiyat şampiyonluklarıyla bazen de sporcunun kendi en üst dereceleriyle yapılır. Bunun sonucunda da, başarı beklentisinde, ulaşılan başarı ve başarı değerlendirmesine bağlı olarak ortaya çeşitli duygusal süreçler çıkabilir.

1.3. Sporda Başarıyı Etkileyen Faktörler

Sporda başarıyı etkileyen bir çok faktör vardır. Bu bağlamda her bir faktör sporcunun üst düzey performansı elde etmesinde önemli rol oynamaktadır. Bunlar;

İçsel faktörler

- Fiziksel
- Psikolojik

Dışsal faktörler

- Yarışmada kullanılan malzemeler
- Hakem
- Rakip
- Seyirci
- Hava şartları

Sporda başarıyı etkileyen ve bireylerin yarışma içerisindeki performanslarını yükselterek başarıya ulaşması için gereken çabanın gösterilmesini sağlayan bir takım psikolojik ve fiziksel etkenler vardır. Sporda başarılı olma davranışlarını psikolojik faktörler,

duygusal faktörler, kişilik faktörleri ve fiziksel faktörlerin etkilediği belirtilmektedir [17].

Psikolojik faktörlerin birbirleri ile çok yönlü bir ilişki içinde bulunduğu görülmektedir. Psikolojik faktörlerin ilk seviyesinde zihinsel yetenek ve becerilerin yer aldığı söylenmektedir. Zihinsel yetenekler bir spor faaliyeti için gerekli olan bilgilerin alınması, işlenmesi ve saklanması süreçlerinden meydana gelir.

Sporda başarılı olma davranışlarının ikinci seviyesinde duygusal faktörler bulunmaktadır. Motivasyon başarılı olma davranışının ikinci seviyesi olarak kabul edilen duygusal faktörlerin içinde yer almaktadır. Motivasyonun yanında korku ve stres duygusal faktörler arasında gösterilmiştir.

Diğer faktörlerden bağımsız olarak, psikolojide kendi başına yer alan kişilik konusu üçüncü seviyede bulunmaktadır. Dördüncü seviyede ise kondisyon, teknik ve taktik becerilerden oluşan fiziksel faktörler yer almaktadır [17].

Spor ortamı içerisinde, antrenör ve sporcuların belirlediği amaçlara ulaşmanın da başarılı olma yaşantılarına önemli ölçüde etkilediği görülmektedir. Sporcu ve antrenörler belirledikleri amaçlara ulaşarak başarılı olmak isterler. Bu durumda ulaşılabilecek gerçek amaçların belirlenmesi sporcuların başarılı olma yaşantılarında önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Mc Coffrey ve Orlick(1998) yapılan çalışmalardan elde ettikleri bilgileri bir araya getirerek sporda başarılı olmanın ya da başarılı bir sporcunun özelliklerini şöyle belirlemişlerdir.

- Tam bir sorumluluk duygusu.
- Antrenmanlara çok önem vermek.
- Açık bir şekilde koyulmuş hedefler.
- Belli bir zamanda belli bir noktaya odaklanmak.
- Müsabakaya odaklanmak.
- İyi bir performans göstermek için oynamaya nelerin yardımcı olduğunun bilinmesi.

Yukarıdaki özellikler incelendiğinde sporcuların belli zihinsel becerileri kullanmada ustalaştıkça performansları yükselmektedir. Zihinsel becerilerini kullanarak rekabet ederken karşılaştıkları zorluklara daha kolay yenebilecek hale gelmektedir.

Mahoney, Gabriel ve Perkins (1987) yaptıkları araştırmalar sonucunda başarılı sporcuların araştırmalarına verdikleri cevapları karşılaştırarak başarılı olmak isteyen ideal bir sporcu portresini kaygı ve performans endişesi az olan, konsantrasyon problemleri hemen hemen hiç olmayan, özgüveni olan, işlerini daha iyi yapmak için kendilerini motive edebilen kişiler olarak belirlemişlerdir [19].

Bütün bunlarla birlikte sporda başarılı olmayı etkileyen bir takım faktörlerin olduğu ve bunların sporcu performansı üzerinde önemli bir etkisi bulunduğu görülmektedir: Bunlar;

- 1 Başarı beklentisi
- 2 Başarılı ve başarısız olma
- 3 Hayal kırıklığı
- 4 Başarı korkusu
- 5 Amaç belirleme
- 6 Stres

1.3.1. Başarı beklentisi

Bir konunun üstesinden gelinebileceği şeklindeki bir görünüm ve başarıya ulaşma olasılığı birçok faktörün etkilediği bir "başarı beklentisine" yol açar. Başarı beklentisi davranışlarının zihinsel ve duygusal bölümleri vardır [18]. Başarı beklentisinde zihinsel ve duygusal etkenlerin ağırlığı farklıdır. Duygular daima bu beklentiye eşlik eder. Çünkü, beklenen başarıyı gerçekleştirme ümidi veya başarısızlığa uğrama korkusu, başarı beklentisinin önemli bir parçasıdır. Kendine güven, umut, şüphe ve güvensizlik olası duygu türleriyle ilgili çeşitlilikten sadece bir tanesidir. Bireyin başarı beklentisi kendisinin engellerle belkide başarısızlıkla

karşılaştığında başarılı olmak için ısrar etmesidir. Bireyin başarı beklentisi;

a. Bireyin kendine ait başarı beklentisi

b. Bireyin çevreden beklentisi

olmak üzere ikiye ayrılır.

Bireyin kendisine ait başarı beklentisi ve bireyin dış beklentisi, başarının sonucu ve değerlendirmesi sonunda başarı beklentisini gerçekleştiren bölümlerdir [18].

a. Bireyin kendisine ait başarı beklentisi

Sporda başarı gösterebilme veya göstermeme beklentisi aslında genel başarıyla ilgili deneyim ve özel yaşantılara bağlıdır.

Bireyin kendisine ait başarı beklentisi, kendisine özgü yeteneklerinden doğar. Burada, objektif açıdan mümkün veya mevcut olan başarı şart ve yetenekleriyle mutlaka bağdaşması gerekmeyen bireysel talep seviyesinden söz edebiliriz [18].

Basketboldaki uzun boy gibi mevcut olan başarılı olabilmek için gerekli fiziksel şartlar ve teknik beceriler gibi başarı yeteneklerinin anlamı değiştirilebilir ve bunlar hatalı bir şekilde değerlendirilebilir. Olayı dışarıdan gözlemleyen antrenör, konumu özelliğiyle gerçekten mevcut olan başarı yeteneğini daha iyi fark edebilir. Buradaki psikolojik yaklaşımın amacı, bireyin kendisine yönelik olan beklentisini gerçekleştirebilecek başarıya yaklaştırmaktır. Böylece başarı yaşantısı ve isteği artırılabilir.

b. Bireyin çevreden beklentisi

Bireyin kendisine ait başarı beklentisinin yanında, onun başarılı olabilmesi için bazı çevresel şartlarında oluşması gerekir.

Seyirci, basın, öğretmen, antrenör ve arkadaşlar gibi çevresel kaynaklardan çıkarak, sporcuya yöneltilen beklentilere "dış

beklentiler” denir. Beklenen başarının gerçekleşmesi, sporcunun kendisine olan güveninin sağlamlaşmasına ve başarıma ümidinin artmasına yol açar. İnsanlar genellikle başarısızlıklarını dışsal faktörlere, başarılarını ise, kendi yeteneklerine bağlama eğilimi gösterirler. Bireyin kendisine yönelik beklentileriyle dış beklentiler arasında bir uyumsuzluk varsa, çatışma doğar. Dış beklenti sporcunun kendisine ait beklentisinden yüksek ise, başarıya ulaşılması durumunda bilinen olumlu etkiler ortaya çıkar.

Sporcunun kendisine yönelik beklentileri ve sporcuda mevcut olan başarı yeteneklerini aşan dış beklentiler sporcuyu psikolojik baskı altına sokar. Benzer olarak, hem dış beklentinin hem de sporcunun kendisine yönelik beklentisinin varolan yeteneklerin çok üstüne çıkması durumunda da gözlenir.

Ulaşılan başarı, her zaman beklentilerin altında kalır. Buna bağlı olarak da güvensizlik, başarısızlığa yönelme veya telafi edici tepkiler görülebilir [18].

1.3.2. Başarılı ve başarısız olma yaşantıları

Başarıyla sonuçlanan hedefleri seçen bireyler daima gerçekçi amaçlar edinme eğilimindedirler. Başarısızlıktan kaçınma hakkında çok endişe duyan bireyler ise, daha gerçek, ulaşılması mümkün olmayan hedefler edinmeye (yeteneklerine oranla ya çok düşük ya çok yüksek) ya da başarısızlığın mümkün olmadığı daha düşük zorluktaki, hatta başarı elde edildiğinde en az tatmin veren görevleri seçmeye eğilimlidirler. Başarıyı elde edebilmek için, sorumluluk duygusunun önemi ve seçilmiş görevlerin seviyesi çok önemlidir. Bu nedenle başarılı olabilmek için sorumluluk duyan bireylerde normal seviyedeki görevleri seçme eğilimi daha yüksektir. Başarılı olabilmek için sorumluluk duymayanlar ise, değişik zorluktaki görevler arasında tercih yapamazlar [20].

Başarılı olma, başarısız olma, hayal kırıklığı ve başarı korkusu bireyin başarıyı elde etmesini ya da başarısızlığını belirleyen etkenlerdir. Bu etkenler aşağıda daha geniş olarak incelenecektir.

1.3.2.1. Başarılı olma yaşantıları

Sporla ulaşılacak istenen hedef için, temelde başarılı olma kavramı amaçlanırken, başarısız olma gibi bir kavramdan kaçınılmak istenir.

Belirli şartlar altında, sporcuların başarısız olması ilerideki performansına yönelik olumlu etki yapabilir. Bunun tersine başarılı olma isteği her zaman arzulanan hedef olmayabilir. Çünkü sporcu başarısızlığı değerlendirmeyi ve niçin başarısız olduğunu öğrenmelidir.

Başarılı ve başarısız olma duygusunun etkisini değerlendirmek için, başarı isteğinin iki temel unsuru olan başarıya istekli olma ve başarısızlıktan kaçınma esas alınabilir. Bu nedenle başarıyı değerlendirirken, bireysel ve sosyal etkenlerin birbirlerini etkileyen karmaşık bir süreç olduğu unutulmamalıdır [18].

Başarılı olma güdüsünün başarıyı doğrudan teşvik edici bir etkisi vardır. Başarıyla ilgili beklenti ne kadar düşükse, bu etki de o kadar fazla olur. Tanınmamış sporcularda daha güçlü olduğu tahmin edilen ve rakiplerini herkesi şaşırtacak bir şekilde yenmeleri ve daha fazla istekli olmaları günümüzde sık rastladığımız olaylardır. Başarılı olma güdüsü bir sporcu için olması gereken önemli bir niteliktir. Bu nedenle spor psikolojisinin bu alanı oldukça ilginç ve önemli bir alandır. Genç bir futbolcuyu oyunun son beş dakika oyunun skoru 1-1 iken takım penaltı kazandığı bir anda penaltıyı atmak için antrenörün ona görev verdiğini düşünelim. Bu oyuncu %50 başarısızlık şansının olduğunu düşünür ve atışı kaçırmaktan korkar ise antrenörüne "hayır atışı yapmak istemiyorum, başka bir arkadaşım yapsın"

diyerek atışı yapmaktan kaçır. Bu davranış sporcunun başarısızlıktan kaçınmaya güdülendiğini gösterir.

Bir başka sporcunun "penaltıyı atarmısın" sorusuna düşündüğü "bu benim yıldız olmam için bir şans, maçı kurtarabilirim" şeklindedir. Bu sporcu penaltı vuruşunu yapar. Bu oyuncunun başarılı olmaya güdülendiği söylenebilir.

Düzenli ve düzensiz olarak başarılı olma ve başarılı olma isteğinin nedenleri bireyin başarısını direkt olarak etkilemektedir [18].

a-Düzenli ve düzensiz başarılı olma

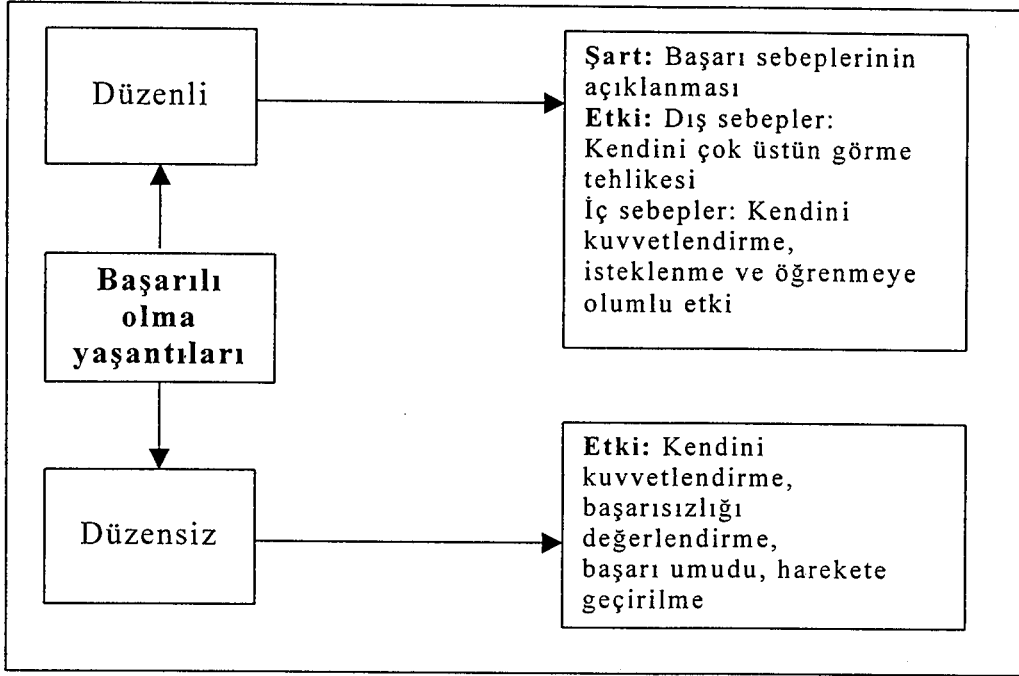
Düzenli olarak görülen başarılı olma isteği sayesinde başarıya olan talep düzeyi yükselir. Bu nedenle performansını artırmayı düşünen sporcular yüksek başarıları hedef olarak seçerler. Başarılı olma isteği ne kadar sık ve düzenli olarak görülürse, talep düzeyi de o kadar çok yükselir. Bu durumda başarılı olmaya bir tür alışma söz konusu olabilir. Ancak burada, başarısız olunması ve bir iç çatışmanın ortaya çıkması durumunda, çatışma sporcunun tam bir güvensizliğin içine düşmesine yol açabilir. Şekil 1.2.'de yer alan ve başarılı olma yaşantısının temelinde yatan şartlar da bu sürece etki eder [18].

b- Başarılı olma isteğinin nedenleri

Sporla başarılı olma isteği sporcu performansı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu amaçla sporcularda hayal kırıklığının oluşmasını engellemek için, başarılı olma isteğinin nedenlerinin incelenmesi gereklidir. Başarı bireyin kendi performansına dayanıyorsa ancak, başarılı olma isteğinin olumlu etkileri olabilir. Başarının sebepleri bireyin kendi performansından çok dış şartlardan kaynaklanıyorsa, kendini büyük görme, beklenti düzeyinde aşırıya kaçma, gösteriş yapma ve büyük konuşma gibi

farklı davranış özellikleri ortaya çıkabilir. Bu nedenle antrenörler sporcularının performansları hakkında sürekli feedback yaparak onları uyarmaları gerekmektedir [21].

Düzenli olarak görülmeyen başarılı olma isteğinin istikrar sağlayıcı ve harekete geçirici etkisi vardır [18].

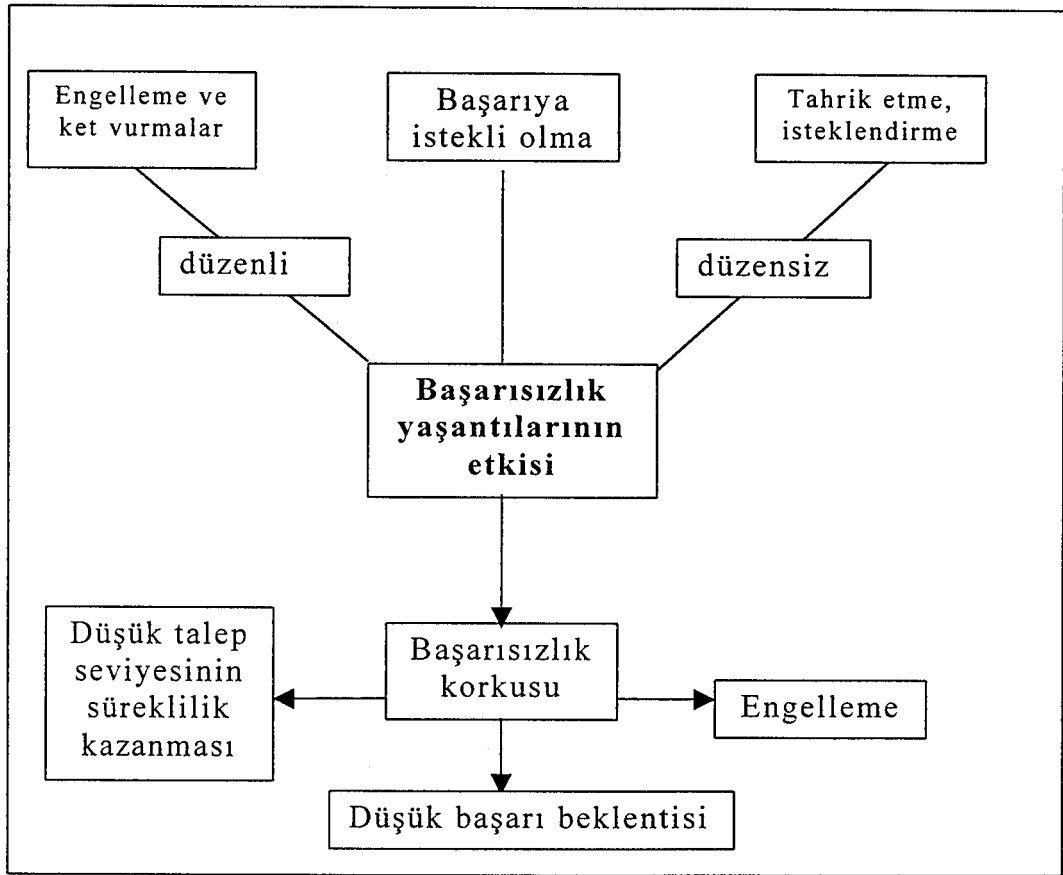
Şekil 1.2. Başarılı olma yaşantıları [18].

1.3.2.2. Başarısız olma yaşantıları

Bir davranışın sonucunun başarı ya da başarısızlık olarak değerlendirilmesi, istenilen sonucun ortaya çıkma derecesine bağlıdır. Başarısızlığa olan talep düzeyinin yüksek olması durumunda, başarısız olma olasılığı artar. Bu düzeyin düşük olduğu durumlarda ise, beklenilmeyen başarısız olma davranışlarının görülme olasılığı çok azdır.

Bu nedenle, başarısız olma talep düzeyinin tespiti çoğunlukla başarısız olmaktan kaçınma, başarısızlıktan dolayı özür dileme veya bunu telafi etme şeklinde görülebilir [18].

Başarısız olmaktan kaçınan birey, başarısızlığı gerçekten yaşaması durumunda, başarısızlık beklentisi “Bu işin üstesinden gelemeyeceğimi zaten biliyordum” şeklinde bir ifade ile başarısızlık hakkında bilgi edinmiştir. Başarısızlığın görülmemesi, onun için başarılı olmayı ifade eder. Birey başarısız olmaktan kaçınmak için pasif kalma ve işten kaçma gibi eylemlere başvurabilir.

Şekil 1.3. Başarısızlık yaşantılarının etkisi[18].

Böyle bir durumla karşılaşan sporcular yapabileceği olası hatalar için çoğu zaman geçici ve kabul edilebilir bir dış sebep arama yoluna gidecektir. Sporcunun kendi performans olasılıklarının gerçeğin çok üzerinde olarak düşünülmesi, başarısızlığın sebeplerini önceden hazırlar. Başarısız olma

duygusunun etkisini değerlendirirken, bireysel beklenti düzeyini dikkate almak gerekir. Şekil 1.3.'te görüldüğü gibi başarıya isteklenmiş sporcular için ara sıra görülen başarısızlıklar, onları teşvik edici ve yüksek düzeyde başarılı olmaya isteklendiren etkenler olarak karşımıza çıkar.

Bireyin kendisine ait performans beklentisinin gelişimi, ulaşılan sonuçların başarılı veya başarısız olma yaşantıları olarak değerlendirilmesiyle ilgili ölçünün ilk şartıdır. Yaşı büyüyen ve performansı gelişen bir sporcu, kendisini ve başkalarını doğru değerlendirmeyi öğrenmeli ve bu konuda çaba göstermelidir. Bu konuda en önemli görev antrenörlere ve beden eğitimi öğretmenlerine düşmektedir. Bunların kararı, değer yargısı ve geri bildirim genç sporcunun performansını bireysel olarak etkiler. Bu yöntemi açıklamak için aşağıda belirtilen bazı konuların incelenmesi gereklidir [18].

- Bireyin kendini değerlendirmesi: Birey konusunda ne kadar fazla uzmanlaşmış ve tanınmış ise, başarılı olma isteğinin değerlendirilmesi üzerine yaptığı etki de o ölçüde güçlü olur [18].
- Gerçekçi bilgiler: Her sporcu gerçekçi bilgilere mümkün olduğunca sık başvurulmalıdır [18]. Örnek olarak; kendilerini olduklarından daha zayıf veya büyük gören sporcuların, kendi yetenekleri hakkında bir karara varabilmeleri açısından, kendilerini bir video kaydında izlemeleri onların performanslarının gelişiminde çok yararlı olur.
- Performansın kontrolü: Performansın kontrol edilebilmesi ve bunların belirli aralıklarla izlenmesi sporcunun performansının gerçek düzeyini tespit etmek için yararlı olabilir [18].

- Başarısızlığın nedenleri hakkında bilgi edinme: Başarısızlığın sadece dışsal şartlara bağlanamayacağını ve başarısızlığın içsel nedenlerden de kaynaklanabileceği unutulmamalıdır [18]. Bireylerin içinde bulunduğu durumlara olan ilgisine göre dış şartlar vurgulanmalıdır. Ancak başarısızlıklarda içsel nedenlerin belirlenmesinde aşağıda yer alan süreçler önemli etkenlerdir:

- a. Spor faaliyetine psikolojik hazırlanma: Bu aşama, sporcunun kendi hazırlık sürecini, rakipleri veya yükleneceği diğer görevlerin gerçekçi bir biçimde değerlendirilmesinin yanında, sporcunun kendi avantajlarının bilinçli olarak farkında olmasının sağlanması ve bunların uygulanabilirliğinin analizinin yapılmasını kapsar [18].
- b. Ulaşılabilir hedeflerin belirlenmesi: Mümkün olan her konuda bireye, üstesinden gelebileceği görevler verilmelidir. Aşırı taleplerin istek düzeyine zarar vermesi gibi düşük derecedeki yüklenmeler de monotonluk ve can sıkıntısına yol açacağı bilinmelidir [21].

Uygun bir biçimde düzenlenmiş başarılı olma alışkanlıkları sporcuların kendilerini geliştirmeleri açısından büyük önem taşır. Sporcunun eğitimi ve antrenmanı diğer alanlarındaki başarılı olma isteğinin bilinçli olarak yönlendirmelidir. Bu durum sporcunun kendisini daha iyi değerlendirmesini, uygun performans beklentisini ve istekli olmasını sağlayabilir.

1.3.3. Hayal kırıklığı

Başarısız olma isteğinin birey üzerinde başarılı olmaya teşvik edici bir etkisi vardır. Ancak, sık olarak görülen başarısızlıklar başarı isteği düzeyinde düşmeye yol açabilir. Mevcut güdülerin

tatmin edilememesi durumu "hayal kırıklığı" olarak tanımlanır [18]. Beklenen bir olay ya da yaşantının olumsuz duygusal bir tepki ve başarılı olma isteğinin düşmesi sonucunda hayal kırıklığı oluşur.

Hayal kırıklığı durumu, sporcularda her zaman performans düşüklüğüne neden olmaz. Yapılan bilimsel çalışmalarda yaşanan hayal kırıklığı durumunda sporcuların yaklaşık 1/3'ünde performanslarının yükseldiği belirlenmiştir [18].

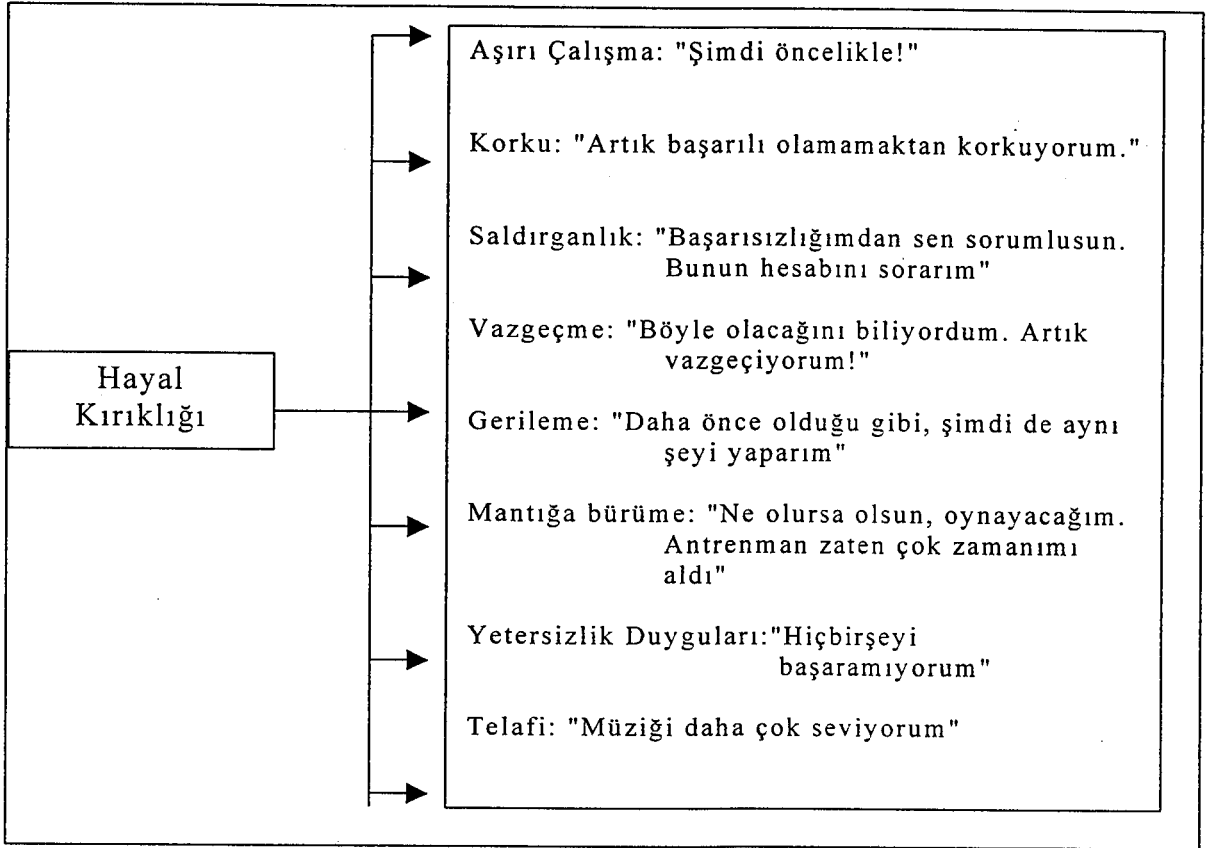
Genç sporcularda, başarısız olma yaşantılarından başka, gerçekte performansla doğrudan ilgisi olmayan istek ve hayallerin gerçekleşmemesi sonucunda hayal kırıklığı meydana gelir. Bir grubun dışına itilme, yetersiz ilgi ve sevgi, amaçlanan ve arzulanan bir olayda dikkate alınmama veya bir hedefe ulaşamama, hayal kırıklığı için uygun ortamı oluşturur. Hayal kırıklığında hoş gitmeyen ve memnuniyet uyandırmayan bir durum söz konusu olduğu için, buna bağlı olarak duygusal bakımdan tatmin edici bir duruma ulaşma hedefinin yönlendirdiği çeşitli tepkiler ortaya çıkar.

Psikolojik açıdan görünen bu farklı davranış çeşitleri birincil bir duygu durumunun ifadesi olarak değerlendirilmeyip, hayal kırıklığının ikincil tepkileri olarak tanımlanmaktadır. Ancak bundan sonra, bir değişikliği sağlamak ve sporcuyu hem pedagojik hem de psikolojik yönden etkilemek mümkündür. Hayal kırıklığının sonucunda Şekil 1.4.'te belirtilen çeşitli psikolojik durum ve tepkiler görülebilir [18].

a-Aşırı Çalışma

Talep düzeyinin sabit kaldığı durumlarda hayal kırıklığının sonuçları, aşırı çalışma ve gayret gösterme eğilimindeki artışla kendisini gösterir. Ancak bazen "en azından bunu başaralım!" düşüncesiyle saldırganlıkla ilgili duygusal güdülerini güçlendirebilir [18]. Gösterilen çaba, eldeki imkanlarla hedefin bilinçli olarak

hesaplanması ve aşırı çalışma yoluyla performansta görülen artış, hayal kırıklığında çok fazla rastlanmayan olumlu bir durumdur.

Şekil 1.4. Hayal kırıklığı (Engelleme) [18].

b- Korku

Tehlikeli ve tehdit dolu bir durum, nesne veya olayın algılanması ya da sadece düşünülmesi sırasında insanların gösterdiği ruhsal tepkilere "korku" denir [17]. Hayal kırıklıklarına bağlı olarak korkunun ortaya çıkması, ulaşılmak istenen hedefle ilgili gösterilen performansın bireysel sonuçlarına bağlıdır [18]. Birey kendisinden beklenen performansı göstermediğinde daha fazla gayret sarfeder ve yine istenilen performansa ulaşamazsa mevcut şartları tehdit edici bir durum olarak algılayabilir. Hayal kırıklığının sonucunda meydana gelen korku ve bu durumla ilişkili olarak hedeflere ulaşamaması bireyi olumsuz yönde etkiler.

Bireylerde sportif faaliyetler dışında sosyal korkuların da antrenör tarafından gözlenmesi gerekir.

c-Saldırganlık

Baron ve Richardson'a(1994) göre saldırganlık, canlı bir varlığa zarar verme veya incitme amacıyla yöneltilen, canlının da böylesi bir işlemde kaçındığı davranış biçimidir [22].

Hayal kırıklığının sonucu olarak görülen saldırgan davranışlara sporda yarışmalarında sık rastlanır [18]. Yenik durumdaki sporcular centimenliğe ve sporculuğa uygun olmayan davranışlarda bulunabilir. Taraftarı oldukları takım kaybettiğinde hayal kırıklığına uğrayan seyirciler buldukları çevreye zarar verebilirler.

Hayal kırıklıklarının sonucu olarak ortaya çıkan saldırganlıklar, güçlü uyarılmayla bağlantılıdır [18].

d-Vazgeçme

Bireyin karşılaştığı zorluklar üstesinden gelemeyeceği kadar büyükse, birey amacından vazgeçebilir [17].

Vazgeçme duygusunda çoğunlukla güduları kaybolur ve sosyal alandaki faktörlerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkar. Vazgeçme duygusunda bireylerde bütünsel bir psikolojik yüklenme meydana gelebilir [18].

Vazgeçme duygusu bireylerde ümitsizlik ve başarısızlık düşüncesine pasif bir hareketsizlik tepkisine neden olur. Böyle bir durumda bireylerin yönlendirilmeye antrenör veya diğer insanların psikolojik yardımına ihtiyacı vardır. Bununla birlikte bireyi ümitlendiren başarılı olma isteğinden vazgeçme duygusu içerisindeki bireylerin psikolojik durumunun düzeltilmesi ve güdysel durumunun yeniden harekete geçirilmesini sağlayabilir.

Sporda sadece varolan durumla ilişkili olan, sürekli ve mutlak bir vazgeçmeye yol açmayan davranış şekilleri gözlenmiştir [18].

e-Gerileme

Gerileme, daha önceki bir öğrenme veya gelişim basamağına geri dönmeyi ifade eder.

Temel ihtiyaçların ve isteklerin karşılanmaması sonucu meydana gelen doyumsuzluk ve kaygı hallerinde, daha ilkel bir olgunluk düzeyine gerileme bireylerde sık görülen davranışlardandır [23].

Gerileme iki bölümde incelenebilir:

1-Araçlı Gerileme: Hayal kırıklığı sırasında veya daha sonra, bireyin önceki öğrenilmiş olan teknik, beceri ve davranış şekline geri dönmesi durumunu anlatır [18].

2-İlkel Gerileme: Hayal kırıklığına uğramış birey daha önceki davranışa özgü bir davranış biçimine geri dönmesine ilkel gerileme denir [18].

f-Mantığa bürüme

Bireyin başarısız olduğu etkinlikler için hayali sebepler ileri sürmesi mantığa bürüme olarak tanımlanır. Bireyler özellikle kendi yetersizliklerinden dolayı gerçekleştiremediği istekleri karşısında başarısızlıklarını görmek istemezler. Bunun için bazen kısmen doğru ve çoğu zaman akla uygun ancak tam doğru olmayan nedenler ileri sürer [23].

Hayal kırıklığına uğramış olan birey, akılcı ve mantıklı bir şekilde bu yaşantının üstesinden gelme yolunu arar. Takıma dahil edilmemesini “nasıl olsa, hiç zamanım yoktu” biçiminde açıklar. Mantığa bürüme, psikolojik açıdan bir bakıma bireyin kendine yardım etmesi olayıdır. Mantığa bürümenin, sadece hayal

kırıklığının bir sonucu olarak ortaya çıktığını söylemek doğru değildir.

Bireyin görevlerinin değiştirilmesi, gelecekteki taleplere uygun yeni bakış açılarının sağlanması veya bireye ilişkin olumlu konuşmalar yoluyla bireyin mantığı çerçevesinde oluşturduğu hayali sebepler değiştirilebilir.

g-Yetersizlik duyguları

Yetersizlik duyguları, hayal kırıklığının oluşmasını kolaylaştırır ve böylece daha fazla pekiştirilir [18]. Yetersizlik duyguları gerçek olan veya bireyin düşüncesine göre tahmin edilen zayıflık, yetersizlik, eksiklikler veya yenilgiler sonucunda ortaya çıkar. Bunlar fiziki, psikolojik veya sosyal olaylardan kaynaklanabilir. Boy kısalığı, teknik ve taktikle ilgili konulardaki zayıflıklar, başarısızlık veya yenilmekten dolayı duyulan sosyal korkular örnek olarak sayılabilir.

h-Telafi

Başarısızlıktan sorumlu tutulan bireye ait gerçek veya hayali yetersizlikler çeşitli şekillerde telafi edilebilir. Daha fazla çaba harcayarak bir zayıflığı hatta bir olayı dengelemeye çalışırken daha güçlü konumuna geçme (aşırı telafi) olasılığı da gerçekleşebilir [18].

Bireysel yaşantı ve davranışları ile spordaki performans hedeflerini belirlemiş olan daha az yetenekli sporcular, başarısızlıkları yüzünden kendi hedeflerinden kolayca sapmazlar [18]. Bu sporcular kendi gayretlerini pekiştirir ve arzulanan hedefe ulaşmada yetersiz kalan yeteneğini böylece telafi eder. Başka faaliyet alanlarında gösterilen başarılı gayretler, zayıflıkları telafi etmenin bir başka yoludur. Örnek olarak, antrenörlük gibi sosyal açıdan önemli görevleri üstlenme telafiye yardımcı olur.

1-Çatışma

Güdülerin doyumsuz kalmasının bir başka nedeni de, içimizde birbirine ters düşen iki güdünün rekabetidir. Her insanda bulunan çok çeşitli güdüler arasında birbiriyle bağdaşmayanlar, bireyi aynı zamanda birbirine zıt davranışları güdüleyebilir. İnsan bunlardan hangisine karar vereceğini kestiremez ve sıkıntılı bir duruma girer. Bu türlü organizma içinden gelen ve bireyi aynı zamanda birbirine zıt iki ayrı yöne çeken güdülerin birbiriyle savaşmasına "çatışma" denir [23]. Hayal kırıklığını meydana getiren en belirgin olay bireylerdeki içsel çatışma durumudur. Burada insan, beklentileri ve istekleri ile uyuşmayan düşünce ya da davranışları kabul etme veya onları tümüyle reddetme şeklindeki seçimle karşı karşıya kalabilir.

1.3.4. Başarı korkusu

Sudan korktuğu için yüzme öğrenmeyi reddeden küçük çocuktan, kaybetme korkusundan dolayı doping maddesi kullanan üst düzey sporcusuna kadar sporun bütün aşamalarında korku, eylemi sevk ve idare edici önemli bir rol oynar [18]. Ancak uzun süreli korku sporcular için sakıncalıdır. Çünkü sporcu için motivasyonu arttıracığı yerde, başarma arzusunu duraklatmaktadır. Bu duyguya "Başarı Korkusu" denir. Başarı korkusu, doğal olarak taşıdığımız bencil isteklerden ötürü duyduğumuz suçluluk olarak düşünülebilir. Dr. Ogilvie yaptığı araştırmalarının sonucunda, yüksek performans göstermeyi engelleyen en önemli etkenlerden birisinin "başarıdan korkma sendromu" olduğunu ortaya çıkarmıştır [24].

Bir çok insan için toplum dışına itilme ve sevilmemeye duyguları başarısızlık korkusundan başka bir şey değildir [24].

Araştırmacılar halka fırlatma oyunu ile başarı gereksinimi ile başarısızlık korkusu arasındaki ilişkiyi incelemeye çalışmışlardır.

Bu oyunda araştırmacıların gözlemledikleri davranış bireylerin hangi uzaklığı sececeğidir [25].

Bu oyunda oyuncular, başarı gereksinimine ve basit olarak kaygı (anxiety) diyeceğimiz başarısızlık korkusu puanlarına göre dört gruba bölünmüşlerdir. Yüksek başarı gereksinimi ve düşük kaygı puanı olan grup, işlemleri daha güçleştiren, ancak başarı şansının da bulunduğu, bir uzaklık seçme eğilimi göstermiştir. Diğer yandan, düşük başarı gereksinimi ve yüksek kaygı puanı olan gruptakiler ise bütün alana dağılmış, ya son derece kolay hedefleri ya da çok zor hedefleri seğmişlerdir.

Yüksek başarı gereksinimi olan insanlar için, herkesin yapabileceği kolay bir görevi yerine getirmek çekici değildir. Bu nedenle kolay görevlerden uzak dururlar. Diğer taraftan çok zor görevleri denerlerse başarılı olma şansları azdır. Yani, yüksek risk durumlarında başarılı olma şansı düşüktür [15]. Bu bireyler, çok kolayla çok zor arasında bir risk almayı tercih ederler. Orta güçlükteki bir görev bu bireyler için en iyi başarı şansını hazırlar.

Başarısızlık korkusu büyük olan yani yüksek kaygılı sporcular için kolay görevler çekicidir, bu durumda başarıya ulaşma neredeyse kesindir. Çok güç bir görev de çekici görünebilir, bu tür görevi hiç kimse başaramaz ve başarısızlık olağandır. Fakat bu bireyler, orta güçlükteki işlerden kaçınma eğilimindedirler. Çünkü burada yüksek başarıyla karşılaştırmalar yapılabilir [15].

1.3.5. Amaç belirleme

Bireyin belirlediği amaçlar onun başarıya ulaşmak için ortaya koyacağı davranışlarla tutarlı olmalıdır. Ancak amaçlarına ulaşmak için yüksek düzeyde motive olmuş bireyler başarılı olmak için davranışlarının normal olup olmadığını dikkate almaksızın gerekeni yapmaya eğimli oldukları düşünülür. Amaca yönelik davranışların bireylerin başarıma isteği ve rekabet algılamasıyla ilişkili olduğu

söylenmektedir. Bunun yanında amaçlar ve başarılı olma düzeyi arasında sıkı bir ilişki olduğu da belirtilmektedir [26].

Amaç belirlemede davranışlar incelendiğinde "görev ve ego" olarak iki temel yapısı olduğu görülebilmektedir [26]. Görev ve ego, bireylerin rekabet seviyelerini algılamaları ile ilişkilidir. Bireylerin görev amacının ifadesinde, yeteneklerini algılamasında ve başarı duygularının değişkenliğinde etkilidir. Bireylerin görev davranışlarını algılaması ve amaca yönelik davranışlarının temellerini yeteneklerini geliştirmesi, üzerine aldığı görevlerdeki yetenekleri, çalışma düzeyleri belirlemektedir. Bireylerin başarılı olabilmesi için, davranışları, bireysel yetenek düzeyi ve amaç belirleme arasında önemli ilişkiler olduğu düşünülebilir. Bireyin verilen görevle ilgili amaçları kabul etmesi durumunda yetenekleri ölçüsünde mükemmel performansa ulaşabileceği tartışılmaktadır.

Rekabete dayalı görev davranışlarında bireyin algıladığı rekabet seviyesi görevle ilgili davranış biçimlerini önemli ölçüde etkiler. Bireysel yeteneğini geliştirme ve görev düşüncesinden dolayı sportif aktiviteye katılan insanlarda, diğerleriyle rekabet duygusu ve başarıya ulaşmak için görev davranışı gelişir. Görevle ilişkili ulaşılabilir amaç belirlemenin başarılı görev davranışı için temel oluşturduğu düşünülmektedir. Bireyin gösterdiği performans çabaları diğer insanlarla karşılaştırıldığında "ego" amacı öne çıkıyorsa birey rekabet duygusunu önemsemez ve kendi başarılarını öne çıkarır. Böylece bireylerin "ego" amaçlı davranışlarında rekabet gücü ile ilgili çelişkiler ortaya çıkar ve görevi başarmaya yönelik davranışlarında azalma görülür. Bu bireyler başarmak için güdülenmiş ya da yeteneklerine güvenenlerle karşılaştırıldığında daha az çaba gösterdikleri başarıya ulaşmak için az deneme yaptıkları belirlenmiştir [26].

Bireyin amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik algıladığı rekabet düşükse çok kolay ya da çok zor olan görevleri seçecektir. Performans düşüklüğünde ve görevi yerine getirmek için yeterli

düzye de çaba göstermemesi bireyin ego amaçlı davranışlarının sonuçları olarak düşünülür. Bu davranışlar verilen görevi yerine getirmek için bireyin yeterli düzeyde motive olamadığının göstergesi olarak kabul edilebilir.

1.3.6. Stres

Stres, genellikle uyum sağlayan bir işleve hizmet eden nörolojik ve fizyolojik tepkilerin yapısı olarak görülür [22]. Stres fizyolojik ve psikolojik olmak üzere iki farklı boyutta yaşanır. Selye'ye göre stres, çeşitli yüklenme faktörlerine karşı organizmanın gösterdiği ve spesifik olmayan bir tepkidir [27].

Spor yarışmalarında hedefe ulaşmak için yüksek performans göstermeye çalışan sporcular stres yaşayabilirler. Ulaşılması güç hedeflere odaklanmanın spor ortamında bireylerde yüksek düzeyde endişe ve stres durumunu meydana getirdiği görülmektedir [17]. Sporda, sporcuya ve branştaki becerinin çeşidine bağlı olarak belirli stres düzeylerinin performansı yükseltici veya düşürücü etkisi olabilir. Burada önemli olan sporcunun içinde bulunduğu durumun koşullarına uygun olan bir stres düzeyini yakalayabilmesidir [27].

Nicholls, performans sırasında ortaya çıkan stres ve bununla başa çıkabilme kapasitesini, başarılı olma ve amaçlara ulaşmada bireysel beklenti düzeyinin etkilediğini belirtmiştir [26].

1.4. Sporda Başarı Güdüsü

Motivasyon çalışmalarından elde edilen bilgiler ışığında, başarı güdüsünün başarı girişimlerinde davranış değişikliklerinin belirlenmesine olanak sağladığı görülebilir. Motivasyon teorileri performans düşüklüğünü, maksimum performansın ve kuvvetlendirilmiş performansın ardındaki psikolojik mekanizmayı anlamamıza yardımcı olur. İnsanların mücadele derecesinde ve

odaklarında neden farklılıklar görüldüğünü ve neden belli sportif aktiviteleri seçtiklerini ya da bunlardan kaçındıklarını açıklamamızı sağlar.

Başarı güdüsü sporcuyla aktiviteye coşkuyla katılması için harekete geçirir. Bununla beraber, başarısızlık korkusu sporcunun spora katılmasına engel olabilir. Kuramsal olarak, başarı güdüsü başarısızlık korkusundan daha güçlü ise, birey başarı konumuna girecektir. Aksi halde geri çekilecektir.

Başarı motivasyonu, başarılı olma davranışına şartlanıldığı zaman birey ve bireylerarası harcanan çabaları ve tereddütleri anlamamıza yardımcı olmaktadır. Bunun yanında bireylerin sportif faaliyetler içerisinde başarı girişimlerinden kaçınma davranışlarını ve sportif faaliyetlere sürekli katılım arasındaki nedenlerde anlaşılmaktadır [28].

Başarı güdüsü kuramında, başarı hareketini kavrama ve başarı hareketini etkileyen faktörler ile ilgili ilgi davranışsal farklılıklar açıklanmaktadır. Burada öncelikle insanların psikolojik ve duygusal olarak başarı girişimini nasıl öğrendiklerinin belirlenmesi gerekmektedir. Kuramsal olarak, bireylerin başarıyı isteme düzeyleri, başarılı olmak için çalışmaları ve başarılı olmayla ilgili kendi görüşleri arasında kavramsal bir bağlantı sağlamaktadır.

Sporda alanında başarı ilişkili davranışların etkileri ile sosyal ve psikolojik öncelikleri ve daha sonra ortaya çıkacak davranışsal çeşitliliğin anlaşılması için sosyal algılama kuramlarında yararlanılmaktadır. Bu kuramlar yeteneğin anlaşılması ile sportif hareket amacının güdüsel ilişkilerini kuvvetlendirmektedir.

Spor ortamı içerisinde bireysel olarak tanımlanan amaçlar ile bireylerin genel değerleri ve sporun nasıl işlediği hakkındaki algılamalar arasında bir uyum vardır [26]. Başarı gereksinmesi kuramının önemini belirten başlıca kuramsal prensipler aşağıda yer almaktadır.

1.4.1. Mc Clelland'ın başarı gereksinmesi kuramı

Mc Clelland'ın geliştirdiği “Başarı Gereksinmesi” kavramı Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramında yer alan “Saygı Görme Gereksinmesi” ‘ne bir çok yönlerden benzemektedir. Ancak, Maslow “Başarı Gösterme” durumunu, ya da “Başarıya Ulaşma” gereksinmesini, “Saygı Görme Gereksinmesi”nin alt bölümü olarak belirtirken, Mc Clelland aynı olguyu bireysel motivasyonun temel taşlarından biri olarak, daha büyük bir önemle ortaya koymaktadır [8].

Mc Clelland ve arkadaşlarının, başarı güdüsünü belirlemek için uyguladıkları yöntem ilgi çekicidir. Başarı güdüsü araştırmalarında “Konu Algılama Testi (Thematic Apperception Test TAT)” olarak adlandırılan testi kullanmışlardır. Bu yöntemde amaç, bireylerin başarıya yönelik olup olmadıklarını ortaya çıkarmak, bireyin iç yapılarının dinamiği ile ilgili özelliklerini uyarmak ve açığa vurmalarını sağlamaktır [26]. Konu algılama testinde yazılan öykülerin başarı ihtiyacıyla ilgili kavramları taşıması durumunda, bu bireylerin yüksek başarı ihtiyacına sahip oldukları kabul edilmektedir [15].

Yüksek başarı gereksinimi olan bireyler, rekabetin veya mücadelenin olduğu durumlarda daha fazla güdülenme ve yaratıcı olma eğilimi içerisindedirler. Bu yaratıcı, yapıcı ve çalışma yaşamına dönük bir yönelimdir. Bu davranışın temelinde bireyin “başarıya olan gereksinmesi” olduğu belirtilmektedir [29].

Ancak olayı daha gerçekçi yorumlamak gerekirse, bireyin sadece başarı gereksinmesine, ya da sadece çevresiyle ilişkilerde bulunma gereksinmesine yönelik bir örnek davranış geliştirdiği söylenemez. Birey gerçekte her iki gereksinmenin etkisi altında bulunur ve hangi gereksinmesi daha baskın gelirse davranışları o doğrultuda gerçekleşir.

Mc Clelland'a göre insanlar, başarı güdüsü içinde zevk alma

ve acıdan kaçınma düşüncesiyle hareket ederler. Bu durumda başarı motivinin “Başarı ve Başarısızlık” olarak iki boyutundan söz edilebilir. Mc Clelland “Başarı Güdüsü ve Başarısızlıktan Kaçınma Güdülerinden” söz etmiş ve bu iki güdünün bileşimi ise, “Toplam Başarı Motivasyonunu” verdiğini söylemiştir. Bu iki motiv gerçekte, bireyin bir işi yapmaya olan eğilimini saptamaktadır [8]. Bireyin başarı olasılığı düşük bir işi yapmayı isteme olasılığı az olacaktır. Bu duruma göre başarı motivi ile başarı gereksinmesi arasındaki korelasyon yüksek; başarısızlık motivi ile başarı gereksinmesi arasındaki korelasyonun ise düşük olduğu söylenebilir.

Başarısızlıktan dolayı cezalandırılma, ya da başarıdan ötürü ödüllendirilme bireyde başarı motivinin belli bir biçimde oluşmasını sağlar. Başarısızlığından dolayı cezalandırılan bireyin, sonradan üstleneceği görevlerde başarısızlığa uğrayacağı korkusu, bireydeki başarı gereksiniminin düzeyini düşürebilir. Bu bireylerde başarı motivi, başarısızlık korkusu dolayısıyla, temel bir karakteristik özellik olarak görülür [26].

Başarı motivasyonu kuramına göre David Mc Clelland, insan gereksinimlerini üç grupta toplamıştır:[29]

- 1- Başarı gereksinimi
- 2- Bağlılık gereksinimi
- 3- Güç gereksinimi

1.4.1.1. Başarı gereksinimi

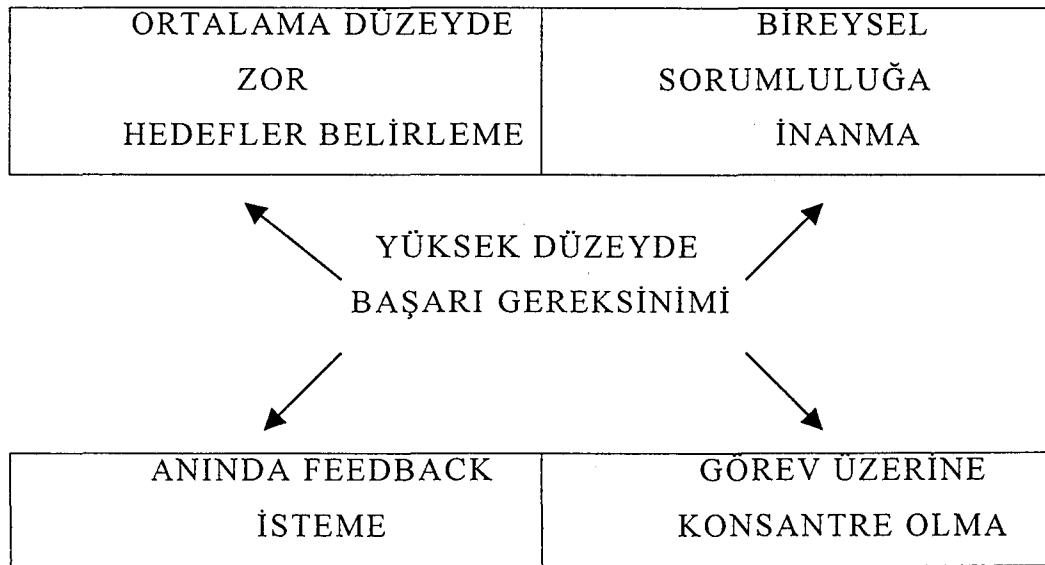
Başarı gereksinimi daha çok David Mc Clelland tarafından vurgulanmıştır. Başarı gereksinimi hedeflere başarılı bir şekilde ulaşmayı veya görevlerin daha etkili bir şekilde yapılması durumunda kendisini göstermekte ve hem sosyal hem de bireysel düzeyde gerçekleşmektedir [30].

Yüksek düzeyde başarı ihtiyacı olanlar, orta düzeyde zor

hedefler belirlemede ve ortalama düzeyde riskli kararlar almaktadırlar [16]. Bu duruma örnek olarak, bir spor müsabakasında, başarı ihtiyacı düşük olan bireylerin genellikle hedefe yakın veya hedefe çok uzak risksiz stratejilerle hareket ettiği gözlenirken, başarı ihtiyacı yüksek olan bireylerin ise, rekabetçi fakat sıklıkla sonucu başarı ile sonuçlanan stratejiler belirledikleri gözlenmektedir.

Başarı gereksinimi yüksek olan bireyler anında ve spesifik olarak performansları hakkında geri bildirim beklerler. Bir işi yaptıktan sonra yaptıkları işin iyi ve hızlı yapıldığını bilmek isterler [15].

Şekil 1.5.'de görüldüğü gibi yüksek düzeyde başarı ihtiyacı olan bireyler verilen görevlere yoğunlaşırlar ve verilen görevleri yerine getirmede bireysel sorumlulukları olduğuna inanırlar ve her zaman mevcut görevlerine ek olarak görevler almak isterler (Şekil 1.5.) [30].

Şekil 1.5. Yüksek düzeyde başarı gereksinimi davranış şekli [30].

Yüksek başarı gereksinimine sahip bireyler belirledikleri hedefe ulaşmak ve performanslarını yükseltmek için üzerlerine

aldıkları görevleri eksiksiz yapmaya çalışırlar. Bu bireyler için güdüler, ne çok kolay ne de çok zor olan, sıkı bir çalışma ile yapabileceği düşünülen görev tarafından doğar [15].

Ayrıca yüksek başarı gereksinimine sahip bireyler sadece başarı hedefleri hakkında düşünmeyip onları nasıl elde edeceğini, karşılaşılabileceği engel ve zorlukları, başarı kazandığında ve başarısız olduğunda neler hissedeceğini de düşünür. Yapılan dikkatli deneysel araştırmalar yüksek başarı ihtiyacına sahip insanların davranışlarında ortak özellikler gösterdiklerini belirlemiştir. Mc Clelland yaptığı araştırmada yüksek başarı ihtiyacına sahip bireylerin üç ortak özelliğini tespit etmiştir:[15]

1-Problemlerin çözümünde bireysel sorumluluk alırlar.

2-Başarabileceği hedefleri ve hesaplanmış riskleri göze alırlar.

3-Görevlerinde belirli ve sürekli bir geri beslemeye (feed back) gerek duyarlar.

Yüksek başarı ihtiyacı olan bireylere yapılan araştırmalar sonucunda, başarı ihtiyacının kaynağının çocukluk çağında bağımsızlık eğitimi ile başladığı ve buna bağlı olarak geliştiği ortaya çıkmıştır [16]. Çocukların haklarını savunabilmeleri, şehirdeki yolları bilmeleri, dışarıya oynamaya gitmeleri ve kendi için bir şeyler yapmaları örnek olarak gösterilebilir.

Ancak çocukların bağımsızlık eğitimi ailelerinin yapıları ile yakından ilişkilidir. Aile yapıları ile ilgili yapılan kültürel çalışmalarda başarı ihtiyacının önemi değişik toplumlarda ve etnik gruplarda değerlendirilmiş ve bu değerlendirme çocuk yetiştirme biçimleri ile uyumlu olarak ilişkilendirilmiştir [15]. Winter, yüksek başarı ihtiyacı bireylerin yetiştiriliş tarzlarının gözlenmesi, bağımsızlık eğitimi ve başarı ihtiyacı arasındaki bağlantının kanıtlanmasını sağlamıştır. Aileleri tarafından bağımsızlık eğitimi verilmiş çocuklar ile başarı ihtiyacı arasında bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir [30].

Başarı ihtiyacının ölçümü mümkün olduğunda araştırmacılar, başarı ihtiyacı ve performans arasındaki ilişkiyi incelemeye çalışmış, öncelikle başarı güdüsünün gerçek başarıyı eğitim-öğretim alanında veya deneysel görevlerde etkileyip etkilemediğini öğrenmek istemişlerdir.

Yapılan araştırmalara göre yüksek başarı ihtiyacı duyan bireylerin beklentileri onların verilen görevi daha iyi yapmalarında bir etken olduğunu ortaya çıkarmıştır. İnsanların başarı ihtiyacı kendilerini belirli bir düzeye getirmek, daha çok öğrenmek ve iş alışkanlıkları geliştirmek için güdülenmiştir [15]. Yüksek başarı ihtiyacına sahip olan bireyler yeni bir işi daha çabuk öğrenirler, sıradan işleri ise kısa zamanda daha çabuk yaparlar. Bu bireylerin görev davranışları genelde performansın farklı seviyelerini ayıracak zorluktaki görevlerde üst seviyede olur. Deneysel görevlerin yanında diğer performans ölçüleri de başarı ihtiyacı ile ilişkilidir. Bu ilişki iç içe geçmiş iki faktörle açıklanabilir. Her şeyden önce, yüksek başarı ihtiyacına sahip olmak, dikkat çekecek şekilde ölçülebilen zeka düzeyini artırır. Ancak zeka, başarı ihtiyacını bir dereceye kadar etkiler. Çünkü yüksek başarı ihtiyacı, bireyi zekanın ölçümüyle ilişkili yeteneklerini geliştirmesi yönünde güdüler [30].

Mc Clelland başarı gereksiniminin toplumun ekonomisi ve iş büyüklüğü ile ilişkili olduğu ileri sürmektedir. Araştırmacılar başarı güdüsünü toplumda ekonominin büyümesini etkileyip etkilemediği ile ilgili tahminler yapmaya çalışmışlardır [29].

1.4.1.2. Bağlılık gereksinimi

Bağlılık, toplum içerisinde insanların diğer insanlarla birlikte yaşaması gerektiğini vurgular. Bağlılık duygusunda, insanlarla iyi ilişkiler kurma endişesi önemli bir yer tutar. Bağlılık endişesi, diğer bireyleri kazanmak için bireyler arası rekabet olarak

tanımlanabilir[15].

Bireyler başarı gereksiniminin yanı sıra bağıllık gereksinimi hissederler. Bağıllık ihtiyacı konusunda fazla çalışma yapılmamıştır. Ancak araştırmacılar yüksek seviyedeki bağıllık gereksinimine sahip olanlarla, düşük seviyede bağıllık ihtiyacına sahip olanları ayırmaktadırlar. Bağıllık ihtiyacı güçlü olan bireyler toplumdaki diğer bireylerle ilişki kurma ve geliştirmeye önem vermektedirler. Bireyler arası ilişkileri gerektiren, arkadaşlıkların yoğun yaşandığı, sosyal olarak tanınmaya olanak veren işlerde çalışmaktan hoşlanırlar [31].

Yüksek düzeyde bağıllık ihtiyacı olan bireyler toplumdaki diğer insanlar ile dostça ilişkileri devam ettirmek için güdülenmişlerdir. Yapılan araştırmalarda korkunun, bağıllık güdüsünü canlandırdığını ortaya çıkarmıştır [32].

Korku ve bağıllık arasındaki ilişki çocukluk çağında başlar. Korku duygusu çocukluk çağı boyunca gelişebilir. İnsanlar çocukluktan itibaren korktuklarında yakınları tarafından teskin edilmek isterler. Böylece insanlar korkuyu duydukları durumlarda yakınlarının rahatlatıcı varlığını ararlar. Dr Zılstein' ın yapmış olduğu araştırmada, birbirini tanımayan bir grup kız, denek olarak görev yapmıştır. Kızlar deney odasına geldiklerinde etrafı etkileyici bir dizi cihazla çevrilmiş ve kendisini Dr. Zılstein olarak tanıtan bir adamla tanışmışlardır. Doktor Zılstein araştırmada elektrik şokunun önemiyle ilgili kısa bir konuşma yapmıştır. Bu konuşmada, bir grup kıza yüksek korku grubu olarak adlandırmış, ağrılı fakat zararsız bir şok alacakları söylenmiştir. Diğer grubu ise, düşük korku grubu olarak adlandırmış ve kendilerinin yumuşak, gıdıklayıcı bir şok alacakları söylenmiştir. Deney başlamadan önce bir gecikme olabileceği ve bu gecikme sırasında, denek kızların yalnız ya da diğer kızlarla sınıfın yanında bekleyebilecekleri açıklanmıştır. Öncelikle onlardan şok korkusunu ölçecek bir anketi cevaplandırmaları ve bekleme tercihlerini yazmaları istenmiş, daha

sonra kızlara isterlerse bu işten ayrılacakları veya deney için kalabilecekleri teklifi yapılmıştır. Her biri kararını verdikten sonra, deney Dr Zilstein' in amacı açıklaması ile sonlanmıştır. Bu araştırmadan şu veriler elde edilmiştir. Bağlılık gereksiniminin ölçümü olarak yüksek korku grubu oluşturan 32 kızdan 20'si diğer kızlarla beklemeyi seçerken, düşük korku grubundaki 30 kızdan sadece 10'u diğerleri ile beklemeyi seçmiştir. Araştırmaya katılan deneklerin seçimindeki belirgin farklılıkları korku seviyesinden kaynaklandığı belirlenmiştir [31].

Toplumda diğer insanlarla sıcak, dostça, yakın ilişkilerde bulunmak isteyen bireylerin bağlılık ihtiyacı duyduğu söylenilmektedir. Bu ihtiyaç yakın ilişkiler kurma ile ilgili düşünceleri destekleyerek, arkadaş çevresine katılarak veya toplantılara katılarak sağlanabilir. Partiler bağlılık motivasyonunun kanıtı sayılabilirler. Yüksek bağlılık ihtiyacı duyan bireyler, başkalarının kendilerinden hoşlanmalarını istediklerinden diğer insanların duygularına önem verirler. Grup toplantılarında, sıklıkla duygusal destek vererek veya aynı fikri paylaşarak dostluk ilişkileri kurmak için çaba sarf ederler. Yüksek bağlılık ihtiyacı duyan bireyler dostluk faaliyetleri sunan işlerle uğraşırlar. İş dünyasında, bu bireyler karar almadan daha önemli olan iyi ilişkilerin kurulduğu, devam ettirildiği ve denetleyici görevleri alırlar [32].

Öğretmenlik, danışmanlık, hemşirelik gibi kurumsallaşmış yardım rolü olan görevlerde bulunan insanlar aynı zamanda yüksek bağlılık ihtiyacına sahiptir. Güçlü bağlılık ihtiyacı, etkin performans için önemsiz gibi görünürken yokluğu da zararlı olabilir. Başarı ve uzun vadeli hedefler için, kaliteli dostluk ilişkileri ve diğer insanların duygularına ilgi göstermenin gerekli olduğu belirtilmektedir.

Moment ve Zalesnik' e göre, insanlar iş yapabilmek ve hayatı dolu dolu yaşayabilmek için birbirine ihtiyaç duyarlar. Hayatın doluluğu da başarılarla ölçülür [33]. İnsanlarla iletişim bir başarı

işlemidir, toplumdaki diğer bireylerle etkileşim içerisinde bulunmak insanların yaratıcılığını arttırır, onların daha üretken olmalarını sağlar. Başarılı insan ilişkileri toplumsal ve bireysel problemlere daha iyi çözüm yolları sunar.

Bireyler için problemlerinin gerçek çözümü iletişimle gerçekleşir. Bireylerin davranışları, duyguları ve kendine güveni toplumda diğer insanlarla kurduğu iletişimle oluşur. Toplumun içerisinde yalnızlık hissi, hoşlanılmamak ve saygın olmamak bireylerin karşılaşabileceği kötü bir durumdur [34]. Toplumun diğer bireyleri tarafından kabul edilmek, onlarla uyum içerisinde yaşayabilmek insanlar için önemli bir yer tutar. Ancak bunun için toplumun diğer bireyleri ile etkili bir iletişimin kurulması gerekmektedir.

Bireylerin toplumdaki diğer insanlarla yakın ve arkadaşça ilişkiler içerisinde olması kariyer başarısından daha önemli yer tutmaktadır. Arkadaş sahibi ve arkadaşça olmak zorluklar ve hayal kırıklığı dönemlerinde onu desteklemek ve cesaretlendirmek için gereklidir. Tatmin ya da memnuniyet hoşlanılmaktan ve grupta kabul edilmekten çıkar. Tartışma ve çatışma, bozgunluk, hayal kırıklığı ve mutsuz bir deneyim yaratır [32].

1.4.1.3. Güç gereksinimi

Üçüncü önemli gereksinim ise, güç gereksinimidir. Yüksek güç gereksinimi duyanlar çevreyi, finanssal kaynakları, materyalleri, bilgiyi ve diğer ihtiyaçları kontrol etmek arzusu içindedir. Yüksek güç gereksinimine sahip bireyler diğer insanları kontrolleri altında tutma ve tanınma arzusu duyarlar. Güç gereksinimi yüksek olan bireyler; [13]

- Birlikte çalıştıkları bireyleri kontrol ederler.
- Aldıkları görevler, bireyler ve olaylarla doğrudan ilgili olur.

Tanınmayı ve toplumda dikkat çekmeyi gerektiren görevler bu bireyler için uygundur.

Mc Clelland güç güdüsünün dört bölümde incelemiştir: [35]

1- Güç güdüsünün şiddeti kendilerinin dışındaki kaynaklardan gelir. Örnek olarak, güç gereksinimi ile ilgili başarılı olan sporcuların hayat hikayelerini okumaktan hoşlanabilirler. Hayat hikayesini okudukları sporcuyu kendilerine örnek ya da lider yapabilirler.

2- Güç güdüsünün şiddeti kendi içindeki kaynaklardan gelir. Örnek olarak, bireyler güç güdüsünü vücutlarını geliştirerek, itici kuvveti ve teşviki kontrol ederek ifade edebilir. Bu insanlar silah koleksiyonu, parıltılı arabalar, kredi kartları gibi toplumda kendisini güçlü hissettirecek özelliklere sahip olarak gücü ifade etmeyi deneyebilir.

3-İnsanlar üzerinde etkili olabilmek için bazı davranışları bireysel olarak yaparlar. Örnek olarak; insanlar üzerinde etkili olabilmek için bir çeşit yarışa girebilir ya da onunla tartışabilir.

4- İnsanlar bazı davranışları, dinlerin veya içinde bulunduğu toplumsal yapının üyesi olarak diğer insanları etkileri altına alabilmek için yaparlar. Örnek olarak; bir antrenör güç güdüsünü takımındaki oyuncularının üzerinde ifade edebilir, bir subay güç gereksinimini emir komuta zincirinde ifade edebilir ya da bir politikacı parti örgütlerini kullanabilir.

Yüksek güç gereksinimi duyan bireyler diğer insanlara tavsiyelerde bulunup, kendi düşünce ve değerlendirmelerinin doğru olduğunu savunup etkilemeye çalışırlar. Güç gereksinimine sahip bireyler genel olarak atak, konuşkan, bazen de tartışmayı seven bir yapı içinde olurlar. Zorlayıcı, sözünü sakınmayan, hislerine yenilmeyen ve ısrarcıdırlar. Güç için kuvvetli ilgi duyan bireyler güçlerini gösterebilecekleri ortamları tercih ederler, diğer insanları etkileme ve kontrol etmeyi gerektiren politika veya üst düzey yönetim gibi pozisyonlarda bulunmak isterler. Bu tip insanlar halka açık konuşma ve öğretme gibi ikna gerektiren rollerden zevk

duyarlar.

Bu alanla ilgili yapılan çalışmalar kuvvetli başarı güdüsüne ve güç güdüsüne sahip başarılı insanların diğer insanlardan farklı olduğunu göstermektedir [35]. Birey için güç güdüsü yaşla ve sahip olduğu hayat tecrübesi sonucunda çoğunlukla değişir.

Bayanlarda var olan güç güdüsü istisnalar olmasına rağmen erkeklerdeki gibi yüksek düzeyde değildir. Genelde bayanlar, erkeklerden daha az güç gereksinimine sahiptirler. Bayanlar kendi güçlerini diğer kişiler için kaynak olarak veya danışmanlık yaparak ifade ederler ve bu yolla etki sahibi olurlar [34].

1.4.2. Mc Clelland-Atkinson başarı kuramı

Sporda başarı motivasyonunu incelerken, Mc Clelland-Atkinson modeli başarı gereksinimini açıklamaya yönelik matematiksel bir kuram olarak ele alınabilir.

Mc Clelland-Atkinson modelinde temel olarak bir sporcunun başarı gereksinimini belirleyen iki faktör ileri sürülmektedir. Bu faktörler şunlardır:

- a- Başarı güdüsü (Ms)
- b- Başarısızlıktan kaçınma güdüsü (Maf) [15].

Başarı güdüsünün, rekabet gerektiren spor ortamında sporcunun asıl motivasyonunu temsil ettiği düşünülmektedir. Başarı güdüsü kuramına göre özgüven, bireysel etkinlik ve yetenek terimleri ile aynı anlama gelmektedir. Bu özellikleri güçlü olan bireyler başkaları tarafından değerlendirilecekleri ortamlara girmekten çekinmezler. Bir sporcunun rekabete katılıp katılmayacağını belirleyen diğer bir faktör olan başarısızlıktan kaçınma güdüsü bireylerin kaygı düzeyleri ile ilişkilidir. Yüksek oranda kaygılı olan bireyler rekabet ortamından kaçınma eğilimi gösterirler [10]. Başarısızlıktan kaçınma güdüsü aynı zamanda başarısızlık korkusu "FOF" olarak tanımlanmıştır.

Mc Clelland-Atkinson modelinin Başarı Gereksinimi Kuramını tamamlayan diğer iki önemli unsur; başarı olasılığı (Ps) ve başarının teşvik (Is) edici değeridir. Rekabet ortamında yarışan sporcular başarı şanslarına yönelik bireysel algı oluşturacaklardır. Rekabet ortamına bağlı olarak teşvik edici değeri olmayan bir durum başarı olasılığına eşdeğerdir. Bu durum şöyle formüle edilebilir: [15]

$$Is=1-Ps$$

Yukarıdaki formülü şu örnek ile açıklayabiliriz, Türkiye'de 2.ligte oynayan bir futbol takımının UEFA Kupasında şampiyon olan Galatasaray Futbol takımını yenmesi olasılığı çok az olduğundan 2.Lig takımı için başarının teşvik edici değeri yüksek olacaktır. Bunu Galatasaray için düşünecek olursak, Galatasaray'ın 2.Lig takımını yenme olasılığı yüksek olduğundan başarının teşvik edici değeri Galatasaray için düşük olacaktır.

Başarı olasılığı azaldıkça, başarının sporcuyu teşvik edici değerinin yükseleceği bilinmelidir. Çünkü bir sporcu kolay bir görevden daha çok zor olan görevi başarmaya değer verir. Bu teoriye göre ikinci formül şöyledir: [15]

$$n \text{ Ach} = (Ms-Maf) \times (Ps \times Is)$$

Formülde başarı güdüsü (Ms) ve başarısızlıktan kaçınma güdüsü (Maf) ile başarı olasılığı (Ps) ve başarının teşvik edici değeri (Is) yapıları arasında çarpımsal bir ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Bu başarı olasılığı (Ps) veya başarının teşvik edici değerinin (Is) sifıra eşit olması durumunda başarı gereksiniminin sifıra eşit olacağı anlamına gelmektedir. Örneğin sporcuya %100 kazanacağından emin olduğu bir yarışmaya girmesi önerildiğinde sporcunun en yüksek performansla yarışmak için teşvik edici motivasyonu sıfır olacaktır. Gerçekten, yüksek seviyede motive edilmiş bir sporcu için, başarı gereksiniminin en yüksek seviyede olacağı durum, başarı olasılığının %50 olduğu durumdur. Bu gerçek yukarıdaki formülle başarı olasılığı değeri için çeşitli olasılıklar yerleştirilerek kolaylıkla görülebilir. Başarı gereksinimi için en

yüksek potansiyeli sağlayan %50 başarı beklentisi gözlemi, genellikle risk alma davranışı olarak adlandırılır [16]. Böylece bütün yapılar arasındaki bağlantı gerçeği yukarıdaki formülde gösterilmiştir. Tablo 1.1.'de Mc Clelland-Atkinson modelinde Başarı Gereksinmesini belirlemek için kullanılan terimler gösterilmektedir.

FAKTÖR	TANIM	SEMBOL
Başarı gereksinmesi	Başarı motivasyonu	n Ach
Başarı güdüsü	Başarı elde etmek için görev motivasyonu	Ms
Başarısızlıktan kaçınma güdüsü	Başarı elde edebilecek durumları geciktirme veya bu durumlardan kaçınma	Maf (FOF)
Başarı olasılığı	Algılanmış olası başarı	Ps
Başarının teşvik edici değeri	Başarıyla gelen doyum	Is
Dışsal motivasyon	Dıştan gelen para, takdir, statü, kupa gibi ödüller	Mext
Başarıdan kaçınma güdüsü	Başarı korkusu öncelikle bayanlar tarafından denenmiştir	M-s (FOS)

Tablo 1.1. Mc Clelland-Atkinson başarı motivasyonu kuramında kullanılan terimler [15].

Risk alma davranışı, başarı motivasyonunun McClelland-Atkinson modeli için önemli bir konudur. Risk alma davranışı, yüksek oranda motive edilmiş sporcuların başarıyı aramakta oldukları bir durumu ifade eder. Az risk taşıyan başarı olasılığının

çok düşük ya da çok yüksek olduğu durumları seçen sporcuların başarıya ulaşmak için yeterli düzeyde güdülenmediği belirlenmiştir [36]. Yüksek motivasyona sahip sporcular, yenebileceklerini bildikleri rakiplerle yarışırken kendilerini yarışmaya motive etmekte zorlanabilirler. Bu sporcuların kendileri kadar iyi olan rakiplerle oynamayı tercih etmeleri risk alma davranışını açıklamaktadır. Bununla birlikte başarısızlıktan kaçınmak için güdülenmiş sporcular yenebileceklerini bildikleri rakipleri ya da yenilmeyi umdukları kadar iyi olanları tercih edeceklerdir. Çünkü kendilerinden çok daha iyi sporculara yenilmek onların özgüvenlerini zedelemeyecektir [37].

Başarı motivasyonu teorisinin kavramsallaşmasında McClelland-Atkinson modeli son derece önemli bir yer tutar. Bu kuramda başarı güdüsü (Ms) ve başarısızlıktan kaçınma güdüsü (Maf) kişisel değişkenlerdir. Diğer yandan, başarı olasılığı (Ps) ve başarının teşvik edici değeri (Is) konumsal değişkenleri gösterir [36].

McClelland-Atkinson kuramına göre performans beklentileri incelendiğinde, eşit yeteneğe fakat farklı başarı gereksinimine sahip iki sporcudan başarı gereksinimi yüksek olanını daha iyi bir performans göstereceği düşünülür. Bununla beraber yapılan araştırmalar başarı gereksinimi ile performans arasındaki ilişkinin bu kadar basit olmadığını göstermektedir. Sportif başarıyı sadece kişilik yapısına dayandırmak doğru değildir [37].

Başarı güdüsü ve başarısızlıktan kaçınma güdüsü gibi bireysel yapıların yüksek performans ve yüksek başarı gereksinmesi ile ilişkili bir çok araştırma yapılmıştır. Sportif hareketler ve beceriler ile ilgili yapılan bu araştırmalarda motorsal performans ve başarı gereksinimi arasında oldukça karmaşık bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Öğrenmenin ilk aşamalarında motorsal beceri ve başarı gereksinimi arasında sıkı ilişki olduğu bir dizi çalışmalar sonucunda bulunmuştur [15].

Ostrow (1976) yaptığı çalışmada hentbolde başarı gereksinimi ile motorsal performans arasındaki bağlantıyı araştırmıştır. Yapılan bu araştırmada başarı gereksinimi yüksek olan sporcuların başarı gereksinimi düşük olan sporculara göre daha gerçekçi amaçlara sahip olduğunu ve rekabet ortamında daha iyi performans sergiledikleri ortaya çıkmıştır [20].

Carron (1980) başarı gereksinimi yüksek olan sporcuların düşük başarı gereksinimi olan sporculara göre yarışmanın ilk aşamalarında daha iyi performans gösterdikleri, ancak daha sonraki aşamalarda bunu devam ettiremedikleri ile ilgili bir açıklama getirmiştir. Carron yaptığı araştırmasında yüksek düzeydeki başarı gereksiniminin ilk aşamalarında öğrenmenin kolay olduğu, denemelerde performansı kolaylaştırdığı fakat daha sonra başarı gereksinimindeki farklılıkların kaybolduğu sonucuna varmıştır [38].

Bir spor müsabakasının başlangıcında başarı gereksinimi yüksek olan sporcular, kolay olan görevlerden sıkılıp belirli bir düzeydeki motivasyonlarını düşürebilirler. Bunun tersi durumlarda ise, başlangıçta başarı gereksinimi düşük olanlar beklenmedik başarıları karşısında motive olup buna bağlı olarak başarı gereksinimi seviyesini yükseltebilirler. Bu noktada iki grubun duruma odaklanmış başarı gereksinimleri ve performans sonuçları aynıdır. Örnek olarak; Fenerbahçe futbol takımı Türkiye Kupası maçında Pendik Spor takımını güçsüz görmüş ve düşük başarı gereksinimi ile müsabakaya çıkmıştır bunun sonucunda da Pendik Spora yenilmiştir. Maç öncesinde turu geçeceğine kesin olarak bakılan Fenerbahçe takımı görevin kolaylığından dolayı maçı hafife almış ve maça gerektiği gibi motive olmamışlardır. Pendik Spor ise hiç beklemediği bir biçimde maçta öne geçmiş ve bu durum karşısında başarı gereksinimleri ile motivasyonları artmış ummadıkları bir galibiyet olarak turu geçmişlerdir.

Motorsal performans ve başarı gereksinimi arasındaki bağlantıyı etkileyen bir diğer faktör yarışmadır. Ryan ve Lakie

(1965) başarı güdüsü ve başarısızlıktan kaçınma güdüsü üzerine denekleri test etmiş ve başarı gereksinimi ile performans arasındaki bağlantıyı disk atmayı yarışma ortamı içerisinde ve yarışma ortamı olmadan gözlemlemiştir. Araştırma sonucunda, yarışma ortamı olmadığı zaman başarı gereksinimi düşük olan deneklerin yüksek olanlara göre daha iyi performans sergilediklerini, fakat yarışma ortamı olduğu zaman tam tersi durumun söz konusu olduğu ortaya çıkmıştır. Rayn ve Lakie endişeli bireylerin rahat, korku vermeyen durumlarda daha yüksek performans gösterdiklerini, baskıyla kısıtlanmış yarışma ortamlarında ise, tersinin olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Rayn ve Lakie yarışma ortamının, başarı gereksinimi yüksek olan sporcuların performansını arttırırken başarı gereksinimi düşük olan sporcuların performansında ise düşmeye sebep olduğunu ileri sürmüşlerdir [38].

Başarı motivasyonu yüksek olan sporcuların başarı motivasyonu düşük olanlara göre daha iyi performans gösterecekleri ile ilgili bir takım kanıtlar vardır. Ancak aralarında karmaşık bir ilişki vardır. Örnek olarak; Fodero(1980) elit cimnastikçilerle yaptığı araştırmasında başarı gereksinimi ile performans arasında güvenilir bir ilişkinin olmadığını tespit etmiştir.

Sportif performansı sadece başarı gereksinimini esas alarak tahmin etmek mümkün değildir. Bununla beraber De Charms ve Carpenter'ın (1968) belirttikleri gibi başarı gereksiniminin gerçek değerini ölçmek belli olaylardaki başarıyı yorumlayarak değil, motivasyonu uzun vadede değerlendirerek bulunabilir [37].

Başarı motivasyonu kuramına bakıldığında, Mc Clelland-Atkinson'un modelinde üç önemli bölümün olduğu görülmektedir. Bunlar [15]

- 1 . Dışsal motivasyon
- 2 . Beklenmeyen olayların algılanması
- 3 . Başarıdan kaçınma (Başarı korkusu) güdüsü.

1-Dışsal motivasyon

Başarı güdüsü düşük başarısızlıktan kaçınma güdüsünü yüksek sporcuların başarı motivasyonlarının yükseltilmesi ve başarıyı algılayabilmesi için Atkinson (1964) dışsal motivasyonun etkili olacağını ileri sürmüştür [15]. Dışsal motivasyona para, kupa, madalya gibi maddi olan ya da taktir edilme, övülme, alkışlanma gibi maddi olmayan birçok değişik örnek verilebilir.

2-Beklenmeyen olayların algılanması

Raynor'un (1969) beklenmeyen olayların algılanması düşüncesine göre, birçok sporcunun başarı durumunu geleceğe yönelik amaçları ve arzularla ilişkili olarak algılandığını açıklar [20]. Örneğin ; Efes Pilsen basketbol takımının küçükler takımında oynayan bir çocuk ileride de basketbol oynamayı arzulamaktadır ve bunu yapabilme şansı onun küçük takımında oyuncu olarak göstereceği performansa bağlıdır. Bu sporcunun profesyonel bir basketbol oyuncusu olma şansı küçük,yıldız ve genç takımlarında göstereceği performansına bağlı olacaktır. Her adımda sporcu performansının profesyonel bir sporcu olma yolundaki asıl amacına ulaşma şansını etkilediğinin farkına varacak, böylece amacına ulaşmak için gerekli olan çabayı gösterecektir.

Bu bağlamda gelecekteki fırsatlarının şimdiki performansına dayalı olduğunu hisseden kişi başarmak için daha büyük bir arzu duyacaktır. Raynor başarı güdüsü yüksek olan sporcuların gelecekteki başarının şimdiki başarıya bağlı olduğunu düşünerek motivasyonlarının yükseldiğini belirlemiştir. Başarı elde etme güdüsü düşük olan sporcularda ise, gelecekteki beklentilerin ve hayallerin baskısı yalnızca onların başarı gereksiniminin azalmasına neden olduğunu ileri sürmüştür.

3-Başarıdan kaçınma (başarı korkusu) güdüsü

Tüm insanlar başarı güdüsü ve başarıdan kaçınma güdüsünün karışımına sahip olduğu görülmektedir. Başarısızlık korkusu güdüsünün yüksek olduğu durumlarda sporcular riskleri ortadan kaldırma eğilimindedir. Eğer başarısızlık korkusu düşükse, başarı gereksiniminin etkileri daha belirgin olacaktır[15].

Güçlü bir başarı güdüsü, ortalama bir başarıma olasılığı olan görevleri, çok kolay görevlerden (çekici olmayan) veya güç olanlardan(başarma şansı az olan) daha çekici yapar. Ancak, güçlü bir başarısızlıktan kaçınma güdüsü, bireyi yüksek başarılarla karşılaştırabileceği için orta güçlükteki işlemlerden kaçınmaya yöneltir. Başarısızlıktan kaçınma güdüsü ender olarak başarı sağlayabilir ancak başarı güdüsünün yerini tutamaz [5].

1.5. Sporda Cinsiyetler Arası Başarı Farklılıklarının Nedenleri

Geçen 20 yıl içerisinde spor alanında gerçekleşen yeniliklere rağmen, bayanlar spor yaparken hala bazı sorunlarla karşılaşmaktadır. Erkekler ve bayanların spor deneyimleri arasındaki farklılıklar fırsat eşitliğinde, psiko-sosyal boyutta ve spora katılım alanlarında görülmektedir.

1.5.1. Sporda erkek ve bayan sporcular arasındaki farklılıklar

Toplum bayanların ve erkeklerin cinsiyet rollerine uygun davranışlarda bulunmasını ister. Bu beklenti doğrultusunda bayanlar ve erkekler toplumsal yaşam içerisinde cinsiyet rollerine uyumlu davranışlarda bulunmaya çalışırlar. Buna bağlı olarak cinsiyet rolü ifadesi bireyin tavırları, davranışları, hüneryeri ve ilgileri ile beraber benliğini ispatlaması, kadınlığını ve erkekliğini ifade

etmesi olarak tanımlanabilir [21].

Cinsiyet farklılıklarının bayanlar ve erkekler arasındaki biyolojik temele dayanan farklılıklardan ileri geldiği savunulmaktadır. Aslında cinsiyet farklılıkları erkekler ve bayanlar ile ilgili sosyo- psikolojik özelliklerden ve davranışlardan da ileri gelmektedir (Gill, 1992). Sporda bayanlar ve erkekler arasındaki farklılığı araştıran ilk çalışmalar biyolojik değişkenlere odaklanmış bir cinsiyet farklılığı yaklaşımını getirmektedir. 1974'te Maccobi ve Jacklin tarafından 2000'in üzerinde kitap ve makale incelenmiştir. Bu incelemede toplumsal davranışlarda, zihinsel boyutta ve motivasyon alanında biyolojik cinsiyet ayrımıyla ilgili bilgilerin hangi düşünceyi desteklediği saptanmaya çalışılmıştır [8].

Maccabi ve Jacklin (1974) cinsiyet farklılıklarının yer aldığı dört alan belirlemiştir. Bunlar;

- 1-Matematiksel yetenek
- 2-Görsel yetenek
- 3-Uzaysal yetenek
- 4-Girişkenlik yeteneği

Bu yeteneklerdeki farklılıklar biyolojik tabanlı değildir. Erkek ve bayanların davranışlarında, anlayışlarında belirgin farklılıkların çıktığı alanlarda durumsal faktörler önemli rol oynamaktadır. Başka bir deyişle erkekler ve bayanlar cinsiyet rolü ile uyum göstermeyen davranışlarda bulduklarında aralarındaki farklılıklar artmaktadır. Erkek ve bayan farklılığı ile ilgilenen biyolojik yaklaşımın cinsiyetle ilgili davranışlardaki çeşitlilik ve karmaşıklığa önem vermediği görülmektedir. Bu nedenle psikologlar, psiko-sosyal boyuttaki cinsiyet farklılıklarını araştırmaya yönelmişlerdir.

Sportif faaliyetler içerisinde cinsiyet rolü yönelmesi incelendiğinde erkeklerin erkeksi karakteristikleri, kadınların ise

kadınısı karakteristikleri üstlenmeleri gerektiği görülmektedir. Bu spor dünyasındaki inceleme ve tartışmaları üzerine çeken bir konudur. Uzun zaman spor faaliyetleri bir erkek faaliyeti olarak kabul edilmiştir. Kadınların sporla ilgilenip erkeklerin ilgilenmemesi, normal bir davranış olarak görülmemiş ve bu tip davranışlar çoğu zaman yadırganmıştır.

1970'lerde bazı psikologlar erkeklik ve kadınlık hakkındaki konuları incelemeye başlamışlardır. (Bem, 1974, 1978; Spence ve Helmreich, 1978) Bem' in Cinsiyet Rolü Keşfi ve Kişisel Nitelik Anketini geliştirmesi cinsiyet rolleri ile ilgili çalışmaların üzerinde önemle durulduğunu göstermiştir [15]. Bem erkekliğin ve kadınlığın, aynı bireysel ölçünün ters bitişleri olmadığını ileri sürmüştür. Erkeksi karakterleri erkeklerin daha çok istemesi ve kadınısı karakterleri bayanların daha çok istemelerine rağmen, erkeklerin sadece erkeksi karakterlere, bayanların ise sadece kadınısı karakterlere sahip olmasının hiçbir sebebi olmadığını ortaya çıkarmıştır [2].

Cinsiyet Rolü Keşfi ve Kişisel Nitelik Anketinin testleri kullanılarak hazırlanan araştırmaların, sonuçları kadınlık ve erkeklik alt ölçeklerinin konularına göre sınıflandırılmıştır. Bu araştırmaya göre; kadınlığı yüksek ve erkekliği düşük olanlar kadınısı; erkekliği yüksek kadınlığı düşük olanlar erkeksi; her ikisi de yüksek olanlar androjen, her ikisi düşük olanlar farklılaşmamış olarak sınıflandırılmıştır.

Wrisberg, Draper ve Everetti (1988) sporcuları bireysel veya takım sporlarına katılıp katılmadıkları ile ilgili olarak bazı farklılıklarla karşılaştırmışlardır. Bu karşılaştırmaya göre, takım sporlarında erkek ve bayan sporcular çoğu zaman hem erkeksi hem de androjen olarak sınıflandırılmışlardır. Bireysel sporlarda ise, erkekler sınıflamalara eşit olarak dağılırken, bayanların yüksek düzeyde kadınısı olarak dağıldığı görülmüştür [30].

Sportif faaliyetlerde cinsiyet rolü davranışlarıyla ilgili

araştırma bulguları çok az bilgi vermekte ve sportif faaliyetlerle ilişkili olarak erkek ve bayan sporcuların davranışlarını çok fazla açıklayamamaktadır (Gill, 1992). Rekabet sporlarında bireylerin mücadeleliliğini göstermesine gerek duyulmaktadır. Bayan sporcuların bu tür erkeksi sporları tercih etmesinin sebebi, yarışmacılığın ve başarı gereksinmesinin bir araya gelmesinin bir yansıması olarak açıklanabilir. Başka bir çalışmaya göre, erkek ve bayan sporcular, sporcu olmayanlara nazaran daha rekabetçi ve mücadelecidirler [2]. Bu cinsiyetle ilişkili olmayan yüksek dereceli rekabetin bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Kadınsı kadınların en yüksek rekabet özellik endişesine sahip olduğu, erkeksi erkeklerin ise en düşük seviyeye sahip olduğu görülmüştür. Androjen cinsiyet rolü gösteren erkeklerin ve kadınların ise, orta dereceli rekabet özellik endişesine sahip olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmada erkeklerin kondisyon bisikletinde fiziksel alıştırmaya gayret ederken, acının ve gayretin farkına vardığını bulunmuştur. Erkeksi ve androjen erkeklerin, kadınsı erkeklerden daha düşük çaba ve fiziksel zorlanma gösterdiği yapılan araştırmada belirtilmiştir. Sadece erkeksi-kadınsı özelliklere bakmanın, spor ve antrenman gruplarındaki cinsiyet ilişkili davranışları anlamaya yardımcı olmadığı tespit edilmiştir [31].

Kız çocukları spor yapmak istediğinde çoğu kez ayrımcılıkla karşılaşmaktadırlar. Aslında doğumdan itibaren kız ve erkek çocuklar yetişkinler ve çevre tarafından farklı davranış görmektedirler. Aileleri tarafından, fiziksel çevrelerini keşfetmek için erkek çocuklarına kız çocuklarından daha fazla izin verilmektedir. Ailelerin çoğunluğu kız çocuklarını spora katılımlarından vazgeçirmektedir. Bu nedenle kız çocukları fiziksel aktivite ve spor başarılarının kendilerini nasıl etkileyeceğini bilmemektedir. Kız çocuklarını, erkek çocuklarına göre evden dışarı çıkmalarına fazla izin verilmediği ve kısıtlandığı için oyun

oyunmalarına ve spor yapmalarına engel olunmaktadır. Genç kızlar ailelerinden genel olarak "sert oynama ve yaralanma, elbiselerini temiz tut, evin çevresinden uzaklaşma" gibi uyarılar alırlar [2]. Ailelerin bu davranışları da kızların daha küçük yaşlardan itibaren sportif faaliyetlerden özellikle mücadele sporlarından uzak durmalarına neden olmaktadır.

Kız çocukları babalarının küçük kızları, annelerinin ise yardımcılarıdır. Özenle korunurlar, kendilerine itina göstermeye teşvik edilirler. Bu roller kızların sosyal bağımsızlıklarını geliştirmede ve spora katılımlarında olumsuz bir etken olabilmektedir.

Kız çocukları büyüdükçe daha fazla güç ve dayanıklılık gerektiren temas sporları ile meşgul olmanın, popüleritelerini tehlikeye atabileceğini düşünür ve bu tür spor aktivitelerine önem vermezler. Yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre erkekler daha çok futbol, basketbol ve beyzbol gibi sporları tercih ederken, kızlar ise daha çok basketbol, voleybol ve diğer açık hava oyunlarını seçmektedirler. Kızlar ve erkekler farklı sporları tercih etmekte ve kızların çok azı seçtiği spora katılmaktadır [2].

Kızlar için lisede veya üniversitede ponpon (amigo) kız olmak bir sporcu olmaktan daha çok popülerite getirmektedir. Ponpon kızlar birçok temel nitelik göz önünde bulundurularak seçilirler. Bunlar; popülerlik, cimnastik becerisi, ders notları ve en önemli kriter olarak da fiziksel etkileyciliktir [30]. Buradan da anlaşılacağı gibi kız öğrencilerin okul spor faaliyetlerinde de kendi cinsiyet özelliklerini tehlikeye atmamak ve erkeksi olarak algılanmamak için mücadele gerektiren sportif faaliyetlerle ilgilenmedikleri görülmüştür. Ancak kadınsı özelliklerini ön plana çıkaran ponpon kız olmayı tercih ettikleri belirlenmiştir.

Bayanların ve erkeklerin sportif faaliyetlerinin ekonomik boyutuna bakıldığında erkeklerin spor müsabakalarının bayanların müsabakalarından daha fazla para kazandırdığı görülmektedir.

Günümüzde de en fazla para kazanan sporcuların sıralamasına bakıldığında, erkek sporcuların bayan sporculardan çok daha fazla para kazandığı görülmektedir. 1960 ve 1970'lerin ilk yıllarında birçok okulda bayanların spor faaliyetlerine erkeklerinkinin %1'inden daha az sermaye ayrılmıştır. (Gilbert ve Williams, 1973). 1974'te Amerikan liselerinde erkeklerin spor faaliyetlerine ayrılan bütçe bayanların faaliyetlerine ayrılan bütçeden 5 kat fazladır. Aynı yıl erkeklerin faaliyetleri bayanlarınkinden 30 kat daha çok para gerektirmiş ve bazı üniversitelerde bu rakam 110 katını bulmuştur. Bu adaletsizlik 1972 yılında ABD Anayasasında Madde 9'un uygulanmadığını gündeme getirmiştir. Temel olarak Madde 9'da belirtilen şudur; "Birleşik Devletlerde hiç kimse cinsiyeti yüzünden herhangi bir katılımdan dışlanmayacak, yararına olan hiçbir program esirgenmeyecek ve hiçbir Federal Finans Yardımlarını alan eğitim programında veya faaliyette ayırım konusu yapılmayacak." Böyle olduğu halde Madde 9'u hayata geçirmek zor olmuştur. Politik anlaşmazlıklar söz konusu olunca değişiklikler kaçınılmaz olmuş ve cinsiyet adaletsizliği üzerinde önemle durulmuştur [31].

1971'de Madde 9'un hayata geçirilmesinden önce 3 bin kız lise sporlarına katılmışken 1972 yılında bu katılım artmış ve 1991 yılında ise katılım 1.9 milyon kıza yükselmiştir. 1971 yılında bütün lise sporcularının arasında kızların spor faaliyetlerine katılımı %7.5 iken, bu oran 1991 yılında %36'ya yükselmiştir. Bu ilerlemenin çoğu Madde 9'un uygulamasından sonraki ilk 10 yılda meydana gelmiş ve o zamandan beri değişmemiştir. Ancak kızların spora katılım seviyeleri erkeklerden çok geride kalmaya devam etmiştir. Buradaki en önemli amaç, okullardaki bütün spora katılım gösteren erkek ve bayan sporcular arasında dengeyi sağlamak ve kızların spora katılımlarını arttırmaktır [30].

Erkek ve bayan sporcuların arasındaki farklılığın yaşandığı bazı durumlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

a- Erkekler spor tesislerinin kullanımına hakimlerdir.

ve bu sakatlanmalarını kolaylaştırır.

4- Spor faaliyetlerine katılmak bayanlarda regl ile ilgili problemlere yol açabilir.

5- Spora faaliyetlerine katılmak sarkan kasların oluşmasına sebep olabilir.

6- Saldırgan, vücut temaslı sporlara katılım kadınsılığı azaltır.

Kitle iletişim araçlarına bakıldığında bayan sporcuların erkek sporculara göre yazılı ve görsel basında daha az yer aldığı görülmüştür.

Theberge (1991) yaptığı araştırmada Kanada'nın 4 büyük gazetesinde çıkan haberleri incelemiş, erkek sporlarına ayrılan makalelerin % 25-56 arasında, kadın sporları ile ilgili olanların sadece %2-4 arasında olduğunu bulmuştur. Buna ek olarak kadınların fiziksel aktiviteleri aerobik ve su sporlarında odaklanırken, erkeklerinki birçok alana yayılmıştır [30].

1.5.2. Cinsiyet ve başarı ilişkisi

Bir çok araştırmacı cinsiyet farklılıkları göz önüne alındığında farklı güdülere sahip olduğu düşünülen bayan ve erkeklerin başarı ilişkili durumlara nasıl yaklaştığını merak etmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalar başarıdan kaçınma ve başarıya yaklaşma ile ilgili güdülerde bayanların başarı güdülleri ve başarı davranışlarını önceden bildirdiğini savunmaktadır. Başarı güdüsü teorisi ile ilgili yapılan araştırmalarda bayanların başarı güdülerinin yüksek düzeyde olmadığı belirlenmiştir.

Martina Horner cinsiyet farklılıkları ile ilgili yaptığı araştırmada başarı korkusunun başarı davranışını etkilediğini ileri sürmüş ve özellikle başarı ile ilişkili durumlarda, bayanların erkeklere oranla daha yüksek başarı korkusu taşıdığı fikrini savunmuştur. Bu durumu da sportif etkinliklerde başarılı olmanın bayanların geleneksel kadınsı rolü ile çatıştığı görüşü ile

açıklamıştır.

Horner bu görüşünü incelemek için üniversite öğrencilerine küçük bir öykü vermiş. Bu kısa öyküyü ana karakter ile ilgili olarak tamamlamalarını istemiştir. Kısa öyküde "Dönem içi sınavlarından sonra Mary veya Tom sınıfın en iyi notunu aldı." gibi bir cümle yer almıştır. Bu cümledeki başarı durumu sonrasında eğer hikaye negatif bitiyorsa konu başarı korkusu olarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda, erkeklerin %10'u başarılı erkekle ilgili olumsuz sonuç yazmış, bayanların %62'si ise, başarılı bayan ile ilgili olumsuz bir hikaye yazmıştır. Horner, bu bilgilerin ışığında, düşük başarı korkusuna sahip bayanların kendileri gibi rakiplerle karşılaştıklarında yüksek başarı korkusu hissettiğini ve bu güdülerin başarı durumundaki performansı olumsuz yönde etkilediğini söylemiştir [31].

Gill ve Deeter (1988) rekabet sporlarında cinsiyet farklılıklarını belirlemeye yönelik olarak araştırmalar yapmışlardır. Yaptıkları araştırmada rekabet sporunda 3 değişik güdüyü ölçen spor yönelim anketini (SOQ) hazırlamışlardır [27]. Bu ankette ölçülmeye çalışılan güdüler şunlardır:

- 1- Rekabet- Başarıya yönelme ve başarı için uğraşma.
- 2- Kazanma isteği- Kazanmak için çok büyük bir arzu duyma.
- 3- Amaca yönelik davranışlar- Bireysel hedefleri gerçekleştirmek için gösterilen çaba.

Araştırmacılar Spor Yönelim Anketini kullanarak, erkekler ve kadınlar arasındaki şu farklılıkları bulmuşlardır:

- 1- Erkeklerin kazanma istekleri ve kazanmak için gösterdikleri çaba rekabet durumunda bayanlara göre daha yüksektir. Bayanlar ise amaca yönelik görevlerde erkeklere göre daha başarılıdırlar.
- 2- Erkekler bayanlara göre daha yüksek oranda rekabet gerektiren sportif aktivite deneyimine sahiptir.
- 3-Rekabet gerektirmeyen sporlara katılımlarında ve sportif olmayan başarı davranışı ile ilgili alanlarda bayanlar ve erkekler benzerlik

göstermiştir [30].

Bu çalışmalardan, erkeklerin sosyal karşılaştırma ve kazanmaya yönelik davranışlarda daha hassas oldukları bulguları elde edilmiştir. Bayanların ise bireysel gelişme ile daha ilgili oldukları ancak bu farklılıkların spor alanına yansımadağı belirlenmiştir [30]. Araştırmada görüldüğü gibi sporun rekabetçi doğası erkeklerin ve bayanların farklı başarı isteklerini ortaya çıkarmaktadır.

Bayanlar ve erkekler arasındaki cinsiyet farklılığı, performansın ve başarıya yönelik davranışın belirleyicisidir. Erkekler ile bayanların başarı beklentilerinin arasında da ayırılmaz vardır. Araştırmalara göre, başarı için bayanlar erkeklere göre daha düşük beklenti ve daha az sorumluluk duyarlar [2].

Göreve ve duruma bağlı ortamlarda cinsiyet farklılıkları genelde aşağıdaki başarı durumlarında ortaya çıkar:

- 1- Toplumsal karşılaştırma ve değerlendirmeye önem veren yarışma durumlarında
- 2- Geri beslemeyi sağlayan görevlerde
- 3- Erkeksi olarak algılanan görevlerde [31].

Bayan sporcular bir görevi erkeksi olarak algıladıklarında toplumsal değerlendirmeyi göz önüne alarak olumsuz bir geri besleme ile karşılaşacaklarını düşünür ve düşük başarı beklentisi içerisine girerler. Görevlerde cinsiyetler arası farklar olmadığında ve toplumsal değerlendirme minimum düzeyde tutulduğunda bayanların erkeklere göre daha az kendilerine güven duydukları belirlenmiştir. Olumlu performans geri beslemesi ile bayanların kendilerine güvenlerinin artacağı saptanmıştır [2].

Spor ortamı içerisinde cinsiyet farklılıklarıyla ilgili kendine güven duygusu incelendiğinde ise, aşağıda yer alan ilişkiler tespit edilmiştir:

- 1- Sportif faaliyetler daha çok erkeksi görev olarak değerlendirilir. Spor müsabakalarında erkeklere duyulan güven daha fazladır. Bu da

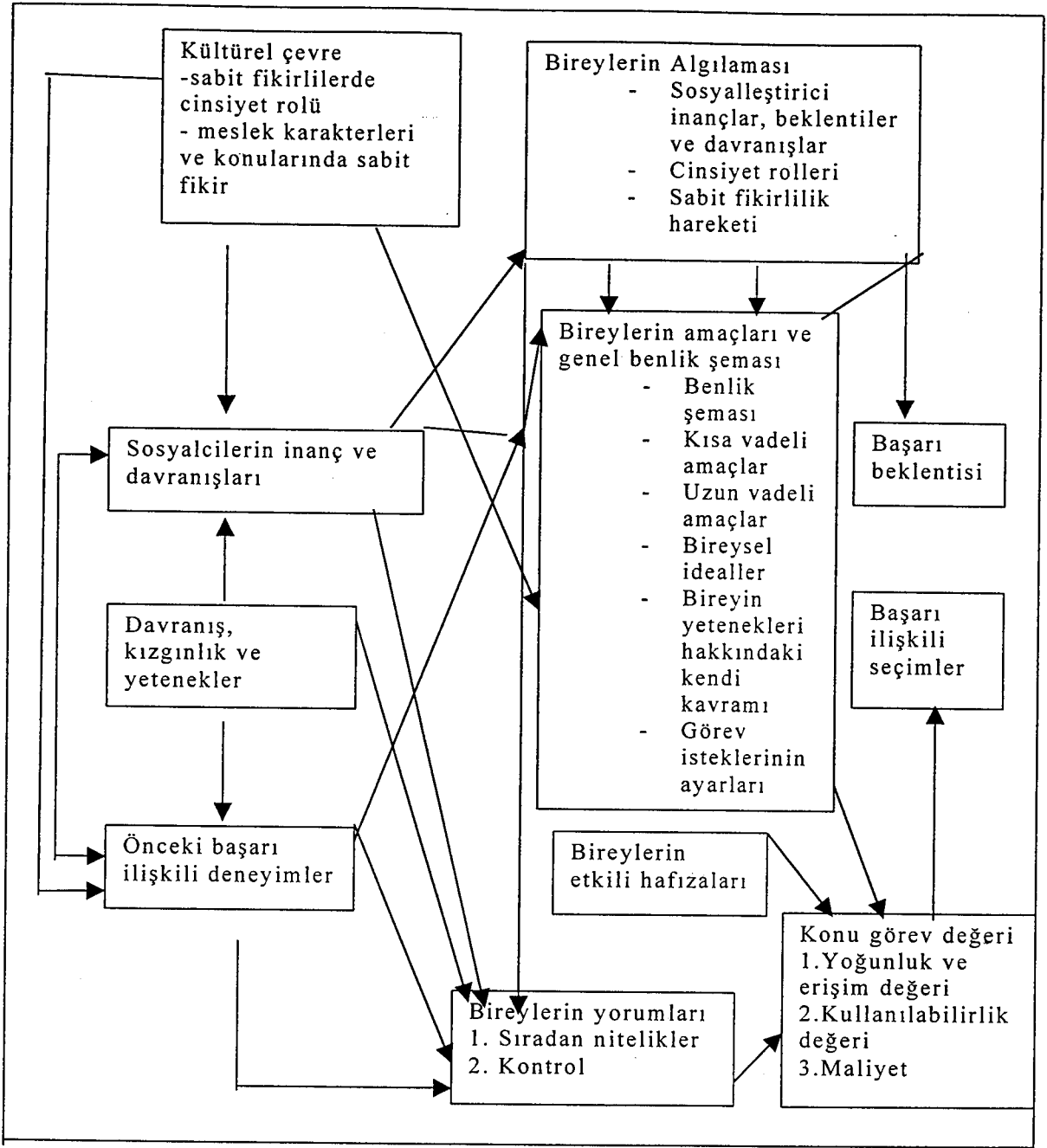
güven ve cinsiyeti etkileyen en önemli değişkendir.

2- Genelde erkekler bayanlara göre fiziksel performans görevlerini yerine getirmede daha güvenli görünmektedirler.

3- Erkekler, bayanlarla karşılaştırıldığında bir görevin rekabetle ilgili olup olmadığına aldıriş etmeden verilen görevi yerine getirmek için daha fazla çaba harcarlar.

Lirgg,'in (1991) hazırladığı araştırma raporuna göre 1977-1991 yılları arasında erkekler ve bayanların güven duyguları arasındaki farklılıkların arttığı görülmektedir [2].

Bireyler arasındaki sportif beceri farklılıklarına rağmen, bayanların ve erkeklerin cinsiyet rollerinin arasındaki farklar spor ortamında ön plana çıkmaktadır. Sportif faaliyetler içerisinde küçük yaşlardan itibaren bayanlar erkeklerden daha olumsuz bir biçimde kendi becerilerini eleştirmişler ve spor branşlarına önem vermemişlerdir. Bayanlar kendilerini akademik alanlara nazaran sporda daha az yetenekli görmüş ve sporu diğer alanlara göre daha az önemsemişlerdir. Erkekler ise, sporu akademik alanlarla eşit tutmakta veya daha fazla önem vermekte ve spor alanında yeteneklerine daha çok güvenmektedir. Eccles'in modeli, sporsal başarı, spora katılım ve bu alanlarda meydana gelen cinsiyet farklılıklarını incelemek için kurumsal yapının ana hatlarını oluşturmayı amaçlamaktadır. Eccles'e göre bu ana hatlar Şekil 1.6.'da görüldüğü gibi aile baskısının, okul baskısının, beklentilerin ve cinsiyet rolü değerinin ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. Spor aktivitesinde ve antrenman gruplarındaki cinsiyet farklılığını etkileyen sosyokültürel faktörlerden hangisinin en önemli olduğu önceden bilinmemektedir. Ancak sosyalleşme sürecinin, cinsiyeti ve sportif başarıyı anlamak için bir merkez teşkil ettiği düşünülmektedir (Şekil 1.6.) [30].

Şekil 1.6. Hareket ve başarı seçeneğinin Ecless Modeli [30].

Ecless modelinin uygulamasında spor etkinliklerinde ve fiziksel aktivitedeki cinsiyet farklılıkları aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

1- Çocuklar ana okulundayken aileler sportif aktivite içerisinde erkek çocuklarının kabiliyetlerini daha fazla takdir ederler.

- 2- Aileler erkek çocuklarına kızlarına göre sportif aktivitelere katılmaları için daha fazla imkan sunar ve destek olurlar.
- 3- Öğretmenler erkek çocukların sportif kabiliyetlerini daha çok takdir ederler oysa matematikte, okumada ve diğer derslerdeki kabiliyetlerinde cinsiyet farklılığı gözetmezler.
- 4- Erkek çocuklar sportif aktivitelerde başarılı olduklarında ve kız çocuklarıyla kıyaslandığında ailelerinin taktirine daha az önem verirler [30].

1.5.3. Sporda bayanların deneyimleri

Bir çok araştırmacı, bayanların, rekabet sporlarına nasıl katılacağı ve bu katılımın onların kadınlık rollerini nasıl etkileyeceği hakkında kendilerinden emin olamadıklarını ifade etmektedir. Toplumun bayan sporcular hakkındaki düşünceleri, tarifleri ve beklentileri bayan olarak kalmaları fikriyle çakışmaktadır. Allison, kadınlık ideallerinin itaatkarlık, zariflik, güzellik ve uysallık olduğunu ve bunların rekabet sporunun idealleri olan girişkenlik, güç, dayanıklılık ve başarı davranışlarıyla çatıştığını söyler. Gerçektende kadınlar için en az benimsenen sporlar ile ilgili toplumun görüşü "vücut teması ile rakibi fiziksel olarak zorlamak" olduğudur [2]. Bu tür sporlara örnek olarak boks, futbol, halter, hokey, hentbol, güreş, judo, karate gibi sporlar gösterilebilir. Bu tür sporlara katılımında bayan sporcular bir ikilem arasında kalmaktadır. Rekabet sporlarında başarılı olurlarsa ve erkek sporcuların davranışlarını gösterirlerse kadınlık duygularını tehlikeye atarlar ve bu tip rekabet beklentilerini denerken psikolojik olarak olumsuz yönde etkilenebilirler.

Araştırmacılar, rekabet sporlarına katılma düşüncelerini destekleyen bilgilere bakarak cinsiyet farklılıklarının sportif aktivitelerle ilişkili olmadığına karar vermiştir. Kane, (1998) erkekler için sporcu olmanın üniversitede çok olumlu etkileri

olduğu halde bu durumun bayanlar için olumsuz olabileceğini gözlemiştir. Takım sporlarına katılan bayan sporcuların bireysel sporlara katılan bayanlara nazaran hem erkek hem kız arkadaşları tarafından daha düşük statüde görüldüğü saptanmıştır [2].

Bayan sporcuların cinsiyet rolü ile ilgili çeşitli sporlara ve fiziksel aktivitelere katılımlarının uygunluğu hakkında araştırmalar yapılmıştır. Sage ve Loudermilk'in (1979) yaptığı araştırmada, bayan sporcular tarafından tecrübe edilen cinsiyet rolü mücadelesi değerlendirilmiştir. Denek sporcuların sadece %29'u cinsiyet rolü mücadelesinin farkına varmış ve sadece %20'si büyük ölçüde cinsiyet rolü mücadelesinin farkına varmıştır. Bu araştırmada üniversite öğrencisi olan denek kızların cinsiyet rollerini algılamak için yeterli olgunluğa sahip olduğu düşünülmüştür. Bu araştırmayı test etmek için Anthrop ve Allison (1983) bayan lise sporcuları üzerinde bir araştırma yapmışlar ve benzer bulgulara rastlamışlardır. Anthrop ve Allison'ün (1983) araştırmasına göre deneklerin sadece %11' i cinsiyet rolü mücadelesinin büyük bir sorun olduğunu düşünmüştür. Bu konuda Allison ve Butler (1984), Deseretrain ve Weiss'in (1988) yaptığı çalışmaların bulguları da aynı olmuştur. Allison'un (1991) araştırmasında bayanların cinsiyet rolü mücadelesiyle ilgili düşüncelerinin geleneksel görüşlerle aynı doğrultuda olduğunu saptamıştır. Boutilier ve San Giovi (1983), "Bir bayana sorun, eğer kadın olarak kalabiliyorsa ve spor yapmaya devam ediyorsa, o kişinin zihni bir bayan görünümünü ve sporu kabul ediliyor demektir, bu düşünceler sosyal tabanlı tanımlamalarda birbirine aykırı ve çelişkili iki gerçek olarak geçmektedir." görüşünü savunmaktadır [30].

Cinsiyet rolü mücadelesinin, bayan sporcular için performans problemlerinin ana sebebi olduğunu düşünmek doğru değildir. Bu tür problemler muhtemelen sporcudan kaynaklanmaktadır ve sosyal baskıların bir sonucu değildir. Bununla birlikte, cinsiyet rolü mücadelesinin fikrini kuvvetlendirmekle bayan sporcuların

performansları arttırılabilir ve sportif faaliyetlere ve fiziksel aktiviteye katılımları olumlu yönde geliştirilebilir [2].

Spor alanında yapılan araştırmalarda bayanların sportif deneyimleriyle ilgili aşağıdaki genellemelere varılmıştır :

- 1- Bayan sporcular, kendi antrenörlerinin gücünü diğer otoritelere göre daha güvenilir görür ve antrenörlerini hem bireysel hem de sportif konularda tartışabilecekleri bir otorite olarak tanımlar.
- 2- Bayan sporcular günlük yaşamlarında ve fiziksel aktivite gruplarında rekabeti önleme yoluna gider ve gücün eşit olarak paylaşıldığı faaliyetlerde kendilerini daha rahat hissederler.
- 3- Bayan sporcular sporda işbirliğini tercih ederler.
- 4- Spor yapan bayanlar, erkeklerle ve sporla ilgilenmeyen bayanlarla karşılaştırıldığında duygularını daha kolay açıklayıp toplumda daha sağlıklı ilişki kurarlar.

1.5.4. Bayanlar ve başarı korkusu

Başarı üzerine yapılan araştırmanın çoğunda özne erkekler olmuştur. Bu konuda yapılan araştırmalarda bayanların başarı güdüsüne çok az değinilmiştir. Başarının erkeklere özđü olarak görölmesi ve bayanların başarıları hakkındaki sabit görüşler bayanların başarı motivasyonlarını olumsuz yönde etkilemiştir [17].

Başarı motivasyonunda McClelland-Atkinson modelinin en ciddi eksikliği, bayanlardaki başarı gereksiniminin tam ve tutarlı olarak hesap edilememesinden kaynaklanmaktadır. Sarason ve Smith (1971) bayan deneklerle yaptığı araştırmasında elde edilen verilerin erkek deneklerden farklı ve tutarsız olduğunu gözlemlemişlerdir. Horner'da (1968) yaptığı araştırmada başarıdan kaçınma güdüsünü (M-s) veya basitçe başarı korkusu (FOS) kavramını ileri sürmüştür. McClelland-Atkinson modelinde yer alan başarı korkusu erkeklerle yarışan bayanlardaki başarı motivasyonu eksikliğini açıklamıştır. McClelland-Atkinson modeline başarıdan kaçınma güdüsünün

eklenmesi şu durumu ortaya çıkarır:[15]

$$n \text{ Ach} = M_s - M_{af} - M_s$$

Bu formülden anlaşılacağı gibi başarısızlıktan kaçınma güdüsü ve başarıdan kaçınma güdüsü, başarı gereksinimini elde etmek üzere, başarı güdüsünden çıkarılmıştır.

Horner'a göre (1972), yüksek başarıya yönlendirilmiş bayanlar, toplumun erkeksi bulduğu hedefleri gerçekleştirmeye çalışırken ve başarılarının erkeklerle kıyaslandığı sportif faaliyetlerde, motivasyon ve performanslarında kendilerinden beklenmeyen bir düşüş görülür. Bayanlar, erkeklerin baskın olduğu bir ortamda başarıya ulaşırlarsa, iki cinsiyet tarafından da sosyal olarak reddedileceklerini ve kadınlıkla ilgili cinsiyet rollerinin zarar göreceğini düşünerek başarı korkusu güdüsünün etkisi ile böyle bir davranışta bulunurlar.

Horner'in (1968) araştırmasında, kolej yaşındaki bir denek grubu, sözlü yönlendiricilere cevap olarak hikayeler yazdırılarak Başarı Korkusu üzerine test edilmişlerdir. Bu araştırmadan Horner şu bulguları elde etmiştir:

1- Bayanlar, erkeklerden daha yüksek düzeyde Başarı Korkusuna sahiptir.

2- Başarıdan kaçınma güdüsü yüksek olan denekler yarışmanın olmadığı ortamlarda çalışırken daha iyi performans göstermişlerdir.

3- Bayanlar için başarıdan kaçınma güdüsü modele dahil edilip tanımlanana kadar başarı gereksinimi kalıbı karmaşık olarak görülmektedir.

Horner'ın başarıdan kaçınma güdüsünü ilk kez ortaya atmasından sonra bu yapıyla bir çok araştırmacı ilgilenmiştir. Başarıdan kaçınma güdüsünün ölçülmesi ve bayanların başarı gereksinimi ile ortaya çıkan bir takım çelişkilerin çözüleceği düşünülmüştür. Zuckerman ve Allison (1976) Tarafsız Başarı Korkusu Ölçeği'ni (FOS) geliştirmiş ve başarıdan kaçınma

güdüünün yapısıyla ilgili deneysel araştırma olarak bunu bayan ve erkeklerde uygulamışlardır. Bu uygulamanın sonunda Zuckerman ve Allison'un elde ettiği bulgular şunlardır:

1- Bayanların başarı korkusu durumunda erkeklere göre daha çok sayı yaptıkları,

2- Yarışmada sırasında başarı korkusu düşük olan deneklerin yüksek olanlara göre daha iyi performans gösterdikleri belirlenmiştir.

Benzer bir araştırmada ise, Silva (1982) 193 bayan ve erkek kolej öğrencisini cinsiyetlerine ve spora katılımlarına göre 4 ana grupta toplamış, onlara Zuckerman ve Allison testini vermiştir. Araştırmanın sonucunda, erkek sporculardan oluşan grubun başarı korkusu güdülerinin diğer gruplara göre belirgin şekilde düşük olduğunu bulmuştur. Bununla beraber sporcu olmayan erkekler ve diğer iki kategorideki bayanlar arasında güvenilir farklılıklar gözlenmemiştir. Bu verilere göre bayan deneklerin olağan dışı yüksek bir başarı korkusu güdüsüne sahip olmadıkları sonucuna varılmıştır [21].

McElroy ve Willis (1979) tarafından yapılan önemli bir çalışmada spor ortamında başarıdan kaçınma güdüünün yapısı test edilmiştir. Araştırmacılar sportif merkezli başarıyla ilgili bir seri evet-hayır sorusu hazırlamış ve bunları beş değişik spordan 262 bayan sporcuya uygulamışlardır. İki belirgin başarı gereksinimi boyutunu (Ms ve Maf) tanımlamak ve ayırmak için faktör tahlil işlemleri kullanmışlardır. Analiz sonunda, bayan sporcular için başarı korkusu, (M-s) boyutunun varlığını desteklemekte başarısız olmuştur. McElroy ve Willis spor ortamında bayanların başarısının kabul edildiğini ve başarı korkusunun belirgin bir faktör olmadığını ileri sürmüşlerdir. Mc Elroy ve Willis'in (1979) bu alanda yaptığı çalışma önemlidir. Bu çalışmada bayanların başarıyı erkeklere ait olarak görmediklerini ileri sürerler. Horner tarafından önerilen M-s yapısına göre, bayanlar erkeksi hedeflere yönlendirilmiş erkeklere

karşı yarışırken başarıdan korkmaktadır. Bu araştırmada sportif başarı, denekler tarafından erkeklikle ilişkili olarak görüldüğü için, bayanlarda başarı korkusunun ortaya çıktığı düşünülmektedir [21]. Spora katılımın cinsiyete dayanmayan bir durum olduğu düşünülürse bunun doğru bir düşünce olmadığı açıktır.

Zuckerman ve Allison'un, (1976) Silva'nın (1982) çalışmalarının yanı sıra, McElroy ve Willis'in başarıdan kaçınma güdüsünü ile ilgili araştırmaları da diğer çalışmalar ile paralellik göstermektedir. Örneğin Tresemer (1974, 1976) tarafından gözden geçirilen yirmi iki çalışmada başarı korkusunun ortalama oranı bayanlar için %47 ve erkekler için %43 olarak bulunmuştur. Bu belirgin bir farklılık olmamakla birlikte, çalışmaların yarısından fazlasında, başarı korkusu erkekler arasında bayanlara oranla daha yaygın olduğu bulgusunu elde etmiştir. Horner 1968'de başarıdan kaçınma güdüsü yapısını ilk olarak ileri sürdüğünden beri araştırmacılar sürekli olarak incelemişler ve bayanlarda başarısızlıktan kaçınma güdüsünün bağımsız bir kişilik eğilimi olduğunu göstermekte başarısız olmuşlardır [31].

Bayanlar erkeklerden daha yüksek düzeyde başarıdan kaçınma güdüsüne sahip görünmeseler de cinsiyet rollerine uygun olmayan aktivitelerden kaçınmaktadırlar. (Peplau, 1976) "Genç bir bayan boks, futbol ve güreş gibi aktivitelerden kaçabilir, fakat kendisini tenis, voleybol oynarken mükemmel bir şekilde rahat hisseder." demiştir [20]. Buradan da anlaşıldığı gibi bayanlar, kendilerini toplum tarafından erkeksi olarak algılanan spor aktivitelerine katılımlarında engellemektedir. Bayanlar, bu tür mücadele gerektiren sporlarla ilgilenmelerinin cinsiyet rollerini tehlikeye atacağını düşünmektedir.

Horner yaptığı araştırmalarda başarı korkusunun 3 ana kategorisinden söz etmiştir. Horner'a göre bayanlardaki başarı korkusunun 3 ana kategorisi şunlardır:

- 1- Toplumda kabul edilmeme
- 2- Normallik şüphesi
- 3- İnkâr

Başarı korkusu hipotezi, medya tarafından bireysel örnek olarak seçilip erkeğin dünyasında cinsellik ideolojisi olarak yerini almış ve kendisinin diğer insanlarla rekabet edip başarıya ulaşamayacağını düşünen kadınlar tarafından yaratılmıştır. Bunu izleyen yıllarda bir çok çalışma kadınların başarı korkusundaki görüşlerini izleyen bir sistem kurmaya çalışmıştır. (Tresmer 1976)

Başarı korkusu kadının bireysel simgesi değildir. Birey başarıyı elde ettiği halde başarı hakkında endişe duyuyorsa, bunun sonucu düşük performans göstermenin dışında başka durumları da ortaya çıkarabilir. Bunlar sağlık sorunları (migren, ülser vb), sosyal ilişkilerde zayıflık, alkol yada uyuşturucu bağımlılığı vb gibi istenmeyen durumları kapsamaktadır (Shaver 1968)[2]. Başarı korkusu bayan ve erkek dünyasında belli sosyal, ekonomik ve tarihsel koşulların açığa çıkarttığı kuvvetli kaçınma reaksiyonu olarak algılanmalıdır. Günümüzde bayanların başarı oranı dikkat çekecek şekilde artmış ve başarı korkusunun özellikle yüksek başarı ihtiyacı duyan bayanlar arasında gerçek performansla çok fazla ilişkisi olmadığı görülmüştür.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, araştırmada kullanılan veri toplama yöntemi, veri toplama aracının geliştirilmesi, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasında kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler açıklanmaktadır.

ARAŞTIRMANIN MODELİ

Tarama Modelinde gerçekleştirilen bu araştırma 1999-2000 sezonunda Türkiye Deplasmanlı 1. Hentbol Liginde ilk dört sırada yer alan ve Türkiye'yi Avrupa Kupalarında temsil etmeye hak kazanan 4 bayan ve 4 erkek takımı sporcularının Başarı Motivasyonlarının değerlendirilmesini ölçmeye yöneliktir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni 1999-2000 sezonunda Türkiye Deplasmanlı 1. Hentbol Liginde yer alan ve 1999-2000 sezonunda ligi ilk dört sırada tamamlayıp Türkiye'yi Avrupa Kupalarında temsil etmeye hak kazanan 4 bayan 4 erkek bulunan 107 sporcudan oluşmaktadır. Evrenin çok büyük olmaması, evrene ulaşmada güçlük bulunmaması ve daha güvenilir verilerin elde edilebileceğinin düşünülmesi nedeniyle, araştırmada evrenden örneklem alma yoluna gidilmemiştir. Araştırma, evreni oluşturan bütün sporcular üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Çizelge 2.1. Araştırma evrenine ilişkin sayısal bilgiler

	Araştırmanın Evrenini Oluşturan	Araştırmaya Katılan	Araştırma Dışı Bırakılan	Değerlendirmeye Alınan
Erkek	55	55	-	55
Bayan	52	52	-	52
Toplam	107	107	-	107

Çizelge 2.1.'de görüldüğü gibi evreni oluşturan 107 sporcu Willis tarafından geliştirilen "Spora Özgü Başarı Motivasyon Ölçeği"ni (Sports-Specific Motive Scale) yanıtlayarak araştırmaya katılmışlardır. Araştırma, araştırmacının bizzat kendisi tarafından müsabaka öncesi kampa gidilerek ölçeğin elden verilmesi ve kendi tarafından toplanmasıyla gerçekleştirildiği için evreni oluşturan tüm sporculardan toplanan bilgiler eksiksiz olarak alınmıştır.

1999-2000 sezonunda Türkiye Deplasmanlı Bayanlar Hentbol 1. Ligini ilk dört sırada tamamlayan ve Türkiye'yi Avrupa Kupalarında temsil etmeye hak kazanan ve araştırmanın evrenini oluşturan 4 bayan takımı şunlardır:

- TMO
- Anadolu Üniversitesi
- İzmir Büyük Şehir Belediyesi
- Ankara Telekom

1999-2000 sezonunda Türkiye Deplasmanlı Erkekler Hentbol 1. Ligini ilk dört sırada tamamlayan ve Türkiye'yi Avrupa Kupalarında temsil etmeye hak kazanan ve araştırmanın evrenini oluşturan 4 erkek takımı şunlardır:

- ASKİ
- Çankaya Belediyesi
- Beşiktaş
- Diyarbakır Polisgücü

Çizelge 2.2. Araştırmaya katılan takımlardaki sporcular ile ilgili sayısal bilgiler

Takımlar	n	%
Anadolu Üniversitesi	12	11.2
TMO	12	11.2
İzmir Büyükşehir Belediyesi	14	13.1
Ankara Türk Telekom	14	13.1
ASKİ	13	12.1
Çankaya Belediyesi	14	13.1
Beşiktaş	16	15.0
Polisgücü	12	11.2
Toplam	107	100

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada spor ortamı içerisinde sporcuların kişilik özelliklerini ölçtüğü düşünülen “Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın dayandığı kuram ise “başarı gereksinimi” kuramıdır. Kişilik ile ilgili olarak yapılan araştırmaların bir çoğu, başarılı sporcularda ortak bir özelliğin olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu da, üst düzeyde başarılı olma gereksinimidir. Buna da en genel anlamda “başarı gereksinimi” adı verilmektedir.

Willis “Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeği” tarafından geliştirilmiştir (Ek 1). Ölçek genelde 2 alt ölçekten oluşmaktadır. Bunların ilki "güç gösterme güdüsü" (Power Motive, POW) ikincisi ise, "başarıya ilişkin güdüler"dir. Başarıya ilişkin güdüler de başarıya yaklaşma (Motive to Approach Success, MAS) ve başarısızlıktan kaçınma güdüsü (Motive to Avoid Failure, MAF) olarak tanımlanmaktadır. Ölçek “hiçbir zaman, çok az, bazen, oldukça fazla ve her zaman” şeklinde ifade edilen 5’li likert

tipindedir. Ölçekte güç gösterme güdüsü 12, başarıya yaklaşma güdüsü 17, ve başarıdan kaçınma güdüsü 11 madde ile ölçülmeye çalışılmıştır.

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması süreci:

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanma sürecinde yeni bir ifade geliştirilmemiş, ölçeğin orijinal biçimine bütünüyle bağlı kalınmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması süreci iki aşamadan oluşmaktadır. Bunlardan ilki ölçeğin yabancı dilden Türkçe'ye ve Türkçe'den tekrar yabancı dile çevrilmesi (translation, retranslation) ve Türkçeleştirilmiş ifadelerin anlaşılabilirliklerinin bir grup spor okulu öğrencisinde sınanmasıdır.

Ölçek önce İngilizce'den Türkçe'ye dil bilim alanında çalışan üç uzman tarafından ayrı ayrı çevrilmiştir. Daha sonra bir araya getirilen bu üç uzman her sorunlu madde için tartışmış ve aralarında bir ortak görüş oluştuktan sonra ölçeğin Türkçe taslağı elde edilmiştir. Bu taslak daha sonra yine dil bilim alanında çalışan diğer bir üç uzman tarafından ayrı ayrı Türkçe'den İngilizce'ye çevrilmiş daha sonra ölçeğin ilk çeviri aşamasındaki yol izlenmiştir. Son aşama olarak bu İngilizceye çevrilen ölçek araştırmacılar tarafından orijinal ölçekle karşılaştırılmış, üst düzeyde bir benzerliğin olduğu görülmüştür.

Bunun üzerine Türkçe'ye çevrilmiş olan ölçek, anlaşılabilirliğin test edilmesi için Mersin Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümünde öğrenimini sürdüren 50 öğrenciye uygulanmıştır. Ölçeğin anlaşılabilirliği konusunda bir sorunla karşılaşmadığının anlaşılmasından sonra ikinci aşama olarak kabul edilen uygulama aşamasına geçilmiştir [41].

Spora özgü başarı motivasyonu ölçeğinin uyarlanma çalışması ile ilgili olarak katılanlardan elde edilen verilere SPSS paket programında güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Güvenirlik hesaplamalarının yanı sıra ölçeğin iç tutarlılığını belirleyebilmek için amacıyla madde-madde, madde-alt toplam, madde-toplam

korelasyonlarına da bakılmıştır.

Güç gösterme güdüsü alt testi için Cronbach alpha değeri .81 iki yarım güvenilirlik değeri ise .79 olarak hesaplanmıştır.

Başarıya yaklaşma güdüsü alt testi için Cronbach alpha değeri .82, iki yarım güvenilirlik değeri .78 olarak bulunmuştur.

Başarıdan kaçınma güdüsü için ise Cronbach alpha değeri .80, iki yarım değeri .75 olarak hesaplanmıştır.

Bu değerler ölçeğin ve söz konusu alt ölçeklerin üst düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir.

Anketin Uygulanması

Araştırma yönteminin tanımsal olması, gerekli verilerin tarafsız ve istatistiksel analizlere uygun olarak toplanabilmesi bakımından en uygun veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmada gerekli olan verilerin daha etkin bir biçimde ve anketin yüksek bir geri dönüş yüzdesi ile elde edilmesi amacıyla araştırma evreninde yer alan 107 sporcu araştırmacı tarafından müsabaka öncesi kampta ziyaret edilmiştir. Sporcuların ziyareti öncesi her kulübün yöneticilerine anket hakkında bilgi verilmiş ve anketin uygulanması için gerekli izin alınmıştır.(Ek 2)

Her takımın sporcuları toplandıkları salonda aynı anda anket sorularını cevaplamışlar ve anket uygulaması araştırmacı tarafından yapılmıştır.

Anketin herhangi bir kuşkuya düşmeden samimi bir şekilde cevaplandırılması amacıyla, ankette sporcuların herhangi bir kişisel bilgi yazmalarına gerek olmadığı açıklanmıştır. Buna göre anket formlarının geri dönüşü %100 olarak sağlanmıştır.

Verilerin Çözümü

Araştırma anketi aracılığı ile toplanan verilerin çözümlenmesinden önce, verilerin işlenmesiyle ilgili işlemler yapılmıştır. Bu amaçla ilk olarak sporcular tarafından doldurulan anket kağıtlarının gerekli şekilde doldurulup doldurulmadıkları belirlenmiştir. Bunun için anket formlarının tümü teker teker incelenmiş, eksik ya da yanlış doldurulan anket kağıtlarına rastlanmamıştır. İstenilen şekilde doldurulduğu ve araştırmaya uygun olduğu belirlenen anket kağıtlarındaki bilgiler kullanılarak bilgisayara aktarılmıştır. Böylece toplanan veriler çözümlenmeye hazır duruma getirilmiştir.

Bilgi toplama amacıyla elde edilen ve bilgisayara aktarılan veriler araştırma elde edilen ve bilgisayara aktarılan veriler araştırma amacına uygun şekilde çözümlenmiştir. Bu çözümlenmelerde, istatistiksel teknik olarak frekanslarının dağılımı ve yüzdeleri hesaplanmış ve veriler tablolarda gösterilmiştir.

Yapılan değerlendirmeler bilgisayar ortamında SPSS paket programı ile yapılmıştır.

3.BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amaçlarına bağlı kalınarak, araştırma grubunun bayan ve erkek sporcular arasındaki başarı motivasyonu farklılıklarının değerlendirilmesi anketine ilişkin verdikleri cevaplara göre verilerin çözümlenmesi ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Ayrıca;

- Araştırma grubunun cinsiyetlere göre dağılımı.
- Araştırma grubunun anket uygulanan takımlara göre sayısal dağılımları.
- Araştırma grubunun güç gösterme güdüsüne göre dağılımları.
- Araştırma grubunun başarıya yaklaşma güdüsüne göre dağılımları.
- Araştırma grubunun başarıdan kaçınma güdüsüne göre dağılımları.
- İle anketten elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Araştırmaya atılan Sporcuların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan 1999-2000 Türkiye Deplasmanlı 1. Hentbol Liginde yer alan ve aynı yıl ligi ilk dört sırada tamamlayıp Türkiye'yi Avrupa kupalarında temsil etmeye hak kazanan 4 bayan ve 4 erkek takımın cinsiyet durumlarına göre dağılımları Çizelge 1'de görüldüğü gibi, %48,6'sı bayan, %51,4'ü erkek sporculardan oluşmaktadır.

Çizelge 3.1. Araştırmaya katılan sporcuların cinsiyetlerine göre dağılımları

	n	%
Bayan	52	48.6
Erkek	55	51.4
Toplam	107	100

3.2. Araştırmaya atılan Bayan ve Erkek Sporcuların Takımlara Göre Dağılımları

Çizelge 3.2’de görüldüğü gibi araştırma grubunun %11,2’sini Anadolu Üniversitesi Bayan Hentbol takımı, %11,2’sini Ankara TMO Bayan Hentbol takımları, %13,1’ini Ankara Telekom Bayan Hentbol takımı, %13.1’ini İzmir Büyükşehir Belediyesi Bayan Hentbol takımı, %12,1’i ASKİ Erkek Hentbol takımı, %13,1 Çankaya Belediyesi Erkek Hentbol takımı, %15’i Beşiktaş Erkek Hentbol takımı, %11,2’sini Diyarbakır Polisgücü Erkek Hentbol takımı oluşturmaktadır.

Çizelge 3.2. Araştırmaya katılan bayan ve erkek sporcuların takımlara göre dağılımları

Takımlar	Sayı	%
Anadolu Üniversitesi	12	11.2
TMO	12	11.2
İzmir Büyükşehir Bel.	14	13.1
Ankara Türk Telekom	14	13.1
ASKİ	13	12.1
Çankaya Belediyesi	14	13.1
Beşiktaş	16	15.0
Polisgücü	12	11.2
Toplam	107	100

3.3. Araştırmaya atılan Sporcuların Güç Gösterme Güdüsüne Göre Dağılımı

Çizelge 3.3.'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan bayan sporcular "takım arkadaşlarım oyundaki mücadeleciliğime saygı duyarlar." sorusuna %3,8 "çok az", %25 "bazen", %40,4 "oldukça fazla", %30,8 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %1,8 "hiçbir zaman", %3,6 "çok az", %23,6 "bazen", %29,2 "oldukça fazla", %41,8 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırma sorularına verilen cevaplarda bayan sporcuların, %40,4 "oldukça fazla", erkek sporcuların %41,8 "her zaman" cevabını verdikleri görülmektedir.

"Takım arkadaşlarımı oyuna ısındırma becerisine sahibim." sorusuna ise, araştırmaya katılan bayan sporcular %5,8 "hiçbir zaman", %19,2 "çok az", %30,8 "bazen", %30,8 "oldukça fazla", %13,4 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %12,7 "hiçbir zaman", %23,6 "çok az", %20 "bazen", %25,5 "oldukça fazla", %18,2 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Verilen cevaplara göre bayan sporcuların %30,8 "bazen ve "oldukça fazla" cevabını, erkek sporcuların ise, %25,5 "oldukça fazla" cevabını verdiği görülmüştür. Buna göre bayan sporcularda verilen cevaplar %30,8 "bazen" ve %30,8 "oldukça fazla" cevabında yoğunlaşırken, erkek sporcuların verdiği cevapların dağılımında çok fazla fark gözlenmemiştir.

"Diğerleri beni önde gelen bir yarışmacı olarak görmüyorlar." sorusunda bayan sporcular %34,5 "hiçbir zaman", %23,1 "çok az", %30,8 "bazen", %5,8 "oldukça fazla", %5,8 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan erkek sporcular ise, aynı soruya %29,1 "hiçbir zaman", %25,4 "çok az", %29,1 "bazen", %10,9 "oldukça fazla", %5,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen cevaplara göre bayan sporcuların %34,5 "hiçbir zaman", erkek sporcuların %29,1 "hiçbir zaman" ve %29,1 "bazen" cevabını vermiştir.

Araştırmaya katılan bayan sporcular "Takım arkadaşlarım liderlik yeteneğime saygı duyarlar." sorusunda %3,8 "hiçbir zaman", %11,5 "çok az", %38,5 "bazen", %32,7 "oldukça fazla", %13,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise, %3,6 "hiçbir zaman", %21,8 "çok az", %36,4 "bazen", %20 "oldukça fazla", %18,2 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Buna göre bayan sporcuların, %38,5 "bazen" cevabını, erkek sporcuların ise, %36,4 "bazen" cevabını vermişlerdir.

"Takım arkadaşlarım kadar sert ve dayanıklı görünmüyorum." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %23,1 "hiçbir zaman", %25 "çok az", %32,7 "bazen", %17,3 "oldukça fazla", %1,9 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %40 "hiçbir zaman", %20 "çok az", %25,4 "bazen", %9,1 "oldukça fazla", %5,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen verilere göre bu soruya bayan sporcuların, %32,7 "bazen" cevabını, erkek sporcuların %40 "hiçbir zaman" cevabını vermiştir.

"Takım arkadaşlarım iş bitiriciliğimi ve kararlılığımı beğeniyor." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular, %11,5 "çok az", %32,7 "bazen", %44,3 "oldukça fazla", %11,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %1,8 "hiçbir zaman", %9,1 "çok az", %36,4 "bazen", %34,5 "oldukça fazla", %18,2 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırmadan elde edilen verilere göre bayan sporcuların, %44,3 "oldukça fazla" erkek sporcuların, %36,4 "bazen" cevabını vermişlerdir.

Çizelge 3.3. Araştırma grubunun güç gösterme güdüsüne göre dağılımları

Sorular	Seçenekler		hiçbir zaman	çok az	bazen	oldukça fazla	her zaman	Toplam
	Bayan	Erkek						
1 Takım arkadaşlarım oyundaki mücadeleciliğime saygı duyarlar.	Bayan	Sayı	0	2	13	21	16	52
		%	0	3,8	25	40,4	30,8	100
	Erkek	Sayı	1	2	13	16	23	55
		%	1,8	3,6	23,6	29,2	41,8	100
3 Takım arkadaşlarımı oyuna ısındırma becerisine sahibim.	Bayan	Sayı	3	10	16	16	7	52
		%	5,8	19,2	30,8	30,8	13,4	100
	Erkek	Sayı	7	13	11	14	10	55
		%	12,7	23,6	20	25,5	18,2	100
5 Diğerleri beni önde gelen bir yarışmacı olarak görmüyorlar.	Bayan	Sayı	18	12	16	3	3	52
		%	34,5	23,1	30,8	5,8	5,8	100
	Erkek	Sayı	16	14	16	6	3	55
		%	29,1	25,4	29,1	10,9	5,5	100
7 Takım arkadaşlarım liderlik yeteneğime saygı duyarlar.	Bayan	Sayı	2	6	20	17	7	52
		%	3,8	11,5	38,5	32,7	13,5	100
	Erkek	Sayı	2	12	20	11	10	55
		%	3,6	21,8	36,4	20	18,2	100
9 Takım arkadaşlarım kadar sert ve dayanıklı görünmüyorum.	Bayan	Sayı	12	13	17	9	1	52
		%	23,1	25	32,7	17,3	1,9	100
	Erkek	Sayı	22	11	14	5	3	55
		%	40	20	25,4	9,1	5,5	100
10 Takım arkadaşlarım iş bitiriciliğimi ve kararlılığımı beğeniyor.	Bayan	Sayı	0	6	17	23	6	52
		%	0	11,5	32,7	44,3	11,5	100
	Erkek	Sayı	1	5	20	19	10	55
		%	1,8	9,1	36,4	34,5	18,2	100
11 Diğer oyuncuları eğitmek için çok çaba gösteriyorum.	Bayan	Sayı	3	10	22	13	4	52
		%	5,8	19,2	42,3	25	7,7	100
	Erkek	Sayı	5	15	20	7	8	55
		%	9,1	27,3	36,4	12,7	14,5	100
13 Takım lideri olmaktan hoşlanıyorum.	Bayan	Sayı	10	5	9	22	6	52
		%	19,2	9,6	17,3	42,4	11,5	100
	Erkek	Sayı	12	7	18	11	7	55
		%	21,8	12,7	32,8	20	12,7	100
21 Benimle aynı düzeyde olan birisiyle başabaş mücadele ederken kazanmaktan çok kaybederim.	Bayan	Sayı	9	28	11	1	3	52
		%	17,3	53,8	21,2	1,9	5,8	100
	Erkek	Sayı	12	27	15	1	0	55
		%	21,8	49,1	27,3	1,8	0	100
29 Sportif kapasitemi beğenmiyorum.	Bayan	Sayı	20	7	15	4	6	52
		%	38,5	13,5	28,8	7,7	11,5	100
	Erkek	Sayı	16	10	18	8	3	55
		%	29,1	18,2	32,7	14,5	5,5	100
30 Çok yetenekli rakiplere karşı daha iyi oynadığımı sanıyorum.	Bayan	Sayı	0	0	13	27	12	52
		%	0	0	25	51,9	23,1	100
	Erkek	Sayı	0	0	17	21	17	55
		%	0	0	30,9	38,2	30,9	100
35 Bir takım arkadaşım oynamasına yararlı olacak önerilerde bulunmaktan hoşlanıyorum.	Bayan	Sayı	0	2	15	25	10	52
		%	0	3,8	28,8	48,3	19,1	100
	Erkek	Sayı	0	5	21	21	8	55
		%	0	9,1	38,2	38,2	14,5	100

Araştırma anketinde yeralan başka bir soruda bayan sporcular "Diğer oyuncularını eğitmek için çok çaba gösteriyorum." sorusuna %5,8 "hiçbir zaman", %19,2 "çok az", %42,3 "bazen", %25 "oldukça fazla", %7,7 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %9,1 "hiçbir zaman", %27,3 "çok az", %36,4 "bazen", %12,7 "oldukça fazla", %14,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen verilere göre bayan sporcular %42,3 "bazen", erkek sporcular ise, %36,4 "bazen" cevabını vermişlerdir. Anketimizin bu sorusuna verilen cevaplarda bayan ve erkek sporcular arasında fazla fark görülmemektedir.

"Takım lideri olmaktan hoşlanıyorum." sorusuna ise %19,2 "hiçbir zaman", %9,6 "çok az", %17,3 "bazen", %42,4 "oldukça fazla", %11,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %21,8 "hiçbir zaman", %12,7 "çok az", %32,8 "bazen", %20 "oldukça fazla", %12,7 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Bu soruya bayan sporcular, %42,4 "oldukça fazla", erkek sporcular %32,8 "bazen" cevabını vermişlerdir.

"Benimle aynı düzeyde olan birisiyle başa baş mücadele ederken kazanmaktan çok kaybederim." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %17,3 "hiçbir zaman", %53,8 "çok az", %21,2 "bazen", %1,9 "oldukça fazla", %5,8 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %21,8 "hiçbir zaman", %49,1 "çok az", %27,3 "bazen", %1,8 "oldukça fazla" cevabını vermişlerdir. Verilen cevaplara göre bayan sporcuların %53,8 "çok az" cevabını, erkek sporcuların ise, %49,1 "çok az", cevabını verdiği görülmüştür. Buna göre bayan sporcuların ve erkek sporcuların vermiş olduğu cevaplarda büyük farklar gözlenmemiştir.

Araştırmaya katılan bayan sporcular, "Sportif kapasitemi beğenmiyorum." sorusuna %38,5 "hiçbir zaman", %13,5 "çok az", %28,8 "bazen", %7,7 "oldukça fazla", %11,5 "her zaman" cevabını

vermişlerdir. Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %29,1 "hiçbir zaman", %18,2 "çok az", %32,7 "bazen", %14,5 "oldukça fazla", %5,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen verilere bakılarak bayan sporcuların %38,5 "hiçbir zaman", erkek sporcuların, %32,7 "bazen" şeklinde anket sorularını cevapladığı görülmüştür.

"Çok yetenekli rakiplere karşı daha iyi oynadığımı sanıyorum." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular, %25 "bazen", %51,9 "oldukça fazla", %23,1 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %30,9 "bazen", %38,2 "oldukça fazla", %30,9 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Verilen cevaplara bakılarak bayan sporcuların %51,9 "oldukça fazla", erkek sporcuların ise %38,2 "oldukça fazla" şeklinde soruları yanıtlamışlardır.

"Bir takım arkadaşımın oynamasına yararlı olacak önerilerde bulunmaktan hoşlanıyorum." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %3,8 "çok az", %28,8 "bazen", %48,3 "oldukça fazla", %19,1 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %9,1 "çok az", %38,2 "bazen", %38,2 "oldukça fazla", %14,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen verilere göre bayan sporcuların, %48,3 "oldukça fazla" cevabında yoğunlaştığı, erkek sporcuların ise, %38,2 "bazen" ve %38,2 "oldukça fazla" cevabında yoğunlaştığı görülmüştür.

3.4. Araştırmaya atılan Sporcuların Başarıya Yaklaşma Güdüsüne Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan bayan sporcular "Zor bir antrenman anında çalıştırıcının taktiri bana zorluğu unutturur." sorusuna %3,8 "hiçbir zaman", %15,4 "çok az", %26,9 "bazen", %32,7 "oldukça fazla", %21,2 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %7,2 "çok az", %16,4

"bazen", %36,4 "oldukça fazla", %40 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen sonuçlara bakılarak bayan sporcuların %26,9 "bazen", %32,7 "oldukça fazla" cevaplarında, erkek sporcularında %36,4 "oldukça fazla", %40 "her zaman" cevaplarında yoğunlaştığı gözlenmektedir.

Araştırmaya katılan bayan sporcular "İyi bir oyun çıkarmak bana heyecan veriyor." sorusuna %7,7 "çok az", %9,6 "bazen", %25 "oldukça fazla", %57,7 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %16,4 "bazen", %12,7 "oldukça fazla", %70,9 "her zaman" şeklinde cevap vermişlerdir. Buna bakılarak bayanların %25 "oldukça fazla", %57,7 "her zaman" erkeklerin ise %70,9 "her zaman" seçeneğini yüksek bir yüzde ile cevapladığı belirlenmiştir.

Anketimizde yer alan "İzleyiciler varken daha iyi oynuyorum." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %5,8 "hiçbir zaman", %13,5 "çok az", %36,5 "bazen", %25 "oldukça fazla", %19,2 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %9,1 "hiçbir zaman", %7,2 "çok az", %21,8 "bazen", %34,5 "oldukça fazla", %27,4 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen verilere bakılarak bayan sporcularının %36,5 "bazen", erkek sporcularının, %34,5 "oldukça fazla" şeklinde anket sorularını cevapladığı görülmüştür.

"Spordaki geçmiş başarılarımdan söz etmeyi seviyorum." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %13,5 "hiçbir zaman", %21,2 "çok az", %28,8 "bazen", %19,2 "oldukça fazla", %17,3 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %16,4 "hiçbir zaman", %27,3 "çok az", %32,7 "bazen", %20 "oldukça fazla", %3,6 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Verilen cevaplarda görüldüğü gibi bayan sporcular %21,2 "çok az", %28,8 "bazen" seçeneklerinde, erkek sporcular %27,3 "çok az", %32,7 "bazen" seçeneklerinde yoğunlaşmışlardır.

Çizelge 3.4. Araştırma grubunun güç gösterme güdüsüne göre dağılımları

Sorular	Seçenekler		hiçbir zaman	çok az	bazen	oldukça fazla	her zaman	Toplam
	Bayan	Erkek						
4 Zor bir antrenman anında çalıştırıcının takdiri bana zorluğu unutturur.	Bayan	Sayı 2 % 3,8	8	14	17	11	52	
	Erkek	Sayı 0 % 0	4	9	20	22	55	
6 İyi bir oyun çıkarmak bana heyecan veriyor.	Bayan	Sayı 0 % 0	4	5	13	30	52	
	Erkek	Sayı 0 % 0	0	9	7	39	55	
8 İzleyiciler varken daha iyi oynadığımı düşünüyorum.	Bayan	Sayı 3 % 5,8	7	19	13	10	52	
	Erkek	Sayı 5 % 9,1	4	12	19	15	55	
12 Spordaki geçmiş başarılarımdan söz etmeyi seviyorum.	Bayan	Sayı 7 % 13,5	11	15	10	9	52	
	Erkek	Sayı 9 % 16,4	15	18	11	2	55	
16 Bir maçı kazanınca kendimi çok tatmin olmuş hissediyorum.	Bayan	Sayı 1 % 1,9	2	7	18	24	52	
	Erkek	Sayı 1 % 1,8	1	13	23	17	55	
18 Yeteneklerini geliştirmek için fazladan antrenman yapmaya istekli olan sporcuları takdir ediyorum.	Bayan	Sayı 2 % 3,8	2	3	16	29	52	
	Erkek	Sayı 0 % 0	0	2	12	41	55	
19 İnsanların maç sırasında beni izlemelerinden hoşlanıyorum.	Bayan	Sayı 0 % 0	2	26	22	3	52	
	Erkek	Sayı 0 % 0	0	0	19	36	55	
20 Sporda başarılı olmayı istiyorum.	Bayan	Sayı 1 % 1,9	1	2	4	44	52	
	Erkek	Sayı 2 % 3,6	0	0	5	48	55	
23 Sporda başarılı olmak için tüm yıl boyunca çalışmayı isterim.	Bayan	Sayı 1 % 1,9	7	19	15	10	52	
	Erkek	Sayı 0 % 0	4	6	21	24	55	
24 Amacım bir spor dalında önde gelen biri olmaktır.	Bayan	Sayı 5 % 9,6	7	5	15	20	52	
	Erkek	Sayı 1 % 1,8	2	4	13	35	55	
26 İyi bir sporcu olmak benim için önemli değildir.	Bayan	Sayı 33 % 63,5	7	5	1	6	52	
	Erkek	Sayı 40 % 72,8	6	5	2	2	55	
31 En iyisini yapmak için çok çaba gösteririm.	Bayan	Sayı 0 % 0	2	4	32	14	52	
	Erkek	Sayı 1 % 1,8	0	5	13	36	55	
32 Birisiyle maç hakkında konuşurken heyecanlanıyorum.	Bayan	Sayı 6 % 11,5	9	15	12	10	52	
	Erkek	Sayı 8 % 14,5	12	20	8	7	55	
33 Tanınmak umuduyla spor branşında çok çalışıyorum.	Bayan	Sayı 18 % 34,6	14	7	7	6	52	
	Erkek	Sayı 11 % 20	11	10	16	7	55	
36 Başkalarının güç bulduğu bir görevin bana verilmesinden zevk duyuyorum.	Bayan	Sayı 0 % 0	2	17	21	12	52	
	Erkek	Sayı 2 % 3,8	0	15	19	19	55	

	duyuyorum.		%	3,6	0	27,4	34,5	34,5	100
38	Sezon dışında sporu unutmaktan hoşlanıyorum.	Bayan	Sayı	3	6	13	18	12	52
			%	5,8	11,5	25	34,6	23,1	100
		Erkek	Sayı	12	14	11	7	11	55
			%	21,8	25,5	20	12,7	20	100
40	Başarıya açılan yol şanstan çok daha fazla çalışmadan geçer.	Bayan	Sayı	0	1	2	13	36	52
			%	0	1,9	3,8	25	69,3	100
		Erkek	Sayı	0	0	6	5	44	55
			%	0	0	10,9	9,1	80	100

Çizelge 3.4. (Devam) Araştırma grubunun güç gösterme güdüsüne göre dağılımları

Araştırmaya katılan bayan sporcular "Bir maçı kazanınca kendimi çok tatmin olmuş hissediyorum." sorusuna %1,9 "hiçbir zaman", %3,8 "çok az", %13,5 "bazen", %34,6 "oldukça fazla", %46,2 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %1,8 "hiçbir zaman", %1,8 "çok az", %23,6 "bazen", %41,9 "oldukça fazla", %30,9 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen verilere bakılarak bayan sporcuların %34,6 "oldukça fazla", %46,2 "her zaman", erkek sporcuların da %41,9 "oldukça fazla", %30,9 "her zaman" cevaplarında yoğunlaştığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya anketinde yer alan diğer bir soruda bayan sporcular "Yeteneklerini geliştirmek için fazladan antrenman yapmaya istekli olan sporcuları takdir ediyorum." sorusuna %3,8 "hiçbir zaman", %3,8 "çok az", %5,8 "bazen", %30,8 "oldukça fazla", %55,8 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %3,6 "bazen", %21,8 "oldukça fazla", %74,6 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Buna göre bayan sporcuların, %55,8 "her zaman" cevabını, erkek sporcuların ise, %74,6 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

"İnsanların maç sırasında beni izlemelerinden hoşlanıyorum." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %3,8 "çok az", %50 "bazen", %40,4 "oldukça fazla", %5,8 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya, %34,5 "oldukça fazla", %65,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen verilere bakılarak bayan sporcular %50

“bazen”, %40,4 “oldukça fazla”, erkek sporcular ise %34,5 “oldukça fazla”, %65,5 “her zaman” cevabında yoğunlaştıkları görülmüştür.

Araştırma grubunda bulunan bayan sporcular “Sporda başarılı olmayı istiyorum.” sorusuna %1,9 “Hiç bir zaman”, %1,9 “çok az”, %3,8 “bazen”, %7,7 “Oldukça fazla”, %84,7 “her zaman” şeklinde cevap vermişlerdir. Araştırma grubunda bulunan erkek sporcular aynı soruya %3,6 “hiçbir zaman”, %9,1 “oldukça fazla”, %87, “her zaman” şeklinde vermişlerdir. Anketten elde edilen cevaplara bakılarak bayan sporcuların %84,6 “her zaman”, erkek sporcuların, %87,3 “her zaman” daha yüksek bir oranla tercih etmişlerdir.

Araştırmaya katılan bayan sporcular "Sporda başarılı olmak için tüm yıl boyunca çalışmayı isterim." sorusuna %1,9 “hiçbir zaman”, %13,5 “çok az”, %36,6 “bazen”, %28,8 “oldukça fazla”, %19,2 “her zaman” cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya, %7,2 “çok az”, %10,9 “bazen”, %38,2 “oldukça fazla”, %43,7 “her zaman” cevabını vermişlerdir. Verilere bakıldığında bayan sporcuların %36,6 “bazen” cevabını verdiği, erkek sporcularında %43,7 “her zaman” cevabını verdiği görülmüştür.

Araştırmaya katılan bayan sporcular "Amacım bir spor dalında önde gelen biri olmaktır." sorusuna %9,6 “hiçbir zaman”, %13,5 “çok az”, %9,6 “bazen”, %28,8 “oldukça fazla”, %38,5 “her zaman” cevabını vermişlerdir. Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %1,8 “hiçbir zaman”, %3,6 “çok az”, %7,2 “bazen”, %23,6 “oldukça fazla”, %63,8 “her zaman” cevabını vermişlerdir. Anketin bu sorusunu bayan sporcular %38,5 “her zaman” cevabını, erkek sporcuların ise %63,8 “her zaman” cevabını vermişlerdir.

"İyi bir sporcu olmak benim için önemli değildir." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %63,5 “hiçbir zaman”, %13,5 “çok az”, %9,6 “bazen”, %1,9 “oldukça fazla”, %11,5 “her zaman” cevabını vermişlerdir. Aynı soruya araştırmaya katılan erkek

sporcular ise %72,8 "hiçbir zaman", %10,9 "çok az", %9,1 "bazen", %3,6 "oldukça fazla", %3,6 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen veriler incelendiğinde bayan sporcular %63,5 "hiçbir zaman" cevabını, erkek sporcular %72,8 "hiçbir zaman" cevabını yüksek oranda tercih etmişlerdir.

Anketimizde yer alan "En iyisini yapmak için çok çaba gösteririm." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %3,8 "çok az", %7,7 "bazen", %61,6 "oldukça fazla", %26,9 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %1,8 "hiçbir zaman", %9,1 "bazen", %23,6 "oldukça fazla", %65,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Verilen cevaplara göre bayan sporcular %61,6 "oldukça fazla" cevabını, erkek sporcular ise %65,5 "her zaman" cevabında yoğunlaşmışlardır.

Araştırmaya katılan bayan sporcular "Birisıyla hakkında konuşurken heyecanlanıyorum." sorusuna %11,5 "hiçbir zaman", %17,3 "çok az", %28,8 "bazen", %23,2 "oldukça fazla", %19,2 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %14,5 "hiçbir zaman", %21,9 "çok az", %36,4 "bazen", %14,5 "oldukça fazla", %12,7 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Anketin bu sorusuna göre bayan sporcuların %28,8 "bazen", erkek sporcuların ise %36,4 "bazen" cevaplarını daha fazla tercih ettiği görülmüştür.

"Tanınmak umuduyla spor branşında çok çalışıyorum." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %34,6 "hiçbir zaman", %26,9 "çok az", %13,5 "bazen", %13,5 "oldukça fazla", %11,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %20 "hiçbir zaman", %20 "çok az", %18,2 "bazen", %29,1 "oldukça fazla", %12,7 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Anketin bu sorusundan elde edilen veriler incelendiğinde bayan sporcuların %34,6 "hiçbir zaman", erkek sporcuların %29,1 "oldukça fazla" cevabını verdikleri belirlenmiştir.

Anketimizde bulunan "Başkalarının güç bulduğu bir görevin bana verilmesinden zevk duyuyorum." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %3,8 "çok az", %32,7 "bazen", %40,4 "oldukça fazla", %23,1 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %3,6 "hiçbir zaman", %27,4 "bazen", %34,5 "oldukça fazla", %34,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan bayan sporcuların %32,7 "bazen", %40,4 "oldukça fazla", erkek sporcuların ise %34,5 "oldukça fazla", %34,5 "her zaman" cevaplarında yoğunlaştıkları görülmüştür.

Araştırmaya katılan bayan "Sporcular sezon dışında sporu unutmaktan hoşlanıyorum." sorusuna %5,8 "hiçbir zaman", %11,5 "çok az", %25 "bazen", %34,6 "oldukça fazla", %23,1 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %21,8 "hiçbir zaman", %25,5 "çok az", %20 "bazen", %12,7 "oldukça fazla", %20 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Anketin bu sorusu incelendiğinde bayan sporcuların %34,6 "oldukça fazla" cevabını verdiği, erkek sporcuların %25,5 "çok az" cevabını verdiği görülmüştür.

"Başarıya açılan yol şanstın çok daha fazla çalışmadan geçer." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %1,9 "çok az", %3,8 "bazen", %25 "oldukça fazla", %69,3 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %10,9 "bazen", %9,1 "oldukça fazla", %80 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Verilen cevaplara göre bayan sporcuların %69,3 "her zaman" cevabında, erkek sporcuların ise %80 "her zaman" cevabında yoğunlaştıkları belirlenmiştir.

3.5. Araştırmaya atılan Sporcuların Başarısızlıktan açınma Güdüsüne Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan bayan sporcular "Maçtan hemen önce gergin oluyorum ve olduğum yerde duramıyorum." sorusuna %9,6 "hiçbir zaman", %11,5 "çok az", %55,8 "bazen", %21,2 "oldukça fazla", %1,9 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %7,2 "hiçbir zaman", %32,9 "çok az", %41,8 "bazen", %14,5 "oldukça fazla", %3,6 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Bu cevaplarda görüldüğü gibi bayan sporcular %55,8 "bazen", %21,2 "oldukça fazla", erkek sporcular %32,9 "çok az", %41,8 "bazen" cevabına daha büyük bir yüzde ile katılmışlardır.

"Maçta kendimi oyuna öylesine veriyorum ki geçici olarak gerçeğe bağlantımı yitiriyorum." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %11,5 "hiçbir zaman", %9,6 "çok az", %36,6 "bazen", %30,8 "oldukça fazla", %11,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %5,5 "hiçbir zaman", %12,7 "çok az", %38,2 "bazen", %32,7 "oldukça fazla", %10,9 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen cevaplar incelendiğinde bayan sporcular %36,6 "bazen", %30,8 "oldukça fazla", erkek sporcular %38,2 "bazen", %32,7 "oldukça fazla" cevaplarını büyük bir çoğunlukla tercih ettiği belirlenmiştir.

"Kaybedilen bir maçtan sonra uyumakta güçlük çekiyorum." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %5,8 "hiçbir zaman", %28,8 "çok az", %28,8 "bazen", %25 "oldukça fazla", %11,6 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %5,5 "hiçbir zaman", %30,9 "çok az", %16,4 "bazen", %25,5 "oldukça fazla", %21,7 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırmamızın bu sorusunda bayan sporcuların verdiği cevapların dağılımı %28,8 "çok az", %28,8 "bazen", %25 "oldukça fazla", erkek sporcuların dağılımı %30,9 "çok az", %25,5 "oldukça fazla", %21,7 "her zaman" şeklinde olmuştur.

Çizelge 3.5. Araştırma grubunun başarısızlıktan kaçınma güdüsüne göre dağılımları

	Sorular	Seçenekler		hiçbir zaman	çok az	bazen	oldukça fazla	her zaman	toplam
		sayı	%						
2	maçtan hemen önce gergin oluyorum ve olduğum yerde duramıyorum.	bayan	sayı	5	6	29	11	1	52
			%	9,6	11,5	55,8	21,2	1,9	100
		erkek	sayı	4	18	23	8	2	55
			%	7,2	32,9	41,8	14,5	3,6	100
14	maçta kendimi oyuna öylesine veriyorum ki geçici olarak gerçeğe bağlantımı yitiriyorum.	bayan	sayı	6	5	19	16	6	52
			%	11,5	9,6	36,6	30,8	11,5	100
		erkek	sayı	3	7	21	18	6	55
			%	5,5	12,7	38,2	32,7	10,9	100
15	kaybedilen bir maçtan sonra uyumakta güçlük çekiyorum.	bayan	sayı	3	15	15	13	6	52
			%	5,8	28,8	28,8	25	11,6	100
		erkek	sayı	3	17	9	14	12	55
			%	5,5	30,9	16,4	25,5	21,7	100
17	bir maçtan önce sakin olmak benim için çok zor.	bayan	sayı	9	4	23	10	6	52
			%	17,3	7,7	44,3	19,2	11,5	100
		erkek	sayı	4	17	16	10	8	55
			%	7,2	30,9	29,2	18,2	14,5	100
22	kaybetmek beni gereğinden fazla etkiliyor.	bayan	sayı	2	10	8	16	16	52
			%	3,8	19,2	15,4	30,8	30,8	100
		erkek	sayı	4	6	19	15	11	55
			%	7,2	10,9	34,6	27,3	20	100
25	maç sırasında, maçı verebilecek bir hata yaparsam kendime gelmem biraz zaman alır.	bayan	sayı	3	10	9	19	11	52
			%	5,8	19,2	17,3	36,5	21,2	100
		erkek	sayı	6	13	14	16	6	55
			%	10,9	23,6	25,5	29,1	10,9	100
27	bazen maçı kaybettiğimizde günlerce bunu kendime dert ederim.	bayan	sayı	2	15	14	12	9	52
			%	3,8	28,8	26,9	23,2	17,3	100
		erkek	sayı	13	13	16	11	2	55
			%	23,6	23,6	29,2	20	3,6	100
28	bir maçtan hemen önce karnıma ağrılar girer.	bayan	sayı	15	12	17	6	2	52
			%	28,8	23,1	32,8	11,5	3,8	100
		erkek	sayı	28	20	7	0	0	55
			%	50,9	36,4	12,7	0	0	100
34	bir hata yaptığımda maçın geri kalan bölümünde bu beni çok üzüyor.	bayan	sayı	3	16	14	14	5	52
			%	5,8	30,8	26,9	26,9	9,6	100
		erkek	sayı	11	15	15	10	4	55
			%	20	27,3	27,3	18,2	7,2	100
37	bir maçtan önce olabilecekleri kendime çok dert etmiyorum.	bayan	sayı	11	10	23	2	6	52
			%	21,2	19,2	44,3	3,8	11,5	100
		erkek	sayı	12	14	19	4	6	55
			%	21,8	25,5	34,6	7,2	10,9	100
39	maçtan önceki gece uyumakta güçlük çekiyorum.	bayan	sayı	11	9	19	9	4	52
			%	21,2	17,3	36,5	17,3	7,7	100
		erkek	sayı	13	14	23	3	2	55
			%	23,6	25,5	41,8	5,5	3,6	100

"Bir maçtan önce sakin olmak benim için çok zor." sorusuna bayan sporcular %17,3 "hiçbir zaman", %7,7 "çok az", %44,3 "bazen", %19,2 "oldukça fazla", %11,5 "her zaman" cevabını vermişler, erkek sporcular ise aynı soruya %7,2 "hiçbir zaman", %30,9 "çok az", %29,2 "bazen", %18,2 "oldukça fazla", %14,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Verilen cevaplara göre bayan sporcular %44,3 "bazen", erkek sporcular %30,9 "çok az", %29,2 "bazen" cevabında yoğunlaşmışlardır.

Araştırmaya katılan bayan sporcular "Kaybetmek beni gereğinden fazla etkiliyor." sorusuna %3,8 "hiçbir zaman", %19,2 "çok az", %15,4 "bazen", %30,8 "oldukça fazla", %30,8 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan erkek sporcular ise, %7,2 "hiçbir zaman", %10,9 "çok az", %34,6 "bazen", %27,3 "oldukça fazla", %20 "her zaman"cevabını vermişlerdir. Bayan sporcuların %30,8 "oldukça fazla", %30,8 "her zaman" cevaplarında, erkek sporcuların ise %34,6 "bazen", %27,3 "oldukça fazla" cevaplarında yoğunlaştığı belirlenmiştir.

"Maç sırasında, maçı verebilecek bir hata yaparsam kendime gelmem biraz zaman alır." sorusuna bayan sporcular %5,8 "hiçbir zaman", %19,2 "çok az", %17,3 "bazen", %36,5 "oldukça fazla", %21,2 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Erkek sporcular ise aynı soruya %10,9 "hiçbir zaman", %23,6 "çok az", %25,5 "bazen", %29,1 "oldukça fazla", %10,9 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Bayan sporcuların %19,2 "çok az", %36,5 "oldukça fazla", %21,2 "her zaman", erkeklerin %23,6 "çok az", %25,5 "bazen", %29,1 "oldukça fazla" cevabında yoğunlaştığı görülmüştür.

"Bazen maçı kaybettiğimizde günlerce bunu kendime dert ederim" sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %3,8 "hiçbir zaman", %28,8 "çok az", %26,9 "bazen", %23,2 "oldukça fazla", %17,3 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %23,6 "hiçbir zaman", %23,6 "çok az", %29,2 "bazen", %20 "oldukça fazla", %3,6 "her zaman"

cevabını vermişlerdir. Elde edilen verilere göre bayan sporcular %28,8 “çok az”, %26,9 “bazen”, %23,2 “oldukça fazla”, erkek sporcular %23,6 “hiçbir zaman”, %23,6 “çok az”, %29,2 “bazen”, %20 “oldukça fazla” cevaplarındaki dağılımın bir birine yakın olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan bayan sporcular "Bir maçtan hemen önce karnıma ağırlar girer." sorusuna %28,8 “hiçbir zaman”, %23,1 “çok az”, %32,8 “bazen”, %11,5 “oldukça fazla”, %3,8 “her zaman” ,aynı soruyu araştırmaya katılan erkek sporcular ise %50,9 “hiçbir zaman”, %36,4 “çok az”, %12,7 “bazen” şeklinde yanıtlamışlardır. Verilen cevaplara göre bayan sporcular %32,8 “bazen”, erkek sporcular %50,9 “hiçbir zaman” cevabında yoğunlaşmışlardır.

Anketimizde yer alan "Bir hata yaptığımda maçın geri kalan bölümünde bu beni çok üzüyor." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %5,8 “hiçbir zaman”, %30,8 “çok az”, %26,9 “bazen”, %26,9 “oldukça fazla”, %9,6 “her zaman” cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %20 “hiçbir zaman”, %27,3 “çok az”, %27,3 “bazen”, %18,2 “oldukça fazla”, %7,2 “her zaman” cevabını vermişlerdir. Verilen cevaplara bakılarak bayan sporcuların %30,8 “çok az”, %26,9 “bazen”, %26,9 “oldukça fazla” , erkek sporcuların ise %27,3 “çok az”, %27,3 “bazen” şıklarındaki dağılımın fazla olduğu göze çarpmaktadır.

Araştırmaya katılan bayan sporcular "Bir maçtan önce olacakları kendime çok dert etmiyorum." sorusuna %21,2 “hiçbir zaman”, %19,2 “çok az”, %44,3 “bazen”, %3,8 “oldukça fazla”, %11,5 “her zaman” cevabını vermişlerdir. Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %21,8 “hiçbir zaman”, %25,5 “çok az”, %34,6 “bazen” %7,2 “oldukça fazla”, %10,9 “her zaman”cevabını vermişlerdir. Verilen cevaplar incelendiğinde bayan sporcuların %44,3 “bazen”,erkek sporcularında %34,6 “bazen” cevaplarını verdiği belirlenmiştir.

"Maçtan önceki gece uyumakta güçlük çekiyorum." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %21,2 "hiçbir zaman", %17,3 "çok az", %36,5 "bazen", %17,3 "oldukça fazla", %7,7 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %23,6 "hiçbir zaman", %25,5 "çok az", %41,8 "bazen", %5,5 "oldukça fazla", %3,6 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen verilere bakılarak bayan sporcuların %21,2 "hiç bir zaman" %36,5 "bazen" %17,3 "oldukça fazla" cevabında, erkek sporcuların %23,6 "hiçbir zaman", %25,5 "çok az", %41,8 "bazen" cevabında yoğunlaştıkları görülmektedir.

4.TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkiye Deplasmanlı Hentbol 1. Liginde ilk dört sırada yer alan takımlar üzerine uygulanan anketle yapılan bu araştırma sonucunda, Bayan ve Erkek sporcular arasında başarı motivasyonu farkına ilişkin verilen cevaplar değerlendirildiğinde, araştırma kapsamına giren sorularla ilgili şu sonuçlar çıkartılmıştır.

4.1. Araştırma Grubunun Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan 1999-2000 Türkiye Deplasmanlı 1. Hentbol Liginde yer alan ve aynı yıl ligi ilk dört sırada tamamlayıp Türkiye'yi Avrupa Kupalarında temsil etmeye hak kazanan 4 bayan ve 4 erkek takımın cinsiyet durumlarına göre dağılımları Çizelge 3.1'de görüldüğü gibi, %48,6'sı bayanlar, %51,4'ü erkeklerden oluşmaktadır. Bu değerlerden anlaşılacağı gibi anketimize %2,8 oranında az bir farkla erkek sporcular daha fazla katılım göstermiştir.

4.2. Araştırma Grubunun Takımlara Göre Dağılımları

Araştırma grubunun %11,2'sini Anadolu Üniversitesi Bayan Hentbol takımı, %11,2'sini Ankara TMO Bayan Hentbol takımı, %13,1'ini Ankara Telekom Bayan Hentbol takımı, %13,1'ini İzmir Büyükşehir Belediyesi Bayan Hentbol takımı, %12,1'sini ASKİ Erkek Hentbol takımı, %13,1'ini Ankara Çankaya Belediyesi Erkek Hentbol takımı, %15'ini Beşiktaş Erkek Hentbol takımı, %11,2'sini Diyarbakır Polisgücü Erkek Hentbol takımı oluşturmaktadır. (Çizelge 3.2) Araştırma grubuna dahil edilen takımların tüm sporcularının araştırmaya katıldığı görülmektedir.

4.3. Araştırma Grubunun Güç Gösterme Güdüsüne Bakış Açılıarı

Araştırmaya grubunun "Takım arkadaşlarım oyundaki mücadeleciliğime saygı duyarlar." sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, bayan sporcular %25 "bazen", %40,4 "oldukça fazla", %30,8 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise, %23,6 "bazen", %29 "oldukça fazla", %41,8 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırma grubunun verdiği cevaplarda bayan sporcuların, %40,4 "oldukça fazla", erkek sporcuların %41,8 "her zaman" cevabını verdikleri görülmüştür. Araştırmadan elde edilen verilere göre bayan takımlarında ve erkek takımlarında sporcuların bu soruya verdikleri cevapların birbirine yakın olduğu görülmüştür. Hem bayan hem de erkek sporcular iyi mücadele ettikleri zaman bunun arkadaşları tarafından takdir edildiğini düşünmektedirler. Sporcular takım içinde gösterilen mücadeleye saygı göstererek, birbirlerine destek oldukları söylenebilir.

"Takım arkadaşlarımı oyuna ısındırma becerisine sahibim." sorusuna, araştırma grubunda yeralan bayan sporcular %5,8 "hiçbir zaman", %19,2 "çok az", %30,8 "bazen", %30,8 "oldukça fazla", %13,4 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Araştırmaya katılan erkek sporcular ise, aynı soruya %12,7 "hiçbir zaman", %23,6 "çok az", %20 "bazen", %25,5 "oldukça fazla", %18,2 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Verilen cevaplara göre bayan sporcuların %30,8 "bazen ve "oldukça fazla" cevabını, erkek sporcuların ise, %25,5 "oldukça fazla" cevabını verdiği görülmüştür. Buna göre bayan sporcularda verilen cevaplar "bazen" ve "oldukça fazla" cevabında yoğunlaşırken, erkek sporcuların verdiği cevapların dağılımında çok fazla fark gözlenmemiştir.

"Diğerleri beni önde gelen bir yarışmacı olarak görmüyorlar." sorusuna araştırma grubunda yeralan bayan sporcular, %34,5 "hiçbir

zaman", %23,1 "çok az", %30,8 "bazen", %5,8 "oldukça fazla", %5,8 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %29,1 "hiçbir zaman", %25,4 "çok az", %29,1 "bazen", %10,9 "oldukça fazla", %5,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen cevaplara göre bayan sporcuların %34,6 "hiçbir zaman", erkek sporcuların %29,1 "hiçbir zaman" ve %29,1 "bazen" cevabını vermiştir. Buna göre verilen cevaplar incelendiğinde aralarında çok fark olmamasına rağmen takım içerisinde bayan sporcuların erkek sporcularla karşılaştırıldığında kendilerini daha iyi bir yarışmacı olarak gördükleri gözlenmiştir. Çağdaş yaşam içerisinde bayan ve erkeğin birçok alanda beraber olduğu ve ilerlediklerini spor içinde söyleyebiliriz. Anket sorusuna verilen cevaplar ışığında bayanların spor alanında da erkekler kadar iyi bir yarışmacı oldukları söylenebilir.

Araştırma grubunun "Takım arkadaşlarım liderlik yeteneğime saygı duyarlar." sorusuna bayan sporcular, %3,8 "hiçbir zaman", %11,5 "çok az", %38,5 "bazen", %32,7 "oldukça fazla", %13,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %3,6 "hiçbir zaman", %21,8 "çok az", %36,4 "bazen", %20 "oldukça fazla", %18,2 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Buna göre bayan sporcuların, %38,5 "bazen" cevabını verirken, erkek sporcuların ise, %36,4 yine "bazen" cevabını vermişlerdir. Araştırmadan elde edilen verilere göre bayan ve erkek takımlarında anket sorularına verilen cevapların birbirine yakın olduğu görülmüştür. Takım içinde sporcular her zaman lidere saygı göstermekte ve lideri benimsemektedirler. Sporcuların ilgilendikleri spor branşlarında buldukları takım ortamı içerisinde kendilerini yönlendirebilecek bir lidere ihtiyaç duyduklarını söyleyebiliriz.

"Takım arkadaşlarım kadar sert ve dayanıklı görünmüyorum." sorusuna araştırmaya grubunda yer alan bayan sporcular, %23,1

"hiçbir zaman", %25 "çok az", %32,7 "bazen", %17,3 "oldukça fazla", %1,9 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %40 "hiçbir zaman", %20 "çok az", %25,4 "bazen", %9,1 "oldukça fazla", %5,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen verilere göre bu soruya bayan sporcuların, %32,7 "bazen" cevabını, erkek sporcuların %40 "hiçbir zaman" cevabını vermiştir. Verilen cevaplara bakılarak, bayan sporcuların kendilerini sertliğin ve dayanıklılığın gerekli olduğu sporlara uygun görmemekte, bunun aksine erkek sporcuların ise spor ortamı içerisinde sertliğin ve dayanıklılığın varolduğu durumları tercih ettiklerini söyleyebiliriz. Bayanlar rekabet sporlarında erkek sporcuların performansını gösterip başarılı olurlarsa kadınlık duygularını tehlikeye atarlar ve bu tür sert ve rekabet gerektiren sporlarda kadınlık duyguları ile ilgili endişe duyabilirler [39].

"Takım arkadaşlarım iş bitiriciliğimi ve kararlılığımı beğeniyor." sorusuna araştırma grubunda yer alan bayan sporcular, %11,5 "çok az", %32,7 "bazen", %44,3 "oldukça fazla", %11,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %1,8 "hiçbir zaman", %9,1 "çok az", %36,4 "bazen", %34,5 "oldukça fazla", %18,2 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırmadan elde edilen verilere göre bayan sporcuların, %44,3 "oldukça fazla" erkek sporcuların, %36,4 "bazen" cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan sporcuların verdiği cevaplar doğrultusunda kararlılık ve iş bitiricilik konusunda bayan sporcuların erkek sporculara oranla takımları içerisinde daha fazla beğenildiği sonucu çıkmıştır. Spor ortamı içerisinde bayan sporcular daha iş bitirici bir göreve olumlu yaklaşırlarken, erkekler sorumluluk gerektiren durumların kendilerine yansıtılmadan çözümlenmesini istemektedirler. Burada bayanların erkeklere göre spor ortamı içerisinde daha fazla sorumluluk duygusuna sahip olduklarını

söyleyebiliriz. Gill ve Dieter(1988) rekabet sporunda 3 değişik güdüyü ölçen spor yönelim anketi ile yaptıkları araştırmalarından erkek sporcuların kazanma isteklerinin ve rekabet duygularının bayan sporculardan yüksek olduğunu ancak bayanların amaca yönelik davranışlarda yüksek düzeyde sorumluluk duygusuna sahip olduğunu bulmuşlardır [20].

Araştırma grubunda yeralan bayan sporcular "Diğer oyuncularını eğitmek için çok çaba gösteriyorum." sorusuna %5,8 "hiçbir zaman", %19,2 "çok az", %42,3 "bazen", %25 "oldukça fazla", %7,7 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %9,1 "hiçbir zaman", %27,3 "çok az", %36,4 "bazen", %12,7 "oldukça fazla", %14,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen verilere göre bayan sporcular %42,3 "bazen", erkek sporcular ise, %36,4 "bazen" cevabını vermişlerdir. Anketimizin bu sorusuna verilen cevaplarda bayan ve erkek sporcular arasında fazla fark görülmemektedir. Buna göre bayan sporcularda erkek sporcularda diğer oyuncularını eğitmek için çaba gösterdikleri görülmektedir. Spor ortamı içerisinde oyuncuların başarı için daima dayanışma ve birlik içinde oldukları söylenebilir.

Araştırma grubunda yeralan bayan sporcular "Takım lideri olmaktan hoşlanıyorum." sorusuna %19,2 "hiçbir zaman", %9,6 "çok az", %17,3 "bazen", %42,4 "oldukça fazla", %11,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %21,8 "hiçbir zaman", %12,7 "çok az", %32,8 "bazen", %20 "oldukça fazla", %12,7 "her zaman"cevabını vermişlerdir. Bu soruya bayan sporcular, %42,4 "oldukça fazla", erkek sporcular %32,8 "bazen" cevabını vermişlerdir. Araştırmayadan elde edilen verilere bakılarak bayanların liderliğe daha istekli oldukları erkeklerin ise bundan kaçındıkları söylenebilir. Liderlik doğrudan yada ima yoluyla tehditten çok istek ve inandırmakla insanları yönetmek olarak

tanımlanmaktadır [5]. Tanıma bakıldığında takımlardaki lider oyuncuların diğer oyuncularından daha fazla sorumluluk üstlenmesi gerekmektedir. Buna bakılarak, erkekler liderliğin beraberinde getireceği sorumluluk duygusunu tercih etmemekte, bayanlar ise takım içerisinde sorumluluğun kendilerine verilmesinden hoşlanmaktadırlar.

"Benimle aynı düzeyde olan birisiyle başa baş mücadele ederken kazanmaktan çok kaybederim." sorusuna araştırmaya grubunda yer alan bayan sporcular, %17,3 "hiçbir zaman", %53,8 "çok az", %21,2 "bazen", %1,9 "oldukça fazla", %5,8 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %21,8 "hiçbir zaman", %49,1 "çok az", %27,3 "bazen", %1,8 "oldukça fazla" cevabını vermişlerdir. Verilen cevaplara göre bayan sporcuların %53,8 "çok az" cevabını, erkek sporcuların ise, %49,1 "çok az", cevabını verdiği görülmüştür. Buna göre bayan sporcuların ve erkek sporcuların vermiş olduğu cevaplarda büyük farklar gözlenmemiştir. Yüksek düzeyde başarı gereksinmesi olan bireyler başarılabilir güçlükteki görevleri üzerine alıp istedikleri başarı tatminini elde ederler. Bu bireyler başarılamiyacak kadar zor yada çok kolay görevleri tercih etmezler. Orta düzeyde riskli görevleri alarak başarılı olmak isterler [37]. Örneğin Bir sporcuya yarışmak istediği rakipler sorulduğunda başarı ihtiyacı yüksek olanların genellikle çok kolay başaracağı ya da başarmasının hemen hemen hiç olmadığı bir yarışmacıyı tercih edeceği, yüksek başarı ihtiyacına sahip olan sporcuların ise rekabet edeceği ve rekabeti sonucunda başarıya ulaşacağını düşündüğü kendine yakın yarışmacıları tercih edeceği görülecektir.

Araştırma grubunda yer alan bayan sporcular, "Sportif kapasitemi beğenmiyorum." sorusuna %38,5 "hiçbir zaman", %13,5 "çok az", %28,8 "bazen", %7,7 "oldukça fazla", %11,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %29,1 "hiçbir zaman", %18,2 "çok az", %32,7 "bazen", %14,5 "oldukça fazla", %5,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen verilere bakılarak bayan sporcuların %38,5 "hiçbir zaman", erkek sporcuların, %32,7 "bazen" şeklinde anket sorularını cevapladığı görülmüştür. Verilen cevaplara göre erkek sporcuların sportif kapasitesini daha yüksek seviyede beğendikleri, bayan sporcuların ise sportif kapasitelerini daha az beğendikleri gözlemlenmiştir. Bayanların spordaki başarılarını yeterli görmedikleri ve daha iyisi için çaba harcamaya istekli olduklarını söyleyebiliriz. Bu isteğin kaynağı bayanlarda, erkek sporcuların performans başarılarını yakalama isteği olarak adlandırabiliriz.

Başarılı ve başarısız olma yaşantılarının etkisini değerlendirmek için, başarı isteğinin iki temel unsuru olan başarıya istekli olma ve başarısızlıktan kaçınma esas alınabilir. Buradaki esaslardan başarıya istekli olmanın başarıyı doğrudan teşvik edici bir etkisi vardır. Başarıyla ilgili beklenti ne kadar büyükse, sportif kapasiteyi artırma yönündeki istekte o kadar fazla olur [18].

"Çok yetenekli rakiplere karşı daha iyi oynadığımı sanıyorum." sorusuna araştırma grubunda yer alan bayan sporcular, %25 "bazen", %51,9 "oldukça fazla", %23,1 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %30,9 "bazen", %38,2 "oldukça fazla", %30,9 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Verilen cevaplara bakılarak bayan sporcuların %51,9 "oldukça fazla", erkek sporcuların ise %38,2 "oldukça fazla" şeklinde soruları yanıtlamışlardır. Araştırmadan elde edilen verilere göre bayan sporcuların erkek sporculara oranla kuvvetli ve yetenekli rakiplere karşı daha iyi oyun oynadıkları ve kendilerini iyi hissettikleri söylenebilir. Ancak başarısızlıktan kaçınma güdüsüne sahip olan sporcular ya yenebileceklerine emin oldukları çok kolay rakiplere yada yenilmeyi umdukları kadar iyi olan

rakipleri tercih edeceklerdir. Çünkü kendilerinden çok yetenekli ve iyi olan sporculara yenilmek özgüvenlerini etkilemeyecektir [15].

"Bir takım arkadaşımın oynamasına yararlı olacak önerilerde bulunmaktan hoşlanıyorum." sorusuna araştırma grubunda yer alan bayan sporcular %3,8 "çok az", %28,8 "bazen", %48,3 "oldukça fazla", %19,1 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %9,1 "çok az", %38,2 "bazen", %38,2 "oldukça fazla", %14,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen verilere göre bayan sporcuların", %48,3 "oldukça fazla" cevabında yoğunlaştığı, erkek sporcuların ise, %38,2 "bazen" ve %38,2 "oldukça fazla" cevabında yoğunlaştığı görülmüştür. Araştırmanın bu sorusundan anlaşılacağı gibi bayan ve erkek sporcular takım arkadaşlarının oynamasında yararlı olacak önerilerde bulunmaktan hoşlandıkları sonucuna varılmıştır. Hem bayan hem de erkek sporcular performanslarının artması, bu durumun takımın performansına ve maç sonucuna yansımalarının bir gerekçesi olarak, oyun içinde ve dışında birbirlerine destek olduklarını söyleyebiliriz.

4.4. Araştırma Grubunun Başarıya Yaklaşma Güdüsüne Bakış Açıları

Başarı ihtiyacı kuramı, insanların almak istedikleri risklerde (risk taking) başarı gereksinimi ile başarısızlık korkusu arasındaki ilişkileri anlamamıza yardım eder. Yüksek başarı gereksinimi olan insanlar için, herkesin yapabileceği kolay bir şeyi yapmak çekici değildir, bundan ötürü de kolay görevlerden uzak dururlar. Diğer taraftan eğer çok zor görevleri denerlerse başarı şansları azdır. Yani, yüksek risk durumlarında başarı fazla değildir. Sonuç olarak bu kişiler, çok kolayla çok zor arasında bir risk almayı tercih ederler. Orta güçlükteki bir görev bu sporcular için en iyi başarı şansını hazırlar.

Başarısızlık korkusu büyük olan yani yüksek kaygılı insanlar için kolay görevler çekicidir, çünkü başarıma hemen hemen neredeyse kesindir. Çok güç bir iş de çekici görünebilir, çünkü onda hiç kimse başaramaz ve başarısızlık olağandır. Fakat bu kişiler, orta güçlükteki işlerden kaçınma eğilimindedirler, çünkü burada yüksek başarıyla karşılaştırmalar yapılabilir [15].

Araştırma grubunda yeralan bayan sporcular "Zor bir antrenman anında çalıştırıcının taktiri bana zorluğu unutturur." sorusuna %3,8 "hiçbir zaman", %15,4 "çok az", %26,9 "bazen", %32,7 "oldukça fazla", %21,2 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %7,2 "çok az", %16,4 "bazen", %36,4 "oldukça fazla", %40 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen sonuçlara bakılarak bayan sporcuların %26,9 "bazen", %32,7 "oldukça fazla" cevaplarında, erkek sporcularında %36,4 "oldukça fazla", %40 "her zaman" cevaplarında yoğunlaştığı gözlenmektedir. Bu değerlendirmeden anlaşılacağı gibi erkek sporcular çalıştırıcının taktirine daha fazla önem verdiği görülmektedir. Spor eyleminde dışsal güdülenme deyince; sporcunun kendi dışında kalan antrenörü, takım arkadaşları ve ailesinin etki ve katkısı akla gelir. Bunların içinde en etkili olan ise antrenördür. Bir çok sporcu "antrenörümün ilgi ve övgüsü benim için herşeydir" görüşüne sahiptir [5]. Bayanların duygusal yapılarından kaynaklanan nedenlerle antrenörün desteğine daha fazla ihtiyaç duydukları düşünülür. Oysa ki yapılan anket sonuçları erkek sporcuların antrenörün takdirine daha fazla ihtiyaç duyduklarını göstermiştir.

Başarı için antrenör sporcu işbirliği sağlanmalıdır [40].

Araştırmaya katılan bayan sporcular "İyi bir oyun çıkarmak bana heyecan veriyor." sorusuna %7,7 "çok az", %9,6 "bazen", %25 "oldukça fazla", %57,7 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %16,4 "bazen", %12,7 "oldukça fazla", %70,9 "her zaman" şeklinde cevap

vermişlerdir. Buna bakılarak bayanların %25 "oldukça fazla", %57,7 "her zaman" erkeklerin ise %70,9 "her zaman" cevabını yüksek bir yüzde ile cevapladığı belirlenmiştir. Müsabakada iyi bir oyun çıkarmanın erkek sporcular açısından daha fazla önemsendiği, iyi oynamanın erkek sporculara daha fazla heyecan verdiği ortaya çıkmaktadır. Spor sayesinde erkeklerin bayanlara göre daha çok kendini gösterebilme, kendini kanıtlama duygularını tatmin ettiklerini söyleyebiliriz. Bayanlar, erkeklerin baskın olduğu spor ortamında başarıya ulaşıp yüksek performans gösterirlerse iki cinsiyet tarafından da sosyal olarak reddedileceklerinden ve bu durum karşısında kadınlık duygularının zarar görmesinden korkarlar [2]. Bu tür bir duygusal ortam içerisinde olan bayan sporcularda başarıya ulaşmak için göstereceği performansta ve cabalarda bir isteksizlik söz konusu olabilir.

Sporcular makul bir başarıyla tanıştıkları zaman bu onların yetenek duygusunu güçlendirir, diğer yönden ise daha mükemmele ulaşma dürtülerini pekiştirir [38]. Bunun da sporcuya kazanma ve iyi oynama konusunda bir heyecan verdiği söylenebilir.

Anketimizde yeralan "İzleyiciler varken daha iyi oynuyorum." sorusuna araştırma grubunda bulunan bayan sporcular, %5,8 "hiçbir zaman", %13,5 "çok az", %36,5 "bazen", %25 "oldukça fazla", %19,2 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %9,1 "hiçbir zaman", %7,2 "çok az", %21,8 "bazen", %34,5 "oldukça fazla", %27,4 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen verilere bakılarak bayan sporcuların %36,5 "bazen", erkek sporcuların, %34,5 "oldukça fazla" şeklinde anket sorularını cevapladığı görülmüştür. Verilen cevaplara göre erkek sporcuların izleyici varken daha iyi oynadıklarının düşündükleri, bayan sporcuların ise izleyiciler varken iyi oynadıklarını düşünmedikleri sonucuna varılmıştır. Sporda izleyici hem baskı yapıcı hem de motive edici bir kesim olarak değerlendirilmektedir. Seyirciler

sporcuları destekleyebilir. Seyircinin olumlu veya olumsuz desteği, sporcunun psikolojik durumunu farklı düzeyde etkileyerek psikolojik zorlanmaya yol açabilir [5]. Burada bayan sporcuları etkileyen diğer faktörde cinsiyet rollerine uygun davranışta bulunmak istemeleridir. Spor aktiviteleri uzun bir süre toplum tarafından erkek aktivitesi olarak kabul edilmiştir [2]. Bayan sporcuların toplum tarafından izlenirken erkek aktivitesi olarak algıladıkları sporda başarılı olup kendi cinsiyet rollerini tehlikeye atmak istemezler.

"Spordaki geçmiş başarılarımdan söz etmeyi seviyorum." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %13,5 "hiçbir zaman", %21,2 "çok az", %28,8 "bazen", %19,2 "oldukça fazla", %17,3 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %16,4 "hiçbir zaman", %27,3 "çok az", %32,7 "bazen", %20 "oldukça fazla", %3,6 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Verilen cevaplarda görüldüğü gibi bayan sporcular %21,2 "çok az", %28,8 "bazen" seçeneklerinde, erkek sporcular %27,3 "çok az", %32,7 "bazen" seçeneklerinde yoğunlaşmışlardır. Elde edilen doğrultusunda bayan ve erkek sporcuların verdiği cevaplar arasında büyük farklar görülmemiştir. Ancak genel dağılıma bakıldığında bayan sporcuların spordaki geçmiş başarılarından söz etmeyi daha fazla sevdiği görülmektedir. Bir işi tamamlamadaki arzu, iyi bir iş yapmak ve en iyisi olmak amaçları toplumumuzda sadece başarılı insanları değil, bir çok insanı tanımlamaktadır. Başarı için yüksek ihtiyaç duyan kişi bir amacı tamamlamaya ve başarmaya odaklanır. Yüksek başarı ihtiyacı olan sporcunun çalıştığı ortamda güdü üretmek gerekmez. Güdü zaten oradadır. Yapılması gereken sporcunun başarıya ulaşabileceği iş koşullarını sağlamaktır. Sporcunun problemi zorluklar onun için çok büyümeden onlara hakim olmasıdır ki onlar hakkında çok konuşması bu durumu açıklar [40]. Yani insan başarıya ihtiyaç duyduğunda geçmiş başarılarından

bahsederek, kendine yeni bir başarı için güç kaynağı yaratabilir. Geçmişte başarmış oldukları, yeni başarılar için bir başlangıç olabilir.

Araştırmaya katılan bayan sporcular "Bir maçı kazanınca kendimi çok tatmin olmuş hissediyorum." sorusuna %1,9 "hiçbir zaman", %3,8 "çok az", %13,5 "bazen", %34,6 "oldukça fazla", %46,2 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %1,8 "hiçbir zaman", %1,8 "çok az", %23,6 "bazen", %41,9 "oldukça fazla", %30,9 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen verilere bakılarak bayan sporcuların %34,6 "oldukça fazla", %46,2 "her zaman", erkek sporcuların da %41,9 "oldukça fazla", %30,9 "her zaman" cevaplarında yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Verilen cevaplar sonucunda bayan ve erkek sporcular arasında bir maçı kazandıkları zaman kendini tatmin olmuş hissetmeleri ile ilgili düşüncelerinde herhangi bir farklılık gözlenmemiştir. Eğer sporcu yüksek başarı güdüsünü tatmin edemezse, hüsrana uğrayacak ve başka bir iş arayacaktır. Eğer tatmin olursa organizasyonun mutlu ve üretken bir üyesi olacaktır [18].

Başarıya yüksek gereksinim duyan bireyler, işinden aldığı sevgi ve tanınmadan büyük tatmin duyar.

Araştırmaya katılan bayan sporcular "Yeteneklerini geliştirmek için fazladan antrenman yapmaya istekli olan sporcuları takdir ediyorum." sorusuna %3,8 "hiçbir zaman", %3,8 "çok az", %5,8 "bazen", %30,8 "oldukça fazla", %55,8 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %3,6 "bazen", %21,8 "oldukça fazla", %74,6 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Buna göre bayan sporcuların, %55,8 "her zaman" cevabını, erkek sporcuların ise, %74,6 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırmadan elde edilen verilere göre bayan takımlarında ve erkek takımlarında anket sorularına verilen

cevapların birbirine yakın olduğu ve yeteneklerini geliştirmek için daha fazla çalışmaya istekli sporcuları taktir ettikleri görülmüştür. İçsel nedenler olan yetenek ve çabayla, başarının nedeninin açıklanması, sporcunun kendisiyle ilgili pozitif bir tutum geliştirmesine neden olacak ve benlik saygısını arttıracaktır. Ayrıca sporcu "ben yetenekliyim" derken "çaba sarf ettiğim için kazandım" da diyebilmelidir. Birçok yetenekli sporcunun yeterli çabayı göstermediği için çok şeyler kaybettiğine ilişkin, özellikle sporumuzdan örnekler doludur. Bu bağlamda tek başına yetenekli olmak yeterli değildir. Yetenekle birlikte çalıştığı için kazandığının söylenmesi sporcularda "çalıştığım zaman kazanırım" düşüncesinin gelişmesine neden olacaktır. Bir başka anlatımla kontrol edilebilir faktörlerin sporcular tarafından içselleştirilmesi önemli olmaktadır. Eğer başarı, yetenek ve çabayla açıklanacak olursa sporcu, "çok çalıştığım zaman başarılı olurum" düşüncesini genelleyecektir [18].

"İnsanların maç sırasında beni izlemelerinden hoşlanıyorum." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %3,8 "çok az", %50 "bazen", %40,4 "oldukça fazla", %5,8 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya, %34,5 "oldukça fazla", %65,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen verilere bakılarak bayan sporcular %50 "bazen", %40,4 "oldukça fazla", erkek sporcular ise %34,5 "oldukça fazla", %65,5 "her zaman" cevabında yoğunlaştıkları görülmüştür. Bu şekilde verilen cevaplardan da maç sırasında izlenmekten bayan sporcuların erkek sporculara oranla daha az hoşlandığı anlaşılmaktadır. Bayan sporcuların başarılarına izleyicilerin olumsuz bir etki yarattığını söyleyebiliriz. Serbest zamanlarını değerlendirme amacıyla spor yapanlar için yaptıklarından zevk almak, seyircilere bağlı değildir. Ancak, profesyonel sporlarda taraftarın desteğini alarak oynamak veya yarışmak performans üzerinde olumlu etkilerde bulunmaktadır. Destekte bulunan seyircilerin varlığı, izleyici desteğini isteyen

erkek sporcular için sporcunun uyarılma düzeylerini yukarıya çekme ve yapılanın önemini arttırma şeklinde yorumlanabilir. Bayan sporcular için ise izleyicinin sporcuda stres yarattığını söyleyebiliriz [5].

Araştırma grubunda yeralan bayan sporcular "Sporda başarılı olmayı istiyorum." sorusuna %1,9 "Hiç bir zaman", %1,9 "çok az", %3,8 "bazen", %7,7 "Oldukça fazla", %84,7 "her zaman" şeklinde cevap vermişlerdir.

Araştırma grubunda bulunan erkek sporcular ise aynı soruya %3,6 "hiçbir zaman", %9,1 "oldukça fazla", %87,3 "her zaman" şeklinde vermişlerdir. Anketten elde edilen cevaplara bakılarak bayan sporcuların %84,7 "her zaman", erkek sporcuların, %87,3 "her zaman" daha yüksek bir oranla tercih etmişlerdir. Verilen cevaplardan anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan bayan sporcularda, erkek sporcularda başarılı olmayı istemektedir. Ancak çok az bir farkla da olsa erkek sporcular başarılı olmayı bayan sporculardan daha çok istemektedir. Sporda hedeflerin daha önceden bilinmesi, sporcunun kendisini bu hedeflere göre ayarlamasını sağlayacaktır. Kimi sporcular antreman ve yarış güdülenmelerini ayakta tutabilmek için belirli hedefler koyarlar(en iyisi olmak gibi) ve bu hedefler onların elde etmek istedikleri başarı noktasına varmalarına yardımcı olmaktadır [6]. Erkek sporcuların kendilerine bir hedef belirlemede bayan sporculara göre daha somut hedeflerle hareket ettiklerini söyleyebiliriz. Bayan sporcuların ise sporda hedef belirlemede erkekler kadar cesaretle olmadıklarını söyleyebiliriz.

Araştırmaya katılan bayan sporcular "Sporda başarılı olmak için tüm yıl boyunca çalışmayı isterim." sorusuna %1,9 "hiçbir zaman", %13,5 "çok az", %36,6 "bazen", %28,8 "oldukça fazla", %19,2 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya, %7,2 "çok az", %10,9 "bazen", %38,2 "oldukça fazla", %43,7 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Verilere bakıldığında bayan sporcuların %36,6 "bazen" cevabını

verdiği, erkek sporcularında %43,7 “her zaman” cevabını verdiği görülmüştür. Elde edilen verilerden de anlaşılacağı gibi erkek sporcular sporda başarılı olmak için çalışmayı daha fazla istedikleri görülmektedir. Çağdaş yaşamla birlikte bayanların spora katılım ve başarı oranlarında bir artış gözlenirse de halen bayanların sporu tam bir meslek gibi benimsemedikleri ve belirli bir hedefleri olmadıkları söylenebilir.

Araştırmaya katılan bayan sporcular “Amacım bir spor dalında önde gelen biri olmaktır.” sorusuna %9,6 “hiçbir zaman”, %13,5 “çok az”, %9,6 “bazen”, %28,8 “oldukça fazla”, %38,5 “her zaman” cevabını vermişlerdir.

Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %1,8 “hiçbir zaman”, %3,6 “çok az”, %7,2 “bazen”, %23,6 “oldukça fazla”, %63,8 “her zaman” cevabını vermişlerdir. Anketin bu sorusunu bayan sporcular %38,5 “her zaman” cevabını, erkek sporcuların ise %63,8 “her zaman” cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan sporcuların verdiği cevaplar doğrultusunda erkek sporcuların bayan sporculara oranla kendi spor dallarında önde gelen bir sporcu olmaya daha fazla önem verdikleri anlaşılmaktadır. Motivasyon konusunda çalışma yapan bilim adamlarının güdeleri birincil ve ikincil olarak sınıflandırdıkları görülmektedir. Birincil güdeler fizyolojik-biyolojik özellikli olup, geciktirilmeyen, mutlaka karşılanması gerekli gereksinimlerdir. İkincil güdelerin kısa sürede doyurulması gerekmez. Bunlar toplumsal özellikteki güdülerdir ve toplumda bir yer edinme, tanınma, dostluk çerçevesinde aranan, yokluğu hissedilen bir kişi olma gibi duyguları içerir.

Bireyin sadece bir sporla ilgilenmesi ve başarılı olması yeterli değildir. İçinde bulunduğu spor toplumunun saygıdeğer bir üyesi olarak aranan, yokluğu hissedilen, kendisine değer verilen, saygın bir kişi olmayı arzular. Sonuçta kendini gerçekleştirmek, tüm yaratıcı yeteneklerini ortaya koyarak bunları en üst düzeyde

geliştirmek ister [6]. Ancak toplumumuzda varolan erkeklerin bayandan daha üst bir statüde bulunma istekleri ve ihtiyaçlarının sonucu olarak, erkeklerin spor motivasyonlarında ikincil güdülerin (elde edecekleri ün/tanınma) bayanlardan daha fazla olduğunu söyleyebiliriz.

"İyi bir sporcu olmak benim için önemli değildir." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %63,5 "hiçbir zaman", %13,5 "çok az", %9,6 "bazen", %1,9 "oldukça fazla", %11,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %72,8 "hiçbir zaman", %10,9 "çok az", %9,1 "bazen", %3,6 "oldukça fazla", %3,6 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen veriler incelendiğinde bayan sporcular %63,5 "hiçbir zaman" cevabını, erkek sporcular %72,8 "hiçbir zaman" cevabını yüksek oranda tercih etmişlerdir. Araştırmaya katılan sporcular arasında erkek sporcular bayan sporculara göre iyi bir sporcu olmanın kendileri açısından önemli olduğunu ifade eden cevaplar vermişlerdir. Bayanlar sporda kendileri için çok yüksek hedefler belirlemediklerinden dolayı, bayanların çoğu için önemli olanın sporda bir hedefi gerçekleştirmek değil, salt spor yapmak olduğunu söyleyebiliriz.

Anketimizde yer alan "En iyisini yapmak için çok çaba gösteririm." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %3,8 "çok az", %7,7 "bazen", %61,6 "oldukça fazla", %26,9 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %1,8 "hiçbir zaman", %9,1 "bazen", %23,6 "oldukça fazla", %65,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Verilen cevaplara göre bayan sporcular %61,6 "oldukça fazla" cevabını, erkek sporcular ise %65,5 "her zaman" cevabında yoğunlaşmışlardır. Bu sonuca göre erkek sporcuların müsabaka içerisinde elinden gelenin en iyisini yapmak için bayan sporculardan daha fazla çaba gösterdikleri

görülmüştür. Harter'e göre kişiler, insanoğlunun başarılı olabileceği her alanda yeterli olmaya doğuştan güdülenmişlerdir. Spor gibi bir başarı sahasında yeterli olma arzusunu tatmin etmek için, kişi en üstün olmayı dener. Bu üstünlük denemelerinde kişinin başarıyı algılaması, duygularını negatif veya pozitif yönde etkileyerek artırır. Yeterlilik motivasyonu arttıkça, sporcu daha ileri üstünlük denemeleri yapmaya teşvik olunacaktır [16]. Buna göre erkeklerin yeterlilik motivasyonlarının devamlı bir artış içinde olduğu, bayanların ise düşük olduğunu söyleyebiliriz.

Araştırmaya katılan bayan sporcular "Biriyle maç hakkında konuşurken heyecanlanıyorum." sorusuna %11,5 "hiçbir zaman", %17,3 "çok az", %28,8 "bazen", %23,2 "oldukça fazla", %19,1 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %14,5 "hiçbir zaman", %21,9 "çok az", %36,4 "bazen", %14,5 "oldukça fazla", %12,7 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Anketin bu sorusuna göre bayan sporcuların %28,8 "bazen", erkek sporcuların ise %36,4 "bazen" cevaplarını daha fazla tercih ettiği görülmüştür. Elde edilen verilere göre bu soruya verilen cevaplarda dağılımın bir birine yakın olduğu ancak erkek sporcuların bayan sporculara oranla yapacakları maç hakkında konuşmaktan daha çok heyecanlandıkları ortaya çıkmıştır.

"Tanınmak umuduyla spor branşında çok çalışıyorum." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %34,6 "hiçbir zaman", %26,9 "çok az", %13,5 "bazen", %13,5 "oldukça fazla", %11,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %20 "hiçbir zaman", %20 "çok az", %18,2 "bazen", %29,1 "oldukça fazla", %12,7 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Anketin bu sorusundan elde edilen veriler incelendiğinde bayan sporcuların %34,6 "hiçbir zaman", erkek sporcuların %29,1 "oldukça fazla" cevabını verdikleri belirlenmiştir. Verilen cevaplara göre bayan

sporcular çoğunlukla tanınmak için spor yapmadıklarını içeren cevaplar verirken erkek sporcularda çoğunlukla tanınma umuduyla spor yaptıkları yüksek bir oranla görülmüştür. Genel spor güdülenmesi içinde takdir edilme, dost kazanma, çevre edinme gibi toplumsal gereksinimler yer almaktadır. Kültür, çevre ve aileden kaynaklanan güdüler insanların görüş ve beklentilerini etkilemektedir. Bu çevrede etkin olma, kendini anlatma, ün kazanma, prestij ve üstünlük sağlama, egemen olma isteği ve macera hevesi; bireyi sporda başarıya iten nedenler olarak görülmektedir [6]. Erkeklerde genel spor güdülenmesinin bayanlara göre daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

Her yaşta ve her insanda bulunan tanınma ve ün kazanma gereksinimi özellikle genç yaşlarda en kolay spor ile karşılanabilir. Bu durum spora ilgi duyan ve duymayan gençleri etkilemektedir. Spor onlara kendi küçük çevrelerinde beğenilmekten başlayıp, toplumsal bir kahraman olmaya, uluslararası ün kazanmaya uzanan manevi hazlardan toplumsal sınıf değiştirmeye kadar uzanan geniş olanaklar sağlamaktadır. Buda gençlerin sporda başarılı olmaya ilişkin motivasyonlarını büyük ölçüde etkilemektedir. Böylece her havuza giren çocuk Mark Spitz'i, her topa vuran çocuk Pele'yi düşlemeye başlamıştır [5]. Diyebiliriz ki sporun tüm dünyada izleyici kitlesi artarken, tüm dünya tarafından tanınma gibi bir hedefin var olduğu bir ortamda bayanların bunu spor yoluyla kazanmakta erkeklerin arkasında oldukları söylenebilir.

Anketimizde bulunan "Başkalarının güç bulduğu bir görevin bana verilmesinden zevk duyuyorum." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %3,8 "çok az", %32,7 "bazen", %40,4 "oldukça fazla", %23,1 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %3,6 "hiçbir zaman", %27,4 "bazen", %34,5 "oldukça fazla", %34,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan bayan sporcuların %32,7 "bazen", %40,4 "oldukça fazla", erkek

sporcuların ise %34,5 “oldukça fazla”, %34,5 “her zaman” cevaplarında yoğunlaştıkları görülmüştür. Buna göre erkek sporcular bayan sporcularla kıyaslandığında güç olan görevleri yerine getirmekten ve bununla bağlantılı olarak müsabaka esnasında sorumluluk almaktan kaçınmadıkları tespit edilmiştir. Başarısızlıktan sakınma hakkında çok endişe duyan kişiler daha gerçek dışı hedefler edinmeye (yeteneklerine oranla ya çok düşük ya çok yüksek) ve başarısızlığın en az olduğu daha az zorluktaki, hatta başarı elde edildiğinde en az tatmin veren görevleri seçmeye eğilimlidirler. Sonuç için sorumluluk duygusunun önemi, seçilmiş görevlerin seviyesini belirlemede önemlidir. Başarı güdülü konulardaki gibi başarıları ve başarısızlıkları için kim çok fazla sorumluluk duyuyorsa, kişide normal seviyedeki görevleri seçmeye eğilim görülür. Başarı ve başarısızlık için sorumluluk duymayanlar ise değişik zorluktaki görevler arasında tercih yapamazlar [20].

Araştırmaya katılan bayan sporcular "Sezon dışında sporu unutmaktan hoşlanıyorum." sorusuna %5,8 “hiçbir zaman”, %11,5 “çok az”, %25 “bazen”, %34,6 “oldukça fazla”, %23,1 “her zaman” cevabını vermişlerdir.

Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %21,8 “hiçbir zaman”, %25,5 “çok az”, %20 “bazen”, %12,7 “oldukça fazla”, %20 “her zaman” cevabını vermişlerdir. Anketin bu sorusu incelendiğinde bayan sporcuların %34,6 “oldukça fazla” cevabını verdiği, erkek sporcuların %25,5 “çok az” cevabını verdiği görülmüştür. Bu soru ile ilgili araştırmadan elde edilen verilere göre bayan sporcuların erkek sporculara oranla sezon dışında sporla daha az ilgilendikleri görülmüştür. Bayan sporcular için, spor hayatı dışında vakitlerini sporla geçirmek istemedikleri, diğer sosyal uğraşlar ile ilgilenebileceklerini söylemek doğru olabilir. Erkek sporcular ise, sporu bir yaşam biçimi olarak kabul etmekte, hayatlarının bir tamamlayıcısı parçası olarak görmektedirler

diyebiliriz. Yani sporla ilgilenen erkekler bu konuda bayanlara göre daha profesyonel düşünmektedirler.

"Başarıya açılan yol şanstın çok daha fazla çalışmadan geçer." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %1,9 "çok az", %3,8 "bazen", %25 "oldukça fazla", %69,3 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %10,9 "bazen", %9,1 "oldukça fazla", %80 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Verilen cevaplara göre bayan sporcuların %69,3 "her zaman" cevabında, erkek sporcuların ise %80 "her zaman" cevabında yoğunlaştıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sporcuların verdiği cevaplar doğrultusunda bayan ve erkek sporcuların başarılı olmak için çalışmanın şanstın daha önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Yani her konuda olduğu gibi toplum yaşantısı içerisinde, spordada belirli bir statü ve konum elde edebilmenin yolu çok çalışmaktan geçmektedir diyebiliriz.

4.5. Araştırma Grubunun Başarısızlıktan Kaçınma Güdüsüne Bakış Açıları

Araştırmaya katılan bayan sporcular "Maçtan hemen önce gergin oluyorum ve olduğum yerde duramıyorum." sorusuna %9,6 "hiçbir zaman", %11,5 "çok az", %55,8 "bazen", %21,2 "oldukça fazla", %1,9 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %7,2 "hiçbir zaman", %32,9 "çok az", %41,8 "bazen", %14,5 "oldukça fazla", %3,6 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Bu cevaplarda görüldüğü gibi bayan sporcular %55,8 "bazen", %21,2 "oldukça fazla", erkek sporcular %32,9 "çok az", %41,8 "bazen" cevabına daha büyük bir yüzde ile katılmışlardır. Böylece bayan sporcuların erkek sporculara göre maçtan önce daha gergin oldukları sonucuna varılmıştır. Sporcular karşılaşma öncesi içinde buldukları

psikolojik durum nedeniyle bazı fizyolojik sorunlar yaşarlar. Sık tuvalete gitme, mide ağrısı, uykusuzluk, baş ağrısı vs. Bu durum sporcuların karşılaşma sırasında ortaya koyacakları performansı doğrudan etkilemektedir. Bütün bunların sebebi sporcunun maç öncesinde duyduğu endişenin sporcuda kaygı durumunu yaratması bununda kendini fizyolojik belirtilerle göstermesidir [2].

"Maçta kendimi oyuna öylesine veriyorum ki geçici olarak gerçeğe bağlantımı yitiriyorum." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %11,5 "hiçbir zaman", %9,6 "çok az", %36,6 "bazen", %30,8 "oldukça fazla", %11,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %5,5 "hiçbir zaman", %12,7 "çok az", %38,2 "bazen", %32,7 "oldukça fazla", %10,9 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen cevaplar incelendiğinde bayan sporcular %36,6 "bazen", %30,8 "oldukça fazla", erkek sporcular %38,2 "bazen", %32,7 "oldukça fazla" cevaplarını büyük bir çoğunlukla tercih ettiği belirlenmiştir. Anketimize katılan bayan ve erkek sporcuların bu soruya verdikleri cevaplar arasında büyük farklar olmamakla birlikte erkek sporcuların maça kendilerini daha fazla verdikleri ve gerçeğe bağlantılarını yitirdikleri sonucu çıkmıştır. Daha öncede söylediğimiz gibi erkek sporcular sporu daha ciddiye almakta, sporu sadece ek bir uğraş olarak görmemekte, spordan daha yüksek beklenti içine girmektedirler. Yani profesyonel düşünceye sahiptirler.

"Kaybedilen bir maçtan sonra uyumakta güçlük çekiyorum." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %5,8 "hiçbir zaman", %28,8 "çok az", %28,8 "bazen", %25 "oldukça fazla", %11,6 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %5,5 "hiçbir zaman", %30,9 "çok az", %16,4 "bazen", %25,5 "oldukça fazla", %21,7 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Araştırmamızın bu sorusunda bayan sporcuların verdiği cevapların dağılımı %28,8 "çok az", %28,8 "bazen", %25 "oldukça fazla", erkek sporcuların dağılımı

%30,9 “çok az” , %25,5 “oldukça fazla”, %21,7 “her zaman” şeklinde olmuştur. Verilen cevaplara göre bir maçtan sonra uyumakta güçlük çekiyorum sorusuna bayan ve erkek sporcuların birbirine yakın cevaplar verdikleri görülmüştür. Sporcular için kendilerinin iyi oynayarak, yenildikleri takımın daha üstün olduğunu kabul etmeleri oldukça zordur [16]. Sporun doğasında her zaman bir kaybeden, bir kazanan olmasına rağmen hiçbir zaman sporcunun kaybedeceğini bilse bile dahi sahaya kaybetmek için çıkmayacağını söyleyebiliriz.

"Bir maçtan önce sakin olmak benim için çok zor." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %17,3 “hiçbir zaman”, %7,7 “çok az”, %44,3 “bazen”, %19,2 “oldukça fazla”, %11,5 “her zaman” cevabını vermişler.

Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %7,2 “hiçbir zaman”, %30,9 “çok az”, %29,2 “bazen”, %18,2 “oldukça fazla”, %14,5 “her zaman” cevabını vermişlerdir. Verilen cevaplara göre bayan sporcular %44,3 “bazen”, erkek sporcular %30,9 “çok az”, %29,2 “bazen” cevabında yoğunlaşmışlardır. Yapılacak olan maçın stresi, maça ve sporcuya yansımakta doğal olarakda sonuca yansımaktadır. Bu durum bayanlar için daha çekilmez bir durum olmakla birlikte, bayan sporcuların maç öncesi daha yüksek kaygı ve stres yaşadıklarını söyleyebiliriz.

Araştırmaya katılan bayan sporcular "Kaybetmek beni gereğinden fazla etkiliyor." sorusuna %3,8 “hiçbir zaman”, %19,2 “çok az”, %15,4 “bazen”, %30,8 “oldukça fazla”, %30,8 “her zaman” cevabını vermişlerdir.

Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %7,2 “hiçbir zaman”, %10,9 “çok az”, %34,6 “bazen”, %27,3 “oldukça fazla”, %20 “her zaman”cevabını vermişlerdir. Bayan sporcuların %30,8 “oldukça fazla”, %30,8 “her zaman” cevaplarında, erkek sporcuların ise %34,6 “bazen”, %27,3 “oldukça fazla” cevaplarında yoğunlaştığı belirlenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan bayan

sporcular erkek sporculardan daha yüksek oranda kaybetmekten etkilendikleri görülmüştür.

"Maç sırasında, maçı verebilecek bir hata yaparsam kendime gelmem biraz zaman alır." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %5,8 "hiçbir zaman", %19,2 "çok az", %17,3 "bazen", %36,5 "oldukça fazla", %21,2 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %10,9 "hiçbir zaman", %23,6 "çok az", %25,5 "bazen", %29,1 "oldukça fazla", %10,9 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Cevapların dağılımına bakıldığında bayanların %19,2 "çok az", %36,5 "oldukça fazla", %21,2 "her zaman", erkeklerin %23,6 "çok az", %25,5 "bazen", %29,1 "oldukça fazla" cevabında yoğunlaştığı görülmüştür. Verilen cevaplardan anlaşıldığı gibi maçı kaybedecek bir hata yaptıklarında yapılan hatadan bayan sporcuların daha fazla etkilendiği sonucu çıkmıştır. Kazanmaya şartlanmış ve yüksek motivasyona sahip sporcunun kaybetme durumunu hiç düşünmediği için kaybedilen maç sonrası toparlanması ve durumu kabullenmesi daha zor olur. Bu durumda bayanların daha duygusal davrandıkları ve durumu atlatmalarının daha zor olduğu söylenebilir. Erkek sporcular ise daha mantıklı düşünerek, bir maçı kaybetmenin her şeyin sonu olmadığını düşünmelerinin daha yaygın olduğunu söyleyebiliriz.

"Bazen maçı kaybettiğimizde günlerce bunu kendime dert ederim." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %3,8 "hiçbir zaman", %28,8 "çok az", %26,9 "bazen", %23,2 "oldukça fazla", %17,3 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %23,6 "hiçbir zaman", %23,6 "çok az", %29,2 "bazen", %20 "oldukça fazla", %3,6 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Elde edilen verilere göre bayan sporcular %28,8 "çok az", %26,9 "bazen", %23,2 "oldukça fazla", erkek sporcular %23,6 "hiçbir zaman", %23,6 "çok az", %29,2 "bazen", %20 "oldukça fazla" cevaplarındaki dağılımın

bir birine yakın olduğu görülmüştür. Buradan da bayan ve erkek sporcuların maç kaybettikten sonraki günlerde bunu kendilerine çok dert etmedikleri sonucuna varılmıştır. Sporcunun bir yarışmayı kaybetmesi, beklenen performansı göstermemesi, kardoya girmemesi gibi durumların sporcunun prestiji açısından önemi büyüktür [40]. Sporcu bu gibi durumların devamında prestij kaybedecektir. Sporcuların bir sonraki maçı düşünerek, olumsuz duygulardan kendilerini çabuk kurtarıp, yeni maç için hazırlıklarını yapmaları gerektiğini söyleyebiliriz.

Araştırmaya katılan bayan sporcular "Bir maçtan hemen önce karnıma ağırlar girer" sorusuna %28,8 "hiçbir zaman", %23,1 "çok az", %32,8 "bazen", %11,5 "oldukça fazla", %3,8 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Aynı soruyu araştırmaya katılan erkek sporcular ise %50,9 "hiçbir zaman", %36,4 "çok az", %12,7 "bazen" şeklinde yanıtlamışlardır. Verilen cevaplara göre bayan sporcular %32,8 "bazen", erkek sporcular %50,9 "hiçbir zaman" cevabında yoğunlaşmışlardır. Birçok sporda aşırı sinirlilik, kaygı ve stres performans düşüklüğüne neden olmaktadır. Sporcuların antrenman performanslarıyla karşılaşma performansları, kaygı nedeniyle farklılaşabilir. Sporcunun kaygı düzeyleri farklı olduğunda, onların ortaya koyacakları etkililik ve verimliliğinde farklılaşacağını söyleyebiliriz. Sporcunun yaşadığı kaygının performansını nasıl ve ne ölçülerde etkileyeceği kişisel olmakla birlikte, yapılan spor ve becerinin çeşidine göre de farklılaşabilir. Sporcunun yaşadığı aşırı kaygı, onun konsantrasyonunun bozulmasına ve dolayısıyla performans kayıplarına uğramasına yol açabilir [27]. Bayanlar bu durumlarda kendilerini daha zor kontrol etmektedir. Erkeklerin otokontrolleri ise daha yüksektir.

Anketimizde yer alan "Bir hata yaptığımda maçın geri kalan bölümünde bu beni çok üzüyor." sorusuna araştırmaya katılan bayan

sporcular %5,8 "hiçbir zaman", %30,8 "çok az", %26,9 "bazen", %26,9 "oldukça fazla", %9,6 "her zaman" cevabını vermişlerdir.

Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %20 "hiçbir zaman", %27,3 "çok az", %27,3 "bazen", %18,2 "oldukça fazla", %7,2 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Verilen cevaplara bakılarak bayan sporcuların %30,8 "çok az", %26,9 "bazen", %26,9 "oldukça fazla", erkek sporcuların ise %27,3 "çok az", %27,3 "bazen" şıklarındaki dağılımın fazla olduğu göze çarpmaktadır. Buradan da maçta yapılan hatalardan dolayı bayan sporcuların daha fazla etkilendiği ve üzüldüğü sonucuna varılmaktadır. Başarısız olma durumu devamında da başarısızlık riskini beraberinde getirir. Bayan sporcuların başarısız oldukları durumları daha sonrasına yansıttıkları ve devamında başarıya güdülenme yerine başarısızlığa güdülenme gözlenmektedir. Başarısız olmuş sporcu, daha iyisini yapma ya motive olmak yerine, daha önceki başarısızlığın üzüntüsü ile zaman geçirdiğini söyleyebiliriz.

Araştırmaya katılan bayan sporcular "Bir maçtan önce olacakları kendime çok dert etmiyorum." sorusuna %21,2 "hiçbir zaman", %19,2 "çok az", %44,3 "bazen", %3,8 "oldukça fazla", %11,5 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Aynı soruya araştırmaya katılan erkek sporcular ise %21,8 "hiçbir zaman", %25,5 "çok az", %34,6 "bazen" %7,2 "oldukça fazla", %10,9 "her zaman" cevabını vermişlerdir. Verilen cevaplar incelendiğinde bayan sporcuların %44,3 "bazen", erkek sporcularında %34,6 "bazen" cevaplarını verdiği belirlenmiştir. Verilen cevapların genel dağılımına bakıldığında bayan ve erkek sporcuların bu soruya verdikleri cevaplarda büyük farklılıklar olmadığı gözlenmiştir. Bir spor dalında oldukça başarılı olan bir sporcu başarısından kaynaklanan güveni diğer spor koşullarına aktarır [20].

"Maçtan önceki gece uyumakta güçlük çekiyorum." sorusuna araştırmaya katılan bayan sporcular %21,2 "hiçbir zaman", %17,3 "çok az", %36,5 "bazen", %17,3 "oldukça fazla", %7,7 "her zaman"

cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan erkek sporcular ise aynı soruya %23,6 “hiçbir zaman”, %25,5 “çok az”, %41,8 “bazen”, %5,5 “oldukça fazla”, %3,6 “her zaman” cevabını vermişlerdir. Elde edilen verilere bakılarak bayan sporcuların %21,2 “hiç bir zaman” %36,5 “bazen” %17,3 “oldukça fazla” cevabında, erkek sporcuların %23,6 “hiçbir zaman”, %25,5 “çok az”, %41,8 “bazen” cevabında yoğunlaştıkları görülmektedir. Bu cevaplar doğrultusunda bayan ve erkek sporcular arasında fazla fark olmamasına rağmen, bayan sporcuların erkek sporculara oranla maç heyecanı nedeniyle daha fazla fiziksel rahatsızlık duyduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, Türkiye Deplasmanlı 1. Hentbol Liginde yer alan bayan ve erkek sporcuların başarı motivasyonlarının değerlendirilmesi yapılmış, bayan ve erkek sporcuların başarı motivasyonları arasında farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda sporcuların güç gösterme güdüsü ölçeğine verdikleri cevaplar incelendiğinde, bayan sporcuların erkek sporculara göre iyi bir yarışmacı olmadıkları, kendilerini sertlik ve dayanıklılığın gerektiği sporlara uygun görmedikleri, spor müsabakalarında liderliğe daha istekli oldukları, daha fazla sorumluluk duydukları, bireysel sportif kapasitelerini beğenmedikleri ve kendilerinden güçlü olan rakiplere karşı daha iyi oynadıkları belirlenmiştir.

Araştırmada yer alan bayan ve erkek sporcuların başarıya yaklaşma güdüsü alt ölçeğine verdikleri cevaplar incelendiğinde erkek sporcuların bayan sporculara göre, antrenörün taktirine önem verdikleri, izleyiciler varken daha iyi oynadıkları, seyredilmekten hoşlandıkları, başarılı olmak için çok çalıştıkları, iyi bir sporcu olmayı istedikleri, müsabaka içerisinde yüksek performans göstermeye çalıştıkları, müsabakalarda iyi oynamanın kendileri için önemli olduğuna inandıkları sonuçlarına varılmıştır.

Ankete katılan bayan ve erkek sporcuların anket sorularına verdikleri cevaplara yönelik olarak başarısızlıktan kaçınma

güdülerine bakıldığında, bayan sporcuların erkek sporculara göre müsabakadan önce daha gergin oldukları, yüksek düzeyde kaygı ve stres yaşadıkları, kaybetmekten daha fazla etkilendikleri, müsabakada yaptıkları hatalardan dolayı daha çok etkilendikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Burada bayan sporcuların erkek sporculara göre içsel faktörlerden(psikolojik ve fiziksel faktörler, Bkz s.15) daha fazla etkilendikleri söylenebilir.

Elde edilen verilere göre bayan ve erkek sporcuların başarısızlıktan kaçınma güdülerinde çok fazla farklılıklar olmadığı gözlenmiş, başarıya yaklaşma ve güç gösterme güdüsü arasında belirgin farklılıklar olduğu bulunmuştur.

Bu çalışma bayan ve erkek sporcuların başarı motivasyonları arasındaki farkların belirlenmesi amacıyla, hentbol sporuna yönelik olarak yapılmıştır.

Aynı çalışma takımların ligdeki sıralamaları izlenerek takımında yer alan sporcuların başarı motivasyonu düzeyleri ile ilişkilendirilebilir. Yapılan araştırma farklı branşlarda takım sporlarına ve bireysel sporlara uygulanabilir. Bununla birlikte bireysel sporlar ve takım sporlarıyla ilgilenen sporcular arasındaki başarı motivasyonu farkları incilenebilir. Yapılacak olan çalışmalar spor bilimlerinin ve sporda bilimselliğin gelişmesine katkı sağlayabilir.

KAYNAKLAR

1. KORUÇ, Ziya, *Otogenik Alıştırmaların Sporcuların Müsabaka Öncesi Stres Durumlarına Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Mayıs, 1994
2. GREENDORFER, Susan L., *Differences in Childhood Socialization Influences of Women Involved in Sport, The Dimensions of Sport Sociology*, Campain, IL:Leisure Press, 1979
3. TEREKLİ, M. Serdar, *Türkiye Birinci Profesyonel Futbol Liginde Yer Alan Kulüplerin Yönetim Politikalarının Sporcu Güdülenmesi Üzerine Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 1999
4. ANSHEL, M.H, *Sport Psychology, from theory to practice*, Goursuch Scarisbrick, Publishers Scottsdale, Arizona, 1990
5. BAŞER, Ergun, *Uygulamalı Spor Psikolojisi*, Bağırhan Yayımevi, 3. Basım, Ankara, 1998, s.185-278
6. KOÇ, Şevki, *Spor Psikolojisine Giriş*, Saray Tıp Kitabevleri, İzmir, 1994, s. 172
7. Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, *Psikoloji*, 1992, s.55
8. KAYNAK, Tuğray, *Organizasyonel Davranış ve Yönlendirilmesi*, Alfa Basım Yayım Dağıtım, 2. Baskı, İstanbul, 1995, s.101

9. BAKKER, F.C, Whitting, A.T.H. Burg VD., *Sport Psychology, Concepts and Applications*, 1990
- 10.COOPER, Cary, I., ROBERTSON, Ivan, T., *International Review of Industrial and Organizational Psychology*, John Willey & Sons Ltd., 1986
- 11.CAN, Halil, *Başarı Güdüsü ve Yönetmel Başarı*, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari bilimler Fakültesi Yayınları No:12, Ankara, 1985, s.17
- 12.Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Spor Psikolojisi Dersi Ders Notları
- 13.AŞIKOĞLU, Meral, *İnsan Kaynaklarını Verimliliğe Yönlendirme Aracı Olarak Motivasyon*, Üniversite Kitabevi, 1996, s.27-28-151-156
- 14.EROĞLU, Feyzullah, *Davranış Bilimleri*, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 3. Basım, İstanbul, 1996
- 15.COX. R., *Sport Psychology Concepts and Applications*, Second Edition, Wm, C. Brown Publishers, 1990
- 16.KONTER, Erkut, *Sporda Motivasyon*, Saray Tıp Kitabevleri, İzmir, 1997, s.13-15
- 17.İKİZLER, Can, KARAGÖZOĞLU, Cengiz, *Sporda Başarının Psikolojisi*, 3. Baskı, 1997, s.44

18. BAUMANN, Sigurd, *Uygulamalı Spor Psikolojisi*, Alfa Basım Yayım Dağıtım, 1. Baskı, İstanbul, 1994
19. GREENDORFER, Susan I., YIONNAKIS, Andrew, *Applied Sociology of Sport*, Human kinetics Books, Champaign, III, 1992
20. WEINBERG, Robert S., GOUID, Daniel, *Human Kinetics, Foundations Sport and Exercise Psychology*, 1995
21. BARON, Robert A., *Essentials of Understanding Psychology*, McGraw-Hill, Inc, 1996
22. TIRYAKI, Şefik, *Spor Psikolojisi*, Eylül yayınevi, Ankara, 2000
23. BAYMUR, Feriha, *Genel Psikoloji*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1997
24. WAITLEY, Denis, *Kazanmanın Yeni Dinamiği*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1993
25. CLIFFORD T. Morgan, *Psikolojiye Giriş*, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, Yayın No:1, 10. Baskı, Ankara, 1993, s.207
26. SINGER, N, Robert, MURRAY, M., JENNANT, L. Keith, *Handbook of research of sport psychology*, Mc Millan Publishing Company, 1993
27. KONTER, Erkut, *Sporda Stres ve Performans*, Saray Tıp Kitabevleri, İzmir, 1997

28. ATKINSON ve LITWIN, *Psychology and Life, Atkinson's Achievement Theory*, Stanford University, Scott, Foresman and Company, 1979
29. SCHUTZ, Duane P., *Psychology and Industry Today*, Mac Millan Publishing Co., Inc, Newyork, 1982
30. FELDMAN, Roberts S., *Essentials of Understanding Psychology*, Mc Graw-Hill, Inc, 1989
31. WHITE, Donald d., BEDNAR Dvaid E., *Organizational Behavior Understanding and Mnaging People at Work*, Allyn and Bocan, Inc, Boston, 1986
32. EREN, Erol, *Yönetim Psikolojisi*, Beta Basım Yayım Dağıtım A. Ş., 4. Baskı, İstanbul, 1993, s. 340-341-342
33. PARHAM, A. Christine, *Psychology Studying The Behavior of People*, South-Western Publishing Co., 1988
34. MURRAY, E.J., *Motivation and emotion*, Englewood Cliffs, N. J. : Prenkice-Hall, 1964, s. 120-121
35. WEITHEN, Wayne, *Psychology Themes and Variations*, Brooks/Cole Publishing Companay, Pasific Grove, California, 1989
36. SCHEIN, Edgar M., *Organizational Psychology*, Prentice Hall Inc, 1988

- 37.B. MINER, John, *Industrial Organizational Psychology*, Mc Graw-Hill Internatioanl Editions, Psychology Series, 1992
- 38.MARTENS, Rainer, *Başarılı Antrenörlük*, Çev: Tuncer Büyükonat, Beyaz yayınları, Birinci Basım, İstanbul, 1998
- 39.KONTER, Erkut, *Sporda Psikolojik Hazırlığın Teori ve Pratiği*, Bağırğan Yayınevi, Ankara, 1998
- 40.BAŞER, Ergun, *Futbolda Psikoloji ve Başarı*, Yayınevi Yayıncılık, 1. Basım, 1994
- 41.1. Uluslararası Spor Psikolojisi Sempozyumu, 10-12 Ekim 1997, Editör : Şefik TİRYAKİ, Mersin Üniversitesi, Mersin/Türkiye, Bağırğan Yayınevi
- 42.ZIMBARDO, Philip. G., *Psychology and Life, Motivation The Force For Action*, Stanford University, Scott, Foresman and Company, 1979
- 43.ANASTASI, Anne and URBINA, Susana, *Psychological Testing, Nature of Intelligence*, Prentice Hall Internatonal Edition, 1997
- 44.MORGAN, KING, ROBINSON, *Introduction psychology*, International Student Edition Mc Graw-Hill, Inc, 1979
- 45.STEERS, Richard M., LYMAN, W. Porter, *Motivation and Work Behavior*, Mc-Graw Hill, Inc, 1975
- 46.COFER, C.N., and APPLEY, M.H. *Motivation: Theory and research*, New York: Wiley, 1964

- 47.CAN, Halil, AKGÜN, Ahmet, KAVUNCUBAŞI, Şahin, *Kamu ve Özel Kesimde Personel Yönetimi*, Siyasal Kitabevi, 2. Baskı, Ankara, 1995
- 48.NICHOLLS, J.G., *Achievement Motivation:Conceptions of ability, subjective experience, task choice and performance*, psychological review, 91, 328-346, 1894
- 49.WILLIS, J.D., Capmbell, L.F., *Exercise Psychology* Champaign, IL:Human Kinetics, 1992

EK-1

**BAYAN VE ERKEK SPORCULAR ARASINDA
BAŞARI MOTİVASYONU FARKILIKLARI
(DEPLASMANLI 1. LİG ÖRNEĞİ)**

ARAŞTIRMA ANKETİ

Değerli Sporcu Arkadaşlarım,

Aşağıda genellikle sporcuların antrenman, yarışma ve yarışma sonrasında gösterdikleri bir takım duygular, düşünceler ve davranışlarla ilgili ifadeler verilmiştir. Lütfen her birini dikkatle okuyunuz ve kendi durumunuzu dikkate alarak verilen örnekteki gibi yanıtlayınız. İfadelerde doğru ya da yanlış yanıt yoktur. Bu nedenle daha önce verdiğiniz yanıtlara geri dönüp, kontrol etmeniz gerekmemektedir. Yalnızca tüm sorulara yanıt verdiğinizden emin olunuz. Sizin öz düşünceniz bizim için çok önemlidir ve araştırmamıza katkı sağlayacaktır. Ayrıca bu envanteri doldururken lütfen kimliğinize ilişkin hiç bir şey yazmayınız. Yaşınız ve cinsiyetinizi belirtmeniz bizim için yeterlidir.

Yardımlarınız için teşekkür ederim.

Beden Eğitimi Öğretmeni

Murat KABADAYI

Örnek:

	Hiçbir zaman	Çokaz	Bazen	Oldukça fazla	Herzaman
Yarışma öncesi içimde garip					
Bir sıkıntı hissederim.	()	()	()	()	()

Cinsiyetiniz: () Kız () Erkek

Yaşınız:.....

	Hiçbir zaman	Çokaz	Bazen	Oldukça fazla	Herzaman
1. Yarışma öncesi içimde garip bir sıkıntı hissederim.	()	()	()	()	()
2. Maçtan hemen önce gergin oluyorum ve olduğum yerde duramıyorum.	()	()	()	()	()
3. Takım arkadaşlarımı oyuna ısındırma becerisine sahibim.	()	()	()	()	()
4. Zor bir antrenmen anında çalıştırınıcının takdiri bana zorluğu unutturur.	()	()	()	()	()
5. Diğerleri beni önde bir yarışmacı olarak görmüyorlar.	()	()	()	()	()
6. İyi bir oyun çıkarmak bana heyecan veriyor.	()	()	()	()	()
7. Takım arkadaşlarım liderlik yeteneğime saygı duyarlar.	()	()	()	()	()

	Hiçbir zaman	Çok az	Bazen	Oldukça fazla	Herzaman
8. İzleyiciler varken daha iyi oynadığımı düşünüyorum.	()	()	()	()	()
9. Takım arkadaşlarım kadar sert ve dayanıklı görünmüyorum.	()	()	()	()	()
10. Takım arkadaşlarım işbiriciliğimi ve kararlılığımı beğeniyor.	()	()	()	()	()
11. Diğer oyuncuların eğitilmesi için çok çaba gösteriyorum.	()	()	()	()	()
12. Spordaki geçmiş başarılarımdan söz etmeyi seviyorum.	()	()	()	()	()
13. Takım lideri olmaktan hoşlanıyorum.	()	()	()	()	()
14. Maçta kendimi oyuna öylesine veriyorum ki geçici olarak gerçekle bağlantımı yitiriyorum.	()	()	()	()	()
15. Kaybedilen bir maçtan sonra uyumakta güçlük çekiyorum.	()	()	()	()	()
16. Bir maçı kazanınca kendimi çok tatmin olmuş hissediyorum.	()	()	()	()	()

	Hiçbir zaman	Çokaz	Bazen	Oldukça fazla	Herzaman
17. Bir maçtan önce sakin olmak benim için çok zor.	()	()	()	()	()
18. Yeteneklerini geliştirmek için fazladan antrenman yapmaya istekli olan sporcuları takdir ediyorum.	()	()	()	()	()
19. İnsanların maç sırasında beni izlemelerinden hoşlanıyorum.	()	()	()	()	()
20. Bporda başarılı olmayı istiyorum.	()	()	()	()	()
21. Benimle aynı düzeyde olan birisiyle başabaş mücadele ederken kazanmaktan çok kaybederim.	()	()	()	()	()
22. Kaybetmek beni gereğinden fazla etkiliyor.	()	()	()	()	()
23. Sporda başarılı olmak için tüm yıl boyunca çalışmayı isterim.	()	()	()	()	()
24. Amacım, bir spor dalında önde gelen biri olmaktır.	()	()	()	()	()

	Hiçbir zaman	Çok az	Bazen	Oldukça fazla	Her zaman
25. Maç sırasında maçı verebilecek bir hata yaparsam kendime gelmem biraz zaman alır.	()	()	()	()	()
26. İyi bir sporcu olmak benim için önemli değildir.	()	()	()	()	()
27. Bazen, maçı kaybettiğimizde günlerce bunu kendime dert ediyorum.	()	()	()	()	()
28. Bir maçtan hemen önce karnıma ağırlar girer.	()	()	()	()	()
29. Sportif kapasitemi beğenmiyorum.	()	()	()	()	()
30. Çok yetenekli rakiplere karşı daha iyi oynadığımı sanıyorum.	()	()	()	()	()
31. En iyisini yapmak için çok çaba gösteririm.	()	()	()	()	()
32. Birisiyle maç hakkında konuşurken heyecanlanıyorum.	()	()	()	()	()
33. Tanınmak umuduyla spor branşımda çok çalışıyorum.	()	()	()	()	()

	Hiçbir zaman	Çokaz	Bazen	Oldukça fazla	Herzaman
34. Bir hata yaptığımda maçın geri kalan bölümünde bu beni çok etkiliyor.	()	()	()	()	()
35. Bir takım arkadaşımın oynamasına yararlı olacak önerilerde bulunmaktan hoşlanıyorum.	()	()	()	()	()
36. Başkalarının güç bulduğu bir görevin bana verilmesinden zevk duyuyorum.	()	()	()	()	()
37. Bir maçtan önce olacakları kendime çok dert etmiyorum.	()	()	()	()	()
38. Sezon dışında sporu unutmaktan hoşlanıyorum.	()	()	()	()	()
39. Maçtan önceki gece uyumakta güçlük çekiyorum.	()	()	()	()	()
40. Başarıya açılan yol, şanstın çok daha fazla çalışmadan geçer.	()	()	()	()	()

EK-2

GÜÇ GÖSTERME GÜDÜSÜ ALT ÖLÇEĞİ MADDELERİ

1. Yarışma öncesi içimde garip bir sıkıntı hissederim.
3. Takım arkadaşlarımı oyuna ısındırma becerisine sahibim.
5. Diğerleri beni önde bir yarışmacı olarak görmüyorlar.
7. Takım arkadaşlarım liderlik yeteneğime saygı duyarlar.
9. Takım arkadaşlarım kadar sert ve dayanıklı görünmüyorum.
10. Takım arkadaşlarım işbiriciliğimi ve kararlılığımı beğiniyor.
11. Diğer oyuncuların eğitilmesi için çok çaba gösteriyorum.
21. Benimle aynı düzeyde olan birisiyle başabaş mücadele ederken kazanmaktan çok kaybederim.
29. Sportif kapasitemi beğenmiyorum.

30. Çok yetenekli rakiplere karşı daha iyi oynadığımı sanıyorum.
35. Bir takım arkadaşımın oynamasına yararlı olacak önerilerde bulunmaktan hoşlanıyorum.

EK-3

BAŞARIYA YAKLAŞMA GÜDÜSÜ ALT ÖLÇEĞİ MADDELERİ

4. Zor bir antrenman anında
çalıştırıcının takdiri
bana zorluğu unutturur.
6. İyi bir oyun çıkarmak
bana heyecan veriyor.
8. İzleyiciler varken daha iyi
oynadığımı düşünüyorum.
12. Spordaki geçmiş başarılarımdan
söz etmeyi seviyorum.
16. Bir maçı kazanınca kendimi çok
tatmin olmuş hissediyorum.
18. Yeteneklerini geliştirmek için
fazladan antrenman yapmaya
istekli olan sporcuları
takdir ediyorum.
19. İnsanların maç sınasında beni
izlemelerinden hoşlanıyorum.
20. Sporda başarılı olmayı
istiyorum.

23. Sporda başarılı olmak için
tüm yıl boyunca
çalışmayı isterim.
24. Amacım, bir spor dalında önde
gelen biri olmaktır.
26. İyi bir sporcu olmak benim için
önemli değildir.
31. En iyisini yapmak için çok
çaba gösteririm.
32. Birisiyle maç hakkında
konuşurken heyecanlanıyorum.
33. Tanınmak umuduyla spor
branşımda çok çalışıyorum.
36. Başkalarının güç bulduğu bir
görevin bana verilmesinden
zevk duyuyorum.
38. Sezon dışında sporu
unutmaktan hoşlanıyorum.
40. Başarıya açılan yol,
şanstan çok daha fazla
çalışmadan geçer.

EK-4
BAŞARISIZLIKTAN KAÇINMA GÜDÜSÜ
ALT ÖLÇEĞİ MADDELERİ

2. Maçtan hemen önce gergin oluyorum ve olduğum yerde duramıyorum.
14. Maçta kendimi oyuna öylesine veriyorum ki geçici olarak gerçekle bağlantımı yitiriyorum.
15. Kaybedilen bir maçtan sonra uyumakta güçlük çekiyorum.
17. Bir maçtan önce sakin olmak benim için çok zor.
22. Kaybetmek beni gereğinden fazla etkiliyor.
25. Maç sırasında maçı verebilecek bir hata yaparsam kendime gelmem biraz zaman alır.
27. Bazen, maçı kaybettiğimizde günlerce bunu kendime dert ediyorum.
28. Bir maçtan hemen önce karnıma ağrılar girer.

34. Bir hata yaptığımda maçın
geri kalan bölümünde bu
beni çok etkiliyor.

37. Bir maçtan önce olacakları
kendime çok
dert etmiyorum.

39. Maçtan önceki gece uyumakta
güçlük çekiyorum.

EK- 5
İZİN YAZISI

Sayın Kulübü Hentbol Şubesi Başkanlığı'na

Ülkemizde hentbol sporunun son yıllarda federasyon yapısı, kulüpleşme ve sporcu yapılarıyla bir atılım yapma çabası içerisinde olduğu görülmektedir. Hentbol sporunun gelişmesi ve sporcularımızın başarılı olma seviyenin yükseltilmesi, bununla bağlantılı olarak uluslararası müsabakalarda daha başarılı olabilmek için sporculara yönelik bir takım çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Yapılan araştırmalara göre başarı gereksinimi, başarılı olan sporcuların ortak bir özelliği olduğu düşünülmektedir. Başarılı olma gereksinimi, sporcuların başarılı olmak için verilen görevleri yerine getirmesinin ve göstereceği performansın belirleyicisi olarak kabul edilir. Özellikle Hentbol gibi üst düzeyde mücadele ve rekabet gerektiren branşta başarı gereksinmesinin cinsiyetle ilişkili olarak sporcular üzerinde ortaya çıkardığı farkların belirlenmesine çalışılacaktır.

Bu amaçla 1999-2000 sezonunda Türkiye Deplasmanlı 1. Hentbol Liginde yer alan ve Türkiye'yi Avrupa Kupalarında temsil etmeye hak kazanan bayan ve erkek takımlarındaki sporcuların Başarı Motivasyonu düzeylerinin değerlendirilmesine yönelik bir araştırma yapılması düşünülmektedir. Gerekli iznin verilmesi ile kulübünüz sporcularına anket yapılarak bayan ve erkek sporcuların arasındaki başarı motivasyonu farklılıkları belirlenmeye çalışılacaktır.

Yapılan çalışma bilimsel amaçlı olup, sporcularınızın vereceği cevaplar araştırma dışında hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. Gösterdiğiniz ilgi, işbirliği ve katkılar için şimdiden teşekkür ederim.

Beden Eğitimi Öğretmeni
Murat KABADAYI